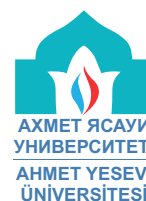

Азия/Еуропа

Ақпараттық сараптама журналы

Басылымның 4-ші жылы, №40, Мамыр 2019

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NÜN AYLIK YAYINIDIR

ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАТЫН БАСЫЛЫМЫ

GREEN BELT AND ROAD: AIMS, PROBLEMS AND PROSPECTS

ЗЕЛЕНЫЙ ПОЯС И ПУТЬ: ЦЕЛИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

RÖPORTAJ SÖHBE

ЕРДЕН ҚАЗЫБЕК
АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ТЛ
БІЛІМІ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ,
ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР

A. BAYTURSUNULI DİL BİLİMİ ENSTİTÜSÜ'NÜN
MÜDÜRÜ PROF. DR. ERDEN KAJIBEK

GEOGRAPHY OF THE PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE

ГЕОГРАФИЯ ПРЕЗИДЕНТСКИХ
ВЫБОРОВ В УКРАИНЕ

KANAT MAKHANOV

ÇİN VE KAZAKİSTAN ARASINDA ULAŞIM İŞBİRLİĞİ

ҚЫТАЙ МЕН ҚАЗАҚСТАН
АРАСЫНДАҒЫ КӨЛІКТІК-
ЛОГИСТИКАЛЫҚ ҰНТМАҚТАСТЫҚ

OMIRBEK HANAYI

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Vakur Sümer

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Dr. Zhandos Ranov

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Zhengizkhan Zhanaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Omirbek Hanayi
Aigerim Manatkızı
Kanat Makhanov

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Metin Redaksiyon / Мәтінді өңдеу
Kenan Semiz

Teknik Redaksiyon / Техникалық редактор
Kanat Makhanov

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Vakur Sümer
Zhengizkhan Zhanaltay
Dr. Zhandos Ranov
Dr. Gulnar Nadirova
Dauren Aben

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Mülakat, haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup
Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Сұхбат", "Ақпараттық сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының
пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды
институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOÇ. DR. VAKUR SÜMER

Değerli Okuyucularımız,

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'ne bağlı bir araştırma merkezi olarak çalışan Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün aylık olarak çıkardığı Asya Avrupa dergisi 40. sayısına ulaşmış bulunuyor. İlk sayısından bugüne dek Avrasya coğrafyasındaki önemli siyasi, ekonomik ve sosyal gelişme ve dönüşümleri dört dilde analiz eden ve okuyucularına aktaran Asya Avrupa dergisi, Türk Dünyası ve Orta Asya coğrafyası başta olmak üzere tüm Avrasya'daki literatüre katkı sunma, bölgeyle ilgili bilgi üretme amacını gütmektedir. 40. Sayımızda da bu genel ilke çerçevesinde dolu bir içerik ile karşınızdayız.

Ukrayna'daki seçimler geride bıraktığımız aylarda uluslararası kamuoyunu uzunca süre meşgul eden önemli bir gelişme idi. Elinizdeki sayıda, bu konuyla ilgili bir analize yer vererek ortaya çıkan sonucu değerlendiriyoruz.

Bilindiği üzere geçtiğimiz haftalarda Çin Devlet Başkanı Avrupa ülkelerini kapsayan bir dizi resmi ziyaret gerçekleştirdi. Pek çok farklı konu yanında Tek Kuşak Tek Yol girişimi de bu ziyaretin önemli boyutlarından birini oluşturdu. Şi Jinping'in Avrupa Turu'nun olası sonuçlarını da bu sayımızda iki yazıyla değerlendiriyoruz. Ayrıca Tek Kuşak Tek Yol projesinin çevresel açıdan da bir analizini 40. sayımızda okuyucularımıza sunuyoruz.

Ulaştırma meselesi Orta Asya'daki yeni paradigmanın temel taşlarından birini oluşturuyor. Kazakistan-Çin arasındaki ulaştırma ağlarının gelişimini ve Trans-Hazar koridorunun Türk Dünyası için ifade ettiği önemi tartışan iki değerlendirme ile bu sayıda ulaştırma konusunu ele alıyoruz.

Yeni kurduğumuz Türkistan Araştırmaları bölümümüz çerçevesinde, Türkistan bölgesindeki işgücü piyasasının gençler bağlamındaki durumunu tartışan bir yazıyı da bu sayımızda okuyabilirsiniz. Yeni idari yapılanma sonrasında Türkistan ve çevresi, Kazakistan'ın ve tüm Orta Asya'nın parlayan bir yıldızı olma yolundadır. Son olarak, küresel işbirliği süreçlerini geliştirmede dilin önemi de 40. sayımızdaki bir diğer ilgi çekici değerlendirmeyi oluşturuyor.

Bir sonraki sayımızda buluşabilmek umuduyla,

Құрметті оқырмандар!

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетіне қарасты ғылыми-зерттеу орталығы ретінде жұмыс істейтін Еуразия ғылыми-зерттеу институтының ай сайынғы «Азия Еуропа» журналының 40-шы санына келіп жеттік. Алғашқы санынан бастап осы күнге дейін Еуразия кеңістігіндегі маңызды саяси, экономикалық және әлеуметтік оқиғалар мен өзгерістерді төрт тілде талдап, оқырмандарға ұсынатын «Азия Еуропа» журналы бүкіл Еуразия аймағындағы, әсіресе түркі әлемі мен Орталық Азиядағы ғылыми зерттеулерге үлес қосуға және аймақ туралы ақпаратпен бөлісуге бағытталған. Журналымыздың 40-шы санында да осы қағида шеңберінде мазмұнға толы ақпаратты ұсынып отырмыз.

Украинадағы сайлау ұзақ уақыт бойы халықаралық қоғамдастықтың назарында болып келді. Журналдың бұл санынан осы тақырыпты жан-жақты қарастырған талдау нәтижелерін оқи аласыздар.

Өткен аптада Қытай Төрағасы Еуропа елдеріне бірқатар ресми сапарлар жасағаны мәлім. Көптеген мәселелермен қатар, «Бір белдеу, бір жол» бастамасы бұл сапардың ең маңызды аспектілерінің бірі болды. Си Цзиньпиннің Еуропаға сапарының ықтимал әсерлері бұл санымыздағы екі мақалада қарастырылады. Сондай-ақ, 40-шы санымызда оқырман назарына «Бір белдеу, бір жол» жобасының экологиялық аспектілерін зерттеген талдауды ұсынамыз.

Көлік тасымалы мәселесі Орталық Азиядағы жаңа парадигманың негізі болып табылады. Қазақстан мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық желілердің дамуы және Транскаспий дәлізінің түркі әлемі үшін маңыздылығына қатысты екі талдауда көлік тасымалы мәселесіне тоқталып өтеміз.

Жаңадан құрылған Түркістан зерттеу тобы аясында Түркістан аймағындағы еңбек нарығы жағдайын жастар тұрғысынан талқылайтын мақаланы да журналдың бұл санынан оқи аласыздар. Жаңа әкімшілік өзгерістерден кейін Түркістан және оның төңірегі Қазақстан мен бүкіл Орталық Азияның жарқын жұлдызына айналып жатқанын атап өту керек. 40-шы санымыздағы тағы бір мақалада жаһандық ынтымақтастық үдерістерін дамытудағы тілдің маңыздылығы қарастырылады.

Келесі санымызда қайта қауышқанша.

ÖNSÖZ АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ DOÇ. DR. VAKUR SÜMER.....	1
--	---

RÖPORTAJ СҰХБАТ

ЕРДЕН ҚАЖЫБЕК, АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ТІЛ БІЛІМІ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ, ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР A. BAYTURSUNULI DİL BİLİMİ ENSTİTÜSÜ'NÜN MÜDÜRÜ PROF. DR. ERDEN KAJIBEK	4
---	---

GÜNCEL ӨЗЕКТІ ПІКІР

THE ROLE OF LANGUAGE IN EXPANDING GLOBAL COLLABORATION РОЛЬ ЯЗЫКА В РАСШИРЕНИИ ГЛОБАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА GULNAR NADIROVA	14
GEOGRAPHY OF THE PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE ГЕОГРАФИЯ ПРЕЗИДЕНТСКИХ ВЫБОРОВ В УКРАИНЕ KANAT MAKHANOV	22
GREEN BELT AND ROAD: AIMS, PROBLEMS AND PROSPECTS ЗЕЛЕНЬКИЙ ПОЯС И ПУТЬ: ЦЕЛИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ AZHAR SERIKKALIYEVA	34
KEY TAKEAWAYS OF XI JINPING'S EUROPEAN TOUR 2019 КЛЮЧЕВЫЕ МОМЕНТЫ ЕРОПЕЙСКОГО ТУРНЕ СИ ЦЗИНЬПИНА ALBINA MURATBEKOVA	42
CHINA'S RELATIONS WITH SOUTHERN EUROPE ANNOY BRUSSELS ОТНОШЕНИЯ КИТАЯ С ЮЖНОЙ ЕВРОПОЙ РАЗДРАЖАЮТ БРЮССЕЛЬ ASSET ORDABAYEV	48

ÇİN VE KAZAKİSTAN ARASINDA ULAŞIM İŞBİRLİĞİ ҚЫТАЙ МЕН ҚАЗАҚСТАН АРАСЫНДАҒЫ КӨЛІКТІК- ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ OMIRBEK HANAYI	56
TRANS-HAZAR ULUSLARARASI TAŞIMACILIK GÜZERĖÂHI'NIN TÜRK DÜNYASI İÇİN ÖNEMİ ТРАНСКАСПИЙ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨЛІК БАҒЫТЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІ ҮШІН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ DİNARA TALDYBAYEVA	65
TÜRKİSTAN BÖLGESİ İŞGÜCÜ PİYASASI GÖSTERGELERİ: GENÇLER ÖRNEĞİ ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ: ЖАСТАР МЫСАЛЫНДА DAULET ZHAILYBAYEV	73

ETKİNLİKLER ІС-ШАРАЛАР

.....	82
-------	----

İNFOGRAFİK ИНФОГРАФИКА

.....	122
-------	-----

ЕРДЕН ҚАЖЫБЕК
АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ТІЛ
БІЛІМІ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ,
ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ
ДОКТОРЫ, ПРОФЕССОР

A. BAYTURSUNULI DİL BİLİMİ
ENSTİTÜSÜ'NÜN MÜDÜRÜ
PROF. DR. ERDEN KAJIBEK

HER ZAMAN BİRLİKTE VE BÜYÜK
SİYASİ KÜLTÜREL ALANDA YAŞADIK

Kazakistan toplumu için, Latin Alfabeti'ne geçiş ve yeni alfabeyi seçme süreci çok önemli konulardan biridir. Bu yüzden A. Baytursunulı Dil Bilimi Enstitüsü'nün çalışmaları ve prensipleri bizim için de çok önemlidir. Alfabe tartışmasından bahseder misiniz?

Latin Alfabeti'ne geçiş, büyük bir başlangıçtır ve bu mesele Elbaşı-İlk Cumhurbaşkanı'nın "Geleceğe Doğru: Manevi Uyanış" makalesi çerçevesinde yapılan çalışmaların manevi çerçevesindedir. Bu programın temel amacı sadece alfabeyi değiştirmek değil, aynı zamanda dil üzerinden siyaseti kendi anlayışımıza, milli varlığımıza doğru yönlendirmektir. Yani, ulusal politikamızın parlak bir vizyonudur. Bunu bir anda oluşturmak bizim için kolay olmadı. Sovyetler Birliği döneminde bu tür konular yasaklanmıştı. Üstelik nüfusun az ve ekonominin durumunun çok kötü olduğu bir dönemdi. Dolayısıyla ilk başta, birçok önemli başka meselelerin çözümünü bulmak gerekirdi. Fakat bağımsızlığımızı kazandıktan sonra, Elbaşı, önce ekonominin güçlenmesi gerektiğini bildirerek diğer önemli konuların daha

ҮНЕМІ БІРЛІКТЕ, ҮЛКЕН САЯСИ-
МӘДЕНИ КЕҢІСТІКТЕ ӨМІР СҮРДІК

Қазақ қоғамы үшін Латын әліпбиіне өту, жаңа әліпби таңдау өте маңызды болып тұр. Осы ретте Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты атқаратын іс пен қағидасы өте маңызды. Әліпби талқылау біршама саябырсып қалмады ма?

Латын әліпбиіне көшу – үлкен бастама Елбасы-Тұңғыш Президенттің «Рухани жаңғыру» мақаласы аясындағы үлкен рухани іс. Бұның негізгі мақсаты – тек әріп ауыстыру емес, тіл арқылы өзіміздің ділімізге, ұлттық мүддемізге саясатты бұру. Яғни, ұлттық саясаттың жарқын көрінісі. Оны бірден қалыптастыру бізде оңай болған жоқ. КСРО заманында ұлттық келелі мәселелерге тиым салынған заман болды. Сондай-ақ, санымыз аз, экономикамыз нашар болды. Егемендігімізді алған соң Елбасымыз бірінші экономиканы жақсартып алайық, содан соң негізгі мәселелерге оралатындығымызды айтқан болатын. Қазіргі таңда бізде ең басты құндылық қаржы емес, материалдық дүние емес, ұлттық рухани

sonra tekrar ele alınacağını açıklamıştı. Günümüzde bizim en önemli değerimiz maddiyat ve para değil, ulusal manevî değerlerimizdir.

Önce dil... Dil ile başlayıp dil ile sona eren, dil aracılığıyla gerçekleşen şeylerdir. Latin Alfabesi ile ilgili tartışmaların azalmasının nedeni, şu anda Dil Bilimi Enstitüsü'nün yazım kuralları üzerinde çalışmasıdır. Alfabe oluşturmak zor bir iştir. Farklı nedenlerden dolayı bu konu üzerinde yapılan tartışmalar da gecikmektedir. Alfabe'nin birbirine benzemeyen üç farklı nüshası vardır. Bu da çalışmayı zorlaştıran nedenlerden biridir. 70 sene süren Ruslaştırma politikası nedeniyle bugüne kadar, biz yanlış yazarak yanlış konuşarak geldik. Buna kulağımız da alıştı, yani, her şey değişime uğradı. Tabi bu doğru değil.

Kazakistan, Latin Alfabesi'ne geçiş meselesini Sovyetler Birliği döneminde bile gündeme getirmiştir. Geçmişe bir göz atsak, neler söylersiniz?

1989 yılında Dil Kanunu kabul edildi. O dönemlerde Kazakistan'ın Latin Alfabesi'ne geçiş meselesinin tartışıldığı bir gerçektir. Yani, Abdualı Kaydar o dönemlerde Kazak Dili Kurumu'nu oluşturma gereği sorununu gündeme getirmişti. Bu yıllarda resmi dil olarak Kazakça'nın yanında Rusça'yı da kabul etmeye milletvekillerinin yüzde doksanı oy vermişti. Ancak Muhtar Şahanov'ın karşı görüşleri sayesinde Kazak Dili devletin resmi dili statüsünü almıştır. Bu çok önemli ve sorumlu dönemlerden biri olmuştur. Uluslararası Kazak Dili Kurumu'nun 1989 yılında temeli atılmış, bu dönemlerde milyonlarca üyelik kazanarak yetkili bir kurum olarak kendini tanıtmıştır. Böylece, büyük tartışmalar sonucunda Kazak Dili'ni resmi dil olarak kabul ettik. Kazak Dili'nin Latin Alfabesi'ne geçiş meselesi o dönemlerde bilim adamları tarafından gündeme gelen meselelerden biri olmuştur.

BU PROGRAMIN TEMEL AMACI SADECE ALFABEYİ DEĞİŞTİRMEK DEĞİL, AYNI ZAMANDA DİL ÜZERİNDEN SİYASETİ KENDİ ANLAYIŞIMIZA, MİLLİ VARLIĞIMIZA DOĞRU YÖNLENDİRMEKTİR

BҰНЫҢ НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ – ТЕК ӘРІП АУЫСТЫРУ ЕМЕС, ТІЛ АРҚЫЛЫ ӨЗІМІЗДІҢ ДІЛІМІЗГЕ, ҰЛТТЫҚ МҮДДЕМІЗГЕ САЯСАТТЫ БҰРУ

құндылықтар. Ең бірінші қажеттісі тіл, тілмен басталып, тілмен аяқталатын, тіл арқылы іске асатын дүниелер. Латын әліпбиі төңірегінде талқылаудың саябырсуы Тіл білімі институты емле жазумен айналысып жатыр. Әліпби жасау оңай шаруа емес. Түрлі объективті себептерге байланысты бұл мәселелердің кештеу қаралып жатыр. Себебі Латын әліпбиінің үш түрлі нұсқасын талқыладық. Үш нұсқасы бір-біріне ұқсамайды. Бұған қоса, тілші ғалымдардың нұсқасы бар. Бұл үрдістің оңай болмайтыны заңдылық. 70 жыл бойы жүргізілген орыстандыру саясатының салдарынан біз қате сөйлеп, қате жазып келдік, кірме сөздерді қазақшалаудың орнына оларды сол тілде айнытпай айтып келдік. Оған құлағымыз да, артикуляциялық аппаратымыз да бейімделіп кетті, яғни бәрі өзгеріске ұшырады, бұл әрине, дұрыс емес.

Қазақстан Латын әліпбиіне өтуді тіпті, Кеңес одағы кезінде де көтерген екен. Тарихқа бір шегініс жасасақ...

1989 жылы Тілдер туралы заң қабылданды. Сол кезде Латын әліпбиіне көшу мәселесі қарастырылғандығы рас. Яғни, сол кезде Әбдуәли Қайдар ағамыз Қазақ тілі қоғамын құру қажеттігі туралы мәселені көтерді. Бұл өте бір жауапты кезең болатын. Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы 1989 жылы құрылып, мүшелерінің саны миллионға жуық үлкен бір беделге ие қоғам болды. Сол заманда депутаттарымыз мемлекеттік тіл ретінде қазақ және орыс тілдерін қатар бекітуді 90 пайыз қолдаған еді. Алайда, Мұхтар Шаханов ағамыздың қарсы пікірінің арқасында қазақ тілі жеке дара мемлекеттік тіл мәртебесін иеленді. Осылайша, үлкен тайталастың нәтижесінде қа-

Latin Alfabesi meselesi söz konusu olduğunda, “Türk halklarına ortak alfabe gerekir” görüşlerine de değinilir.

Bağımsızlığımızı ilan ettiğimiz 1991 yılında Türkiye’de büyük bir konferans düzenlenmişti. Konferansa her ülkeden gelen dilciler, dil kurumlarının yöneticileri ve bilim adamları katılmıştı. Bunların arasında 5’i Asya ülkeleri ve 15’i Rusya özerk Türk devletlerindendi. Konferans üç gün devam etmişti. Bu üç gün içerisinde bilim adamları: dillerimizin aynı kökten geldiğini, yakın ve ortak kelimelerimizin ve temel ses sayısının aynı olduğunu göz önünde bulundurarak ortak seslerin ortak bir işaretle işaretlenmesi gerektiği tartışır ve ortak Türk alfabesini kabul eder. Sonra 1992, 1993 ve 1994 yıllarında yine bu tür kurullar düzenlenir ve ilk başta yapılan alfabe, türlü eleştirilerden geçtikten sonra, alfabenin son nüshası ortaya çıkmıştır.

Ardından 2004 yılında Türk Keneşi kurulumu ve söz konusu alfabeyi kabul eder. 1 Aralık 2004 tarihinde Türk Keneşi bir karar çıkarır. Bu kararda şöyle açıklanmıştır: “Bu nüshayı öneri

зақ тілін мемлекеттік тіл ретінде тағайындадық. Қазақ тілін латыншаға көшіру мәселесі сол кездің ғалымдары көтеріп жүрген мәселенің бірі болатын.

Латын әліпбиі туралы сөз болса, Түркі халықтарына ортақ әліпби туралы пікір қатар айтылады.

1991 жылы біз егемендік жариялаған кезде Түркияда үлкен конференция болды. Конференцияға әлемдегі тілшілер, тіл институттарының жетекшілері мен белді ғалымдары қатысты. Орта Азиядағы бес мемлекеттен де, ресейдегі 15 түркі автономиялы елдерден де адамдар қатысты. Үш күндік үлкен жиналыста ғалымдар тілдеріміз жақын, сөздеріміз ұқсас, сөздеріміздің шығу тегі бір дей келе Ұқсас дыбыстарды ортақ таңбамен таңбалайық деген шешім қабылданып, Ортақ Түрік әліпбиі қабылданған. Одан кейін 1992, 1993, 1994 жылдары тағы да ғылыми кеңестер болды. Ортақ Түркі әліпбиі біршама талас тартыстан соң, соңғы нұсқасы жасалып, бекітілді. Содан кейін,

оларак диğер Түрк халқарина сунууор. Буна диккат едеçеğиз. Таби her үлкенin kendi алфaбесинi дүзенлеме хаккі vardır. Ancak мүмкүн olduğunca бу алфaбeye бенzer бир алфaбе олмаси даха ууğun олурду” denмиştir. Dolayısıyla бу meseleye даха erken дөнемде башланди. Ayrıca сөйленmesi gereken башка бир mesele де, genel olarak Kazakistan’daki дилчилер, bilim adamları ve Türkologların fikirleri 1989 yılından bugüne dek hiç деğişmemiştir.

Түрк Дүняси’нда ortak Түрк алфaбесини kabul etmekle ne tür башарлари elde edebiliriz?

Dil Bilimi Enstitüsü, Türk Akademisi ve даха sonra 1992 yılında A. Kaydar tarafından hazırlanan Latin Alfabeti’nin nüshaları ortak Түрк алфaбесинin temelinde hazırlanmıştır. Türk halkları binlerce yıllardan beri, devamlı büyük siyasi kültürel бир alanda birlikte yaşamıştır. Yani, günümüzde kullandığımız дилle сөйлерсек federal бир devlet olmuştuk. Tarihte Hun İmparatorluğu, Eski Türk Kağanlığı, Türkistan Devleti ve Deşti-Kıpçak devletlerini biliyoruz. Bunların hepsi büyük bölgeleri kapsayan birbirini takip eden akraba, kardeş ülkelerdir. Yani, aynı kan, aynı can, aynı dil ve aynı anlayış; tarihi, kültürü hatta Hoca Ahmet Yesevi, El-Farabi gibi ataları olan ortak kişiler.

Günümüzde Özerk Devletler ve bölgeler dâhil olmak üzere, 30’a yakın Түрк devleti bulunmaktadır. Bunların kültürü ve sosyal yaşamları birbirine çok benzer. Ayrıca, Türk halklarının demografik durumu da iyidir. Bu yüzden, biz ortak seviyede spor, eğitim, ilim, kültür ve diğер alanlarda yakınlık sağlayacak faydalı uluslararası projeler ve çalışmalarını gerçekleştirecek даха büyük hedefleri elde edeceğiz.

1990’lı yıllarda Elbaşı, Orta Asya Birliği’ni kurma önerisinde bulunmuştu. Ancak, bazı komşu ülkeler bunu ka-

**70 SENE SÜREN
RUSLAŞTIRMA
POLİTİKASI
NEDENİYLE BUGÜNE
KADAR, BİZ YANLIŞ
YAZARAK YANLIŞ
KONUŞARAK GELDİK**

**70 ЖЫЛ БОЙЫ
ЖҮРГІЗІЛГЕН
ОРЫСТАНДЫРУ
САЯСАТЫНЫҢ
САЛДАРЫНАН БІЗ
ҚАТЕ СӨЙЛЕП, ҚАТЕ
ЖАЗЫП КЕЛДІК,
КІРМЕ СӨЗДЕРДІ
ҚАЗАҚШАЛАУДЫҢ
ОРНЫНА ОЛАРДЫ
СОЛ ТІЛДЕ
АЙНЫТПАЙ АЙТЫП
КЕЛДІК**

2004 жылы Түрік Кеңесі құрылып, оны ресми түрде мақұлдады. 2012 жылы 1 желтоқсанда Түрік Кеңесі шешім қабылдады. Бұны бір ұсыныс ретінде, Түркі елдеріне ортақтылық ретінде ұсынылды. Әлбетте әрбір ел өзінің әліпбиін қабылдауға құқылы. Бірақ мүмкіндігінше осыған ұқсайтын әліпби болса сол дұрыс болса, үлкен игілікті іс еді. Сондықтан бұл бұрыннан басталды және тағы бір айтатын нәрсе: жалпы тілші ғалымдардың, Түркітанушылардың Қазақстанда 1989 жылдан бастап күні бүгінге дейін пікірі өзгерген жоқ. **Тіл білімі институты дайындаған нұсқа, одан кейін Түрік Академиясы бірнеше жыл бұрынғылыми зерттеу нәтижесінде ұсынған нұсқаның бәрі де сол Ортақ Түрік әліпбиіне ұқсас.**

Түркі әлемінде ортақ бір Түркі әліпбиін қабылдау арқылы қандай жетістіктерге жете аламыз?

Латын әліпбиінің Тіл білімі институты дайындаған нұсқасы, одан кейін Түрік академиясының нұсқасы, 1992 жылы Ә. Қайдар жасап шыққан әліпби – бәрі осы ортақ Түркі әліпбиінің негізінде жасалған. Түркі жұртшылығы мыңдаған жылдар бойы үнемі бірлікте, үлкен саяси-мәдени кеңістікте өмір сүрдік. Яғни, қазіргі тілмен айтқанда федералдық мемлекеттер болдық. Тарихымыздан Ғұн империясын, Көне түркі қағанаттарын, Түркістан мемлекетін, Дешті-Қыпшақ мемлекетін білеміз. Бұлардың бәрі үлкен кеңістікті жайлап жатқан, бірін-бірін жалғастырған туыс ұлттар, бауырлас мемлекеттер. Яғни, қаны бір, жаны бір, тілі бір, діні бір, ділі бір, тарихы бір, менталитеттері бір, тіпті ата-бабалары бір мысал, Қожа Ахмет Ясауи, Әл-Фараби бәрімізге ортақ тұлғалар. Қазіргі таңда автономиялық мемлекеттер мен аймақтарды қоса есептеген 30-ға жуық Түркі мемле-

bul etmemiştir. Yakında Özbekistan'da yönetimin değişmesi ile yeni çalışmalar gerçekleştirildi. Abay'ı tanıma dersi Özbekistan'ın ortaokul programlarına eklendi ve bazı Kırgız köylerindeki binalar da tadilatından geçirildi. Geçen sene bütün Orta Asya devletleri Almatı'ya davet edilerek "Birlik" kurma meselesi yeniden gündeme getirildi. Çünkü sınır bölgelerimizde güçlü devletlerle komşu olduğumuz için, akraba ülkeler ile birleşerek ortak çalışmalar yapmamız her şeyden daha önemlidir.

Sovyetler Birliği'nin ilk dönemlerinde Latin Alfabesi'ni kullanmakla ilgili çalışmalar yapıldı. Sonradan bu fikirden vazgeçtiler. Bununla ilgili görüşünüzü alabilir miyiz?

1917 yılında yönetimin görevlendirmesi ile Sovyetler Birliği'nin 70 ülkesi Latin Alfabesine geçmiştir. Çünkü, Sovyetler Birliği yeni bir ülke olduğu için, emperyalizme karşı yeni bir alfabe kullanmayı ön görmüştü. K. Jubanov'ın

ketтері бар. Олардың әлеуеттері де, әлеуметтері де ұқсас. Сондай-ақ түркі жұртының демографиялық жағдайы да жақсы. Сондықтан, біз ортақ деңгейде спортта, білім беруде, ғылыми, мәдени, тағы басқа салаларда жақындастық орнататын бағытта тиімді халықаралық жоспарлар, жұмыстар істесек алға қойған көптеген мақсаттарға жетуге болар еді.

1990 жылдары Елбасымыз Орта Азиялық одақ құру жөнінде ұсыныс жасаған еді. Алайда, кейбір көршілес мемлекеттер қабылдамады. Жуырда Өзбекстанда билік ауысқан соң жаңа бетбұрыс басталды. Абайтануды Өзбекстанның мектеп бағдарламасына енгізді, қырғыз ауылдарын жөндеуден өткізді. Былтыр бүкіл Орта Азия мемлекеттері Алматыға шақырылып, одақтасу мәселесі қайта көтерілді. Себебі, айналамызды алпауыт мемлекеттер қор-

böyle bir açıklaması vardır: "Latin Alfabetine geçiş halkın seçimi değil, devletin göreviydi". Latin Alfabeti'ne geçiş meselesine A. Baytursınulı da karşı gelmiştir. Bununla ilgili Bakü'de gerçekleşen konferansta yaptığı konuşmasında açık ve net bir biçimde açıklamıştır. Çünkü o dönemlerde Türk devletlerinin hepsi Arap Alfabetini kullanmaktaydı. Yani, Latin Alfabetine geçmeye hiç gerek yoktu. Ancak, A. Baytursınulı ortak alfabeyi çaresizlikten imzalamak zorunda kalmıştır. Bu konferansa Ahmet Yesevi'yi araştıran Türk bilim adamı Fuat Köprülü de katılmıştır. O bizim Latin Alfabetine geçişimizi M.K. Atatürk'e iletmiştir. M.K. Atatürk Orta Asya'daki kardeşlerinden ayrı kalmamak için, bir yıl içerisinde Latin Alfabeti'ne geçiş çalışmasını gerçekleştirmiştir. Biz o dönemlerde Latin Alfabeti'ne geçmemize rağmen, sonradan 1940 yıllarında devlet tekrar Kiril Alfabeti'ni kabul etmiştir. Böylece siyaset hedefine ulaşır ve Türk dünyası Arapça, Kirilce

шап тұрғандықтан, туыстас елдермен бірігіп жұмыс істеген маңызды.

Кеңес одағы алғашқы тұста Латын әліпбиін қолдануға қатысты әрекеттер жасаған. Кейіннен бұл ойларынан қайтқан. Осыған тоқталсаңыз!

1917 жылы билік тапсырмасы бойынша КСРО-ның 70 елі Латын әліпбиіне көшеді. Себебі, Кеңестік үкімет жаңа бір мемлекет болған соң империализмге қарсы жаңа әліпбиді пайдаланайық деген ұстанымда болады. Құдайберген Жұбановтың мынадай сөзі бар: «Латынға көшу бұл халықтың таңдауы емес, бұл биліктің тапсырмасы». Латынға көшуге Ахмет Байтұрсынов та қарсы болған, Бакуда өткен конференцияда дәлелді де дәйекті сөз сөйлеген. Себебі, ол кезде бүкіл дүние жүзіндегі түркі елдерінің бәрі араб негізді әліпбиде жазған. Яғни,

ve Latince yazarlar olarak üçe ayrılmıştır.

Bağımsızlığımızı kazandık. Artık bize kimse kendi hâkimiyetini dayatamaz. Devletin düşüncesi şu anda nasıldır? Dil Bilimi Enstitüsü hangi prensiplere ağırlık veriyor?

Elbaşı'nın dediği gibi, yeni alfabeyi tamamen araştırıp bilimsel ve yöntemsel çalışmalar yaparak geliştirdikten sonra, kullanmak gerekir. Alfabeyi Dil Bilimi Enstitüsü hazırladıktan sonra, farklı bakanlıklar, diğer yetkili çalışma gruplarında incelenir ve denetimlerden geçtikten sonra, inanılmaz şekilde değişime uğrar. Ancak, Elbaşı'nın dediği gibi, denetimden geçmesi, araştırılması ve bilim adamlarının da görüşlerinin alınması gibi prensiplere uymamız gerekir.

Elbaşı basına verdiği bir demeçte, "Eğitim sistemi Latin Alfabesi'ne 2020 yılından sonra geçecek", demişti. Ayrıca, Alfabe kabul edildikten sonra, en az iki sene bilimsel ve uygulama, bilimsel ve yöntem çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerektiğini de açıklamıştı. Fakat şu anda verilen süreden erken bitirmek

көшудің ешқандай қажеті болмаған. Бірақ та А.Байтұрсынов ортақ әліпбиге амал жоқтан қол қояды. Осы конференцияға Қожа Ахмет Яссауиды керемет зерттеген Түркиялық ғалым Фуат Көпрұлы қатысқан болатын. Ол біздің латынға көшкенімізді М.К.Ататүрікке айтып барады. Сол себепті М.К.Ататүрік Орта Азиядағы бауырынан айрылып қалмас үшін латынға бір жылдың ішінде көшеді. Ал біз сол кезде латынға көшкенімізбен, кейін 1940 жылдары билік қайтадан кириллге аударып жіберді. Сол кезде саясат өз дегеніне жетіп, түркі әлемі үшке бөлінді, олар: арабша жазатын, латынша жазатын және кириллше жазатын.

Тәуелсіздік дәуірі туды. Ешкім бізге үстемдігін көрсете алмайды. Биліктің ұстанымы қалай, Тіл білімі институты қандай қағидаларға басымдық беріп отыр.

Елбасымыз айтқандай, жаңа әліпбиді толыққанды зерттеп, ғылыми әдістемелік жұмыстар жүргізе отырып, негіздеп барып, жетілдіре түсіп пайдалану керек. Әліпбиді Тіл білімі институты дайындағанымен, ол түрлі министрліктердің, басқа құзырлы жұмыс топтарында қаралып, комиссиялардан өтіп келгенде, адам танымастай өзгерістерге ұшырап кетеді. Алайда, Елбасы атап көрсеткендей, тексеру керек, зерттеу керек, ғалымдарды тыңдау керек деген қағидаларды ұстану қажет.

Елбасы БАҚ-та білім беру жүйесіне латын әліпбиі 2025 жылдан бастап енгізілу керек деген болатын. Сондай-ақ, әліпби бекітілген соң кемінде екі жылдай ғылыми-практикалық және ғылыми-әдістемелік жұмыстар жүргізілу керек деген. Бірақ, өкінішке орай Үкімет берілген тапсырманы мерзімінен ерте орындау мақсатымен 2019-2020 жылы енгізбекші. Алайда, көптеген шешілмеген мәселелер бар, мысалы әлі емле ережесі жасалынған жоқ, орфографиялық сөздік жасалынған жоқ. Тарихи жұмыстар көп...

Қазіргі ұтымды жағдай – ғалымдарымыздың өз ой-пікірлерін газет-журналдарда, телевизияда ашық жариялай алуы. Мыса-

ішін егітiм сiстемiнiн Латiн Алфабесiне 2019-2020 жылiнда геңiлмесi планланйор. Буна рағмен, даһа чөзүлмеуен чөк меселелер вар. Örneğiн, һенүз iмлә кураллары netleştirilmedi ve iмлә сөзлүğü даһа һазырланmış деғил. Тариһи чалышмалар даһа чөк yapıлmalı....

Шу анда bilim adamlarının kendi fikirlerini gazete ve dergi sayfalarında, sosyal medya ve televizyonda açıkça paylaşması çok önemlidir. Örneğiн, alfabenin ilk nüshası bilim adamları tarafından eleştirildi; ikinci nüshası da dolaylı bir şekilde eleştirildi. Biz tekrar Arapça yazıya geçemeyiz ve Kiril Alfabetini de daha fazla kullanamayız. Çünkü Rusça'daki "ı" sesi ile Kazakça'daki "i" sesinin arasında çok büyük fark vardır. Bizdeki 'э(e) sesi Rusça'daki 'е' diftongudur.

Eskiden "Ermak" diyemiyorduk. Onun yerine "Jarmak" diye kullanıyorduk. Mariya Egorkızı'nı Mariya Jagorkızı diyorduk. Çünkü "Egor", "Ermak" kelimelerini Kazaklar telaffuz edemiyordu. Aslında telaffuz edememesi gerekir. Örneğiн, "yahşı" yerine "jaksı" kullanıyoruz.

Dilbilimciler, yani, sizin meslektaşlarınız

лы, әліпбидің бірінші нұсқасы ғалымдар тарапынан сыналды, екінші нұсқасы да конструктивті түрде сыналды. Біз қайтадан арапша жазуға көше алмаймыз, кириллшеде қала алмаймыз. Себебі, орыстың «ы» дыбысы мен қазақтың «ы» дыбысының айырмашылығы жер мен көктей. Біздің «э» деген дыбысымыз орыстың «е» деген дифтонгы.

Бұрын «Ермак» деп айта алмайтынбыз, «Жармақ» дейтінбіз. Мария Егорқызын Мария Жагорқызы дейтінбіз. Себебі, «Егор», «Ермак» деп қазақ айта алмайтын еді. Негізі айта алмау керек. Мысалы «яхшы» демейміз, «жақсы» дейміз.

Филолог ғалымдар, яғни сіздің әріп-тестеріңіз, кирилл әліпбиі қазақты төл дыбыстарынан айырды дейді. Латын әліпбиін қабылдау арқылы біз төл дыбыстарымызға қалай ораламыз.

Негізі дүниежүзінде дыбыстардың санынан әріп саны аз болуы керек. Бәрін таңбалаудың қажеті жоқ. Мысалы, түрік тілінде 3-4

'Кирил Алфавеси Қазақтарды темел сеслеринден айырды' дейорлар. Латин Алфавеси'не geçerek биз темел сеслеримизди nasıl қазанасағыз?

Асылнда, дүньяда алфабедeki харф саны сеслерин санына göre даһа аз олмасы керек. Бүтүн сеслери ішәретлемейе керек yok. Örneğін, Türkçe'de 3-4 сес ішәретленmez. Bizde tam tersi алфабенин саны сес санындан iki kat fazladır. Hatta bizde алфабе санынын yanında dil kuralları da çoktur. Rusça ve Kazakça'nın kuralları birbirine karışmıştır. Bizi 1940 yılında Latin Алфавеси'nden Кирил Алфавесине hiç hazır-lıksız geçirmiшлерdir. Sadece 1957 yılında, yani, ancak aradan 17 sene geçtikten sonra, imlâ kuralları yazılmıştır. Çünkü 1930'lu senelerin sonunda dilci bilim adamlarımızın çoğu idam edilmiştir. O dönemlerde Sawranbayev gibi bilim adamları даһа gençti...

Sovyetler Birliği'nin esas amacı yönetimi altındaki bütün milletleri yavaş yavaş bir millet, bir devlet haline getirmekti. Bu devletin adının Sovyet, dilinin de Rusça olması gerekiyordu. Rusça'ya geçmek ve Rusça gibi telaffuz etmek ilk baştan beri düşünülmüştür. Gelecekte aynı kültür, aynı dil ve aynı devlet olma politikası-nın etkisi ile 1957 yılında sadece 1 imlâ kuralı kabul edilmiştir. Bu imlâ kuralında birçok me-seleler siyasi görev olarak düzenlenmiştir.

дыбыс таңбаланбайды. Бізде керісінше таңбаның саны екі есе көп болып кеткен. Тіпті бізде әріптеріміз (дыбыстарымыз) ғана көп емес, ережелер де тым артық. Орыс тілі мен қазақ тілі ережелері шатасқан. Бізде 1940 жылы латыннан кириллге еш тілдік негізсіз, түк дайындықсыз өткізе салды. Тек 1957 жылы арада 17 жылдан кейін ғана емле ережелері жазылған. Өйткені 30 жылдарының аяғында тілші ғалымдарымыз өмірден кетті, атып тастады. Ол кезде Сауранбаевтар, жап-жас жігіттер...

Негізінде кеңес одағының негізгі мақсаты құрамындағы ұлттарды бірте-бірте бір елге, бір ұлтқа айналдыруды көздеген. Ол елдің аты кеңес тілі орысша болуы керек еді... Орысша көшу оларға және солай дыбыстау басынан ұйымдастырылған. Болашақта бір тілді, бір мәдениетті бір ел боламыз деген саясаттың әсерімен 1957 жылы 1 емле қабылданды. Ол емледе енді көптеген мәселелер саяси тапсырыс бойынша жасалған.

Қазір Тәуелсіз елміз, тілімізді түгендеу керек. Дербес елміз, санымыз өсті, экономикамыз жаман емес. Тіліміз толыққанды

Şimdi bağımsız bir devletiz. Dilimizi korumalıyız. Egemen bir ülkeyiz, bilincimiz arttı ve ekonomik durumumuz da güçlenmektedir. Dilimizin her yönde kullanılması için güzelliğini, çekiciliğini ve güzel telaffuz edilmesini tekrar kazanmamız gerekir. Bunlardan daha önemli olan meselelerden biri, sesleri işaretleme, sonra doğru yazmak, doğru okumak ve doğru telaffuz etmektir. Şu anda gündemde bu meseleler yer almaktadır.

Latin Alfabesi'ne geçiş sürecinde hangi aşamaya geldiniz?

İlk başta, başlangıç seviyesindeyiz. Şu anda imlâ kuralları hazırlanmaktadır. Bu imlâ kuralları ve üçüncü alfabe ile ilgili Elbaşı kendi açıklamasında: "Ben bu alfabeyi inceledikten sonra, hemen yürürlüğe koyun demiyorum. En az 2 sene bilimsel ve yöntemsel çalışmalar yapınız", demişti. Niçin böyle söyledi? Çünkü her yeni şeyi denemek lazımdır. Gerekirse her yönden geliştirmek ve hatta değiştirmek lazımdır. İşte bu çalışmaların yapılması gerekir.

Biz resmî olmasa da, iki dil kullanan bir devletiz. Latin Alfabesine sadece Kazakça konuşanlar mı geçecektir? Bu ilerdeki dönemlerde nasıl sonuçlar getirecektir?

Şu anda Kazakistan'da Ruslar'ın sayısı yüzde yirmidir. Dolayısıyla, Rusça'nın ilerdeki dönemlerde sorun olacak kadar mesele yaratacağını düşünmüyorum. Çünkü gençlerimiz daha çok İngilizce'ye ağırlık vermektedir. Ayrıca, burada yaşayan diğer halklar da Kazakça'yı iyi biliyorlar. Bütün mesele kendi Kazaklarımızdadır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ediyoruz!

Röportajı yapan Erkinbek Serikbay

ELBAŞI'NIN DEDİĞİ GİBİ, YENİ ALFABEYİ TAMAMEN ARAŞTIRIP BİLİMSEL VE YÖNTEMSEL ÇALIŞMALAR YAPARAK GELİŞTİRDİKTEN SONRA, KULLANILMASI GEREKİR

ELBASIMIZ AYTTIĞINDAY, JAŇA ӘЛІПБІДІ ТОЛЫҚҚАНДЫ ЗЕРТТЕП, ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ЖҰМЫСТАР ЖҮРГІЗЕ ОТЫРЫП, НЕГІЗДЕП БАРЫП, ЖЕТІЛДІРЕ ТҮСІП ПАЙДАЛАНУ КЕРЕК

жұмыс істеуі үшін көркемділігін, тартымдылығын, әуезділігін қайтаруымыз қажет. Тіліміздің өзінің табиғи тілдік заңдылықтарын анықтап алуымыз керек. Ең бірінші мәселе дыбыстарды таңбалау, одан кейін дұрыс жазу, дұрыс оқу, дұрыс сөйлеу... Күн тәртібінде осы мәселелер тұр.

Көшу барысында қазір жұмыстың қай шамасына келдіңіздер?

Ең бастапқы шамасында, ең басты деңгейдеміз. Қазір емле ережелері жазылып жатыр. Ол емле ережелері 3-ші әліпбиімізді де Елбасы өзі ашық айтты. Ол кісі: мен әліпбиді қарар шығарып, бекіткеннен кейін, бірден тізеге салып оны іске асырыңдар деп айтпаймын. Кемінде 2 жыл ғылыми-әдістемелік жұмыстар жүргізіңіздер деген. Неге олай айтды, өйткені әр жаңа нәрсені тексеру керек. Жан-жақтан қажет болса жетілдіру, өзгерту керек, толықтыру керек. Сол жұмыс қолға алынуы керек.

Біз ресми болмаса да, екі тілді – мемлекетпіз. Латын әліпбиіне тек қазақ тілді аудитория ғана көшеді екен. Болашақта бұл кедергі болмай ма?

Қазір Қазақстанда орыстардың саны 20 пайызды құрайды. Сондықтан, орыс тілі келешекте кедергі келтіретіндей мәселе тудырады деп қауіптенудің қажеті жоқ. Себебі, жастарымыз ағылшын тіліне көбірек назар аударуда. Сонымен қатар, өзге ұлт өкілдері де қазақша жақсы біледі. Мәселенің бәрі өзіміздің қазақтарда, яғни қазақтардың орыс тілінен арыла алмай отырында.

Уақыт бөлгеніңіз үшін рақмет айтамыз.

Сұхбаттасқан Еркінбек Серікбай

THE ROLE OF LANGUAGE IN EXPANDING GLOBAL COLLABORATION

PROF. GULNAR NADIROVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
SENIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
СТАРШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

РОЛЬ ЯЗЫКА В РАСШИРЕНИИ ГЛОБАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

From 9 to 11 April 2019, the Center for Research and Intercommunication Knowledge in Al-Riyadh (Kingdom of Saudi Arabia) held the first conference on Asian Arabic studies with the participation of 90 researchers from 18 countries of the Asian region, which included Indonesia, Malaysia, China, Central Asia, Maldives and others [CRIC, 2019].

For three days, researchers discussed research papers on a wide range of problems

С 9 по 11 апреля 2019 года Центр исследований и когнитивной коммуникации в эр-Рияде (Королевство Саудовская Аравия) провел первую конференцию по арабистике в Азии, в которой приняли участие 90 исследователей из 18 стран азиатского региона, включая Индонезию, Малайзию, Китай, страны Центральной Азии, Мальдивы и др. [CRIC, 2019].

В течение трех дней ученые обсуждали

of disseminating, using and teaching Arabic in Asian countries, studying literature and linguistics, communication and civilization, the current state of the Arabic language and its future in Asian countries, modern processes information and communication, dictionaries and codes. In addition to the scientific meetings, the conference included an art exhibition on Arabic calligraphy of artists from Pakistan and China, as well as an exhibition of publications by the Center for Research and Intercommunication Knowledge. A number of materials for the conference were prepared, in particular a collection of abstracts of the reports submitted, catalogs of published books, a special edition of the journal "Isti'rab Asian". [Arabic Studies Conference, 2019].

It is worth mentioning that this is the first event of such a high level, where experts on Arabic Studies from the Asian region were gathered. As a rule, initiatives of this kind more often come from European countries. In addition, the problems of discussion usually encompass Oriental studies in general, and not just the regional sphere of Arabic studies, which is part of this multi-component complex of sciences.

The landmark on the Asian world is not surprising. Asia is the largest part of the world, the most densely populated, diversified and rich. The economic and political rise of Asian countries and their industrial revolution in the early 1990s made it one of the most influential regions in the world economy and technology. Interestingly, geographical landmarks dominate over religious and ideological ones, and this is obviously, on the one hand, the impact of globalization and, on the other hand, evidence of the opening of the Kingdom's space to a broader cooperation framework.

FROM 9 TO 11 APRIL 2019, THE CENTER FOR RESEARCH AND INTERCOMMUNICATION KNOWLEDGE IN AL-RIYADH (KINGDOM OF SAUDI ARABIA) HELD THE FIRST CONFERENCE ON ASIAN ARABIC STUDIES

С 9 ПО 11 АПРЕЛЯ 2019 ГОДА ЦЕНТР ИССЛЕДОВАНИЙ И КОГНИТИВНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ЭР-РИЯДЕ (КОРОЛЕВСТВО САУДОВСКАЯ АРАВИЯ) ПРОВЕЛ ПЕРВУЮ КОНФЕРЕНЦИЮ ПО АРАБИСТИКЕ В АЗИИ

исследовательские работы по широкому кругу проблем распространения, использования и преподавания арабского языка в азиатских странах, изучения литературы и лингвистики, общения и цивилизации, современного состояния арабского языка и его будущего в азиатских странах, современных процессов информации и связи, словарей и кодов. Помимо научных встреч, конференция включала в себя художественную выставку по арабской каллиграфии художников из Пакистана и Китая, а также выставку публикаций Центра исследований и когнитивной коммуникации. Центр подготовил ряд материалов к конференции, в частности сборник тезисов представленных докладов, каталоги опубликованных книг, специальное издание журнала «Isti'rab Asian» (Арабистика в Азии). [Arabic Studies Conference, 2019].

Стоит отметить, что это первое мероприятие такого высокого уровня, где собрались эксперты по арабистике из азиатского региона. Как правило, подобные инициативы чаще всего исходят из европейских стран. Кроме того, проблемы обсуждения обычно охватывают востоковедение в целом, а не только региональную сферу арабских исследований, которая является частью этого многокомпонентного комплекса наук.

Ориентир на азиатский мир в целом не вызывает удивления. Азия является самой большой частью света, самой густонаселенной, диверсифицированной и богатой. Экономический и политический подъем азиатских стран и их промышленная революция в начале 1990-х годов сделали ее одним из самых влиятельных регионов в мировой экономике и технологиях. Интересно, что географические

Because, if, say, the countries of Central Asia view their medieval history as the Golden Age of cultural development within the framework of Islamic civilization and in Arabic, for such countries as China, Japan, South Korea, Islamic values are not so relevant, they have their own, and much more ancient and protected traditions, and ethical systems.

However, as it turned out, the differences of languages, beliefs, civilizational foundation, history, appearance are not so important. Asians have a lot in common - respect and the desire to understand other cultures, the motivation to master their languages, and not only English, which opens up the globalized world, but also Arabic, which once in the past connected East and West as a cultural bridge. It became clear that even today it can unite the states of the modern world through writing and spiritual values expressed in the extremely rich and systematic vocabulary of the Arabic language.

Dr. Yahya bin Junaid, the head of the Center for Research and Intercommunication Knowledge, a writer and scholar of Islamic

ориентиры преобладают над религиозными и идеологическими, и это, очевидно, с одной стороны, влияние глобализации и, с другой стороны, свидетельство открытия пространства Королевства для более широкого сотрудничества. Потому что, если, скажем, страны Центральной Азии рассматривают свою средневековую историю как «золотой век» культурного развития в рамках исламской цивилизации на арабском языке, то для таких стран, как Китай, Япония, Южная Корея, исламские ценности не столь актуальны, у них есть свои и гораздо более древние и охраняемые традиции и этические системы.

Однако, как оказалось, различия языков, верований, цивилизационных основ, истории, внешности не так важны. У азиатов много общего - уважение и желание понять другие культуры, мотивация к овладению своими языками, не только английским, который открывает глобализованный мир, но и арабским, который когда-то в прошлом связывал Восток и Запад как культурный мост. Стало ясно, что даже сегодня он может объединить государства

libraries, and former head librarian of King Fahd Library in Riyadh, in his greeting of the guests of the conference, said that the idea of holding such a conference appeared about ten years ago but became possible only after the opening of the Center for Research and Communication of Knowledge, which was created two and a half years ago. "We are bringing together a group of renowned scholars who have served the Arabic language and have worked to develop its education and teaching in all parts of Asia," he said. [Arabic Studies Conference, 2019].

Zhu Weilie, director of the Committee of Experts of the China-Arab Research Center on Reform and Development, professor and doctoral tutor of Arabic language and literature, played a big role in the preparation of this event. The Chinese professor talked about the series of attempts undertaken in conjunction with Dr. Ibn Junayd in recent years to revive the idea of an Asian project and provide a platform for Asian researchers to unite their efforts in serving the Arabic language and its heritage, history and modern times.

It is clear that China's interest, as well as the interests of its Far Eastern neighbors, in the study and dissemination of Arabic is not associated with religious considerations, but with economic or political dimensions, as well as Saudi Arabia's desire to establish closer ties with these states. Thus, in February 2019, the Center held a discussion entitled "Learning Chinese in Saudi Arabia and "Vision 2030". The seminar focused on the historical relations between the Kingdom of Saudi Arabia and the People's Republic of China and the compatibility of the Education Agreement in China with the Saudi "Vision 2030" strategy, which aims to push Saudi

GEOGRAPHICAL LANDMARKS DOMINATE OVER RELIGIOUS AND IDEOLOGICAL ONES, AND THIS IS OBVIOUSLY, ON THE ONE HAND, THE IMPACT OF GLOBALIZATION AND, ON THE OTHER HAND, EVIDENCE OF THE OPENING OF THE KINGDOM'S SPACE TO A BROADER COOPERATION FRAMEWORK

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ ПРЕОБЛАДАЮТ НАД РЕЛИГИОЗНЫМИ И ИДЕОЛОГИЧЕСКИМИ, И ЭТО, ОЧЕВИДНО, С ОДНОЙ СТОРОНЫ, ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ И, С ДРУГОЙ СТОРОНЫ, СВИДЕТЕЛЬСТВО ОТКРЫТИЯ ПРОСТРАНСТВА КОРОЛЕВСТВА ДЛЯ БОЛЕЕ ШИРОКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

современного мира посредством письменности и духовных ценностей, выраженных в чрезвычайно богатом и систематическом словаре арабского языка.

Доктор Яхья бен Джунайд, глава Центра исследований и когнитивного общения, писатель и ученый, бывший главный библиотекарь библиотеки короля Фахда в эр-Рияде, в своем приветствии гостей конференции сказал, что идея проведение такой конференции возникла около десяти лет назад, но стала возможной только после открытия Центра исследований и когнитивного общения, который был создан два с половиной года назад. «Мы объединяем группу известных ученых, которые служили арабскому языку и работали над развитием образования и преподавания этого языка во всех частях Азии», - сказал он [Arabic Studies Conference, 2019].

Чжу Вейли, директор Комитета экспертов Китайско-арабского исследовательского центра по реформе и развитию, профессор и руководитель докторантуры по арабскому языку и литературе, сыграл большую роль в подготовке этого мероприятия. Китайский профессор рассказал о серии попыток, принятых совместно с доктором Ибн Джунайдом в последние годы, чтобы возродить идею азиатского проекта и предоставить платформу для азиатских исследователей для объединения усилий в служении арабскому языку и его наследию, истории и современности.

Ясно, что интерес Китая, а также интересы его дальневосточных соседей в изучении и распространении арабского языка связаны не с религиозными соображениями, а с экономическими или политическими аспектами, а также с желанием Са-

Arabia into international space at all levels, as well as strengthen the points of convergence between "Vision 2030" and the Chinese "Belt and Road" initiative.

Openness to the world through strategic partnerships in various areas, the most important of which are education and culture, has become a slogan for both countries. According to representatives of the Foreign Ministry, China considers the Kingdom as the first partner in the Middle East and Africa, and China is proud that the Kingdom decided to include Chinese in educational programs, while Arabic is taught in a similar way in more than 60 universities in China specialized branches of the Arabic language. These facts give confidence in increasing understanding and deepening the level of cultural and scientific cooperation [Academics and Diplomats: The decision to include Chinese in the

удовской Аравии установить более тесные связи с этими государствами. Так, в феврале 2019 года Центр провел дискуссию под названием «Изучение китайского языка в Саудовской Аравии и «Видение 2030»». Семинар был посвящен историческим отношениям между Королевством Саудовской Аравии и Китайской Народной Республикой и совместимости Соглашения об образовании в Китае со стратегией Саудовской Аравии «Видение 2030», которая направлена на то, чтобы вывести Саудовскую Аравию в международное пространство на всех уровнях, а также укрепить точки соприкосновения между «Видением 2030» и китайской инициативой «Пояс и Путь».

Открытость миру через стратегическое партнерство в различных областях, важнейшими из которых являются образование и культура, стала лозунгом для обеих

curriculum reflects the vision of 2030, 2019].

Judging by the series of events held, the Saudi Analytical Center clearly adheres to the stated vision – «To be an international center for the industry of thought and decision-making, to provide information on the issues raised, to analyze and address them at the international level, and to create a community awareness of life issues and events; in order to achieve positive interaction with changes and developments, and give intellectual focus in monitoring them and develop appropriate solutions at the Internal level» [Who are we? 2018].

The papers presented at the conference of experts on Arabic Studies discussed many issues related to languages and history, as well as the advantages of countries in terms of linguistic and cultural strategies, which inevitably should affect the positive development in various areas of their potential cooperation. It should be noted that for Kazakhstani Arabic researchers it was also a good opportunity to meet and discuss the prospects of joint research projects with colleagues from foreign countries.

Topics covered included the distribution of Arabic words in the languages of Indonesian society by Dr. Imam Asarari, the use of the Arabic alphabet for writing Malay and Javanese languages by Dr. Shams al-Hadibder. Dr. Zu Langfang presented a paper entitled "Study of Arabic Literature and Biographies in China", and Dr. Murtaza Sayed Umarov "Study of Saudi Literature in Central Asia and Russia". The oldest authoritative Uzbek scientist, Ubaidullah Uvatov, spoke about the translation of historical sources from Arabic into Uzbek, and Dr. Samal Tulibaeva about the situation of the Arabic language in Kazakhstan in

THE PAPERS PRESENTED AT THE CONFERENCE OF EXPERTS ON ARABIC STUDIES DISCUSSED MANY ISSUES RELATED TO LANGUAGES AND HISTORY, AS WELL AS THE ADVANTAGES OF COUNTRIES IN TERMS OF LINGUISTIC AND CULTURAL STRATEGIES

В ДОКЛАДАХ, ПРЕДСТАВЛЕННЫХ НА КОНФЕРЕНЦИИ ЭКСПЕРТОВ ПО АРАБСКИМ ИССЛЕДОВАНИЯМ, ОБСУЖДАЛИСЬ МНОГИЕ ВОПРОСЫ, СВЯЗАННЫЕ С ЯЗЫКАМИ И ИСТОРИЕЙ, А ТАКЖЕ ПРЕИМУЩЕСТВАМИ СТРАН С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ЯЗЫКОВЫХ И КУЛЬТУРНЫХ СТРАТЕГИЙ

стран. По словам представителей МИДа, Китай рассматривает Королевство в качестве первого партнера на Ближнем Востоке и в Африке, и Китай гордится тем, что Королевство решило включить китайский язык в образовательные программы, в то время как арабский язык преподается аналогичным образом в более чем 60 вузах Китая, где имеются специализированные отделения арабского языка. Эти факты вселяют уверенность в улучшении понимания и углублении культурного и научного сотрудничества. [Academics and Diplomats: The decision to include Chinese in the curriculum reflects the vision of 2030, 2019].

Судя по серии проведенных мероприятий, Саудовский аналитический центр четко придерживается заявленного видения: «Быть международным центром индустрии мысли и принятия решений, предоставлять информацию по поднятым вопросам, анализировать и решать их на международном уровне, а также информировать общественность о жизненных проблемах и событиях; в целях достижения позитивного взаимодействия с изменениями и разработками, а также фокусирования интеллектуального внимания на мониторинге и разработке соответствующих решений на внутреннем уровне» [Who are we? 2018].

В докладах, представленных на конференции экспертов по арабским исследованиям, обсуждались многие вопросы, связанные с языками и историей, а также преимуществами стран с точки зрения языковых и культурных стратегий, которые неизбежно должны влиять на позитивное развитие в различных областях их потенциального сотрудничества. Следует отметить,

the past and present. Dr. Chen Chi (Bashar) presented a report entitled "The Future of Arabic in the People's Republic of China". Dr. Farhan Ansari spoke about the cultural communication between India and the Arabs, focusing on Arabic translations. Dr. Heidome Moto addressed a similar topic with regard to Arabic and Japanese.

Researcher Andy Hadiano-Gumino presented a paper entitled "Bilateral cooperation between Indonesia and Saudi Arabia in the field of education and culture", and Dr. Rees Tokunaga - "Communication between Japan and the Kingdom of Saudi Arabia in the field

что для казахстанских арабистов это была также хорошая возможность встретиться и обсудить перспективы совместных исследовательских проектов с коллегами из зарубежных стран.

Рассматриваемые темы включали «Распространение арабских слов в языках индонезийского общества» доктора Имама Асарари, «Использование арабского алфавита для написания малайского и яванского языков» доктора Шамса аль-Хадибдера. Д-р Зу Лангфанг представил доклад под названием «Изучение арабской литературы и биографий в Китае», а д-р

of archeology and cultural heritage" [First Asian Arabic Studies Conference, 2019].

Thus, the instruments for implementing cooperation in the 21st century are becoming increasingly diverse and encompass ever-broader geopolitical areas in spaces not only in Europe but also in Asia, which gives hope for a more peaceful, conflict-free and fruitful coexistence of states with different political and economic parameters, but with rapidly converging cultural and spiritual principles and approaches.

References:

1. Academics and Diplomats: The decision to include Chinese in the curriculum reflects the vision of 2030. (2019). Retrieved from <https://www.al-madina.com/article/617394>. Accessed on 13.04.2019.
2. Center for Research and Cognitive Communication. (2019). Retrieved from <https://crik.sa/>. Accessed on 13.04.2019.
3. Center for Research and Cognitive Communication opens "First Asian Arabic Studies Conference". (2019). Retrieved from <https://crik.sa/index.php/activities/162-10-4-19>. Accessed on 13.04.2019.
4. Who are we? (2018). Retrieved from <https://crik.sa/index.php/2018-06-05-20-45-08>. Accessed on 13.04.2019.

Муртаза Сайед Умаров - «Изучение саудовской литературы в Центральной Азии и России». Старейший авторитетный узбекский ученый Убайдулла Уватов рассказал о переводе исторических источников с арабского на узбекский язык и д-р Самал Тулибаева о положении арабского языка в Казахстане в прошлом и настоящем. Д-р Чен Чи (Башар) представил доклад, озаглавленный «Будущее арабского языка в Китайской Народной Респу-

THE INSTRUMENTS FOR IMPLEMENTING COOPERATION IN THE 21ST CENTURY ARE BECOMING INCREASINGLY DIVERSE AND ENCOMPASS EVER-BROADER GEOPOLITICAL AREAS IN SPACES NOT ONLY IN EUROPE BUT ALSO IN ASIA

ИНСТРУМЕНТЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА В XXI ВЕКЕ СТАНОВЯТСЯ ВСЕ БОЛЕЕ РАЗНООБРАЗНЫМИ И ОХВАТЫВАЮТ ВСЕ БОЛЕЕ ШИРОКИЕ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИЕ ЗОНЫ В ПРОСТРАНСТВЕ НЕ ТОЛЬКО ЕВРОПЫ, НО И АЗИИ

блике». Доктор Фархан Ансари рассказал о культурном общении между Индией и арабами, сосредоточившись на арабских переводах. Д-р Хейдом Мото затронул похожую тему в отношении арабского и японского языков.

Исследователь Энди Хадианто-Гумино представил доклад, озаглавленный «Двустороннее сотрудничество между Индонезией и Саудовской Аравией в области образования и культуры», а д-р Рис Токунага - «Связь между Японией и Королевством Саудовской Аравии в области археологии и культурного наследия» [First Asian Arabic Studies Conference, 2019].

Таким образом, инструменты осуществления сотрудничества в XXI веке становятся все более разнообразными и охватывают все более широкие геополитические зоны в пространстве не только Европы, но и Азии, что дает надежду на более мирное, бесконфликтное и плодотворное сосуществование государств с различными политические и экономические параметрами, но с быстро сближающимися культурными и духовными принципами и подходами.

Источники:

1. Academics and Diplomats: The decision to include Chinese in the curriculum reflects the vision of 2030. (2019). Retrieved from <https://www.al-madina.com/article/617394>. Accessed on 13.04.2019.
2. Center for Research and Cognitive Communication. (2019). Retrieved from <https://crik.sa/>. Accessed on 13.04.2019.
3. Center for Research and Cognitive Communication opens "First Asian Arabic Studies Conference". (2019). Retrieved from <https://crik.sa/index.php/activities/162-10-4-19>. Accessed on 13.04.2019.
4. Who are we? (2018). Retrieved from <https://crik.sa/index.php/2018-06-05-20-45-08>. Accessed on 13.04.2019.

GEOGRAPHY OF THE PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE

KANAT MAKHANOV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ГЕОГРАФИЯ ПРЕЗИДЕНТСКИХ ВЫБОРОВ В УКРАИНЕ

Ukraine held two-round regular presidential election on 31 March and 21 April of 2019 in a two-round system as it is regulated by its constitution. As no candidate received an absolute majority of the vote in the first round, a second round was held between the incumbent president Petro Poroshenko and Volodymyr Zelensky. According to the Central Election Commission of Ukraine. Volodymyr Zelensky won the elections by taking 73.22% of the vote whereas the incumbent president Petro Poroshenko took only 24.45% of the vote. A total of 2,344 international observers from 17 countries and 19 organizations along with 139 non-governmental Ukrainian organizations were officially registered to monitor the elections. The elections were held in all the territory of Ukraine except for Separate Regions of Donetsk and Luhansk Regions and the Autonomous Republic of Crimea. International observers admitted that the elections were free, transparent and democratic in compliance with international standards and procedures. Volodymyr Zelensky's presidential term will begin on 3 June of 2019.

The presidential elections of 2019 in Ukraine were unusual in many senses, including in terms geography.

ВЛАДИМИР ЗЕЛЕНСКИЙ НЕ ТОЛЬКО ОДЕРЖАЛ УБЕДИТЕЛЬНУЮ ПОБЕДУ НА ВЫБОРАХ, НАБРАВ ПОЧТИ ТРИ ЧЕТВЕРТИ ГОЛОСОВ, НО И ПОЛУЧИЛ АБСОЛЮТНОЕ БОЛЬШИНСТВО ГОЛОСОВ В 24 ИЗ 25 РЕГИОНОВ, ГДЕ ПРОВОДИЛИСЬ ВЫБОРЫ

VOLODYMYR ZELENSKY NOT ONLY WON A LANDSLIDE VICTORY IN THE ELECTIONS BY GETTING ALMOST THREE QUARTERS OF THE VOTE BUT ALSO GOT ABSOLUTE MAJORITY OF THE VOTE IN 24 OF THE TOTAL OF 25 REGIONS WHERE THE ELECTIONS WERE HELD

Украина провела очередные президентские выборы в два тура 31 марта и 21 апреля 2019 года по мажоритарной системе, согласно конституции Украины. Поскольку ни один из кандидатов не получил абсолютного большинства голосов в первом туре, второй тур состоялся между действующим президентом Петром Порошенко и Владимиром Зеленским. По данным Центральной избирательной комиссии Украины. Владимир Зеленский победил на выборах, набрав 73,22% голосов, тогда как действующий президент Петр Порошенко набрал только 24,45% голосов. Для наблюдения за выборами были официально зарегистрированы 2344 международных наблюдателя из 17 стран и 19 организаций, а также 139 неправительственных организаций Украины. Выборы прошли на всей территории Украины, за исключением отдельных областей Донецкой и Луганской областей и Автономной Республики Крым. Международные наблюдатели признали, что выборы прошли свободно, прозрачно и демократично в соответствии с международными стандартами и процедурами проведения выборов. Президентский срок Владимира Зеленского начнется 3 июня 2019 года.

Volodymyr Zelensky not only won a landslide victory in the elections by getting almost three quarters of the vote but also got absolute majority of the vote in 24 of the total of 25 regions where the elections were held¹. By doing so, he became the first candidate to unite almost all the regions of Ukraine in regular elections. Therefore, Volodymyr Zelensky was given credit by many for becoming a popular President who managed to break the traditional East-West dichotomy and united almost all the regions of Ukraine (ru.krymr.com. 2019). The previous elections of May 25 of 2014, when President Petro Poroshenko was elected, were snap elections held right after the Ukrainian Revolution that took place in late February of 2014 in Kiev and during the invasion of Russian troops in eastern regions Lugansk and Donetsk. Therefore, the elections of 2019 are considered as the first act of unification of Ukraine in normal conditions as all regions of the country, except for one, unanimously voted for Volo-

1 Elections were not held in Crimea, the city of Sevastopol and parts of Lugansk and Donetsk occupied by Russian troops.

Президентские выборы 2019 года в Украине были необычными во многих отношениях, в том числе с точки зрения географии выборов. Владимир Зеленский не только одержал убедительную победу на выборах, набрав почти три четверти голосов, но и получил абсолютное большинство голосов в 24 из 25 регионов, где проводились выборы. Тем самым он стал первым кандидатом, объединившим практически все регионы Украины на очередных выборах. Таким образом, Владимир Зеленский был признан многими за то, что стал популярным президентом, который сумел сломать традиционную дихотомию Восток-Запад и объединил почти все регионы Украины (ru.krymr.com. 2019). Предыдущие выборы 25 мая 2014 года, когда был избран президент Петр Порошенко, были досрочными выборами, проведенными сразу после украинской революции, которая произошла в конце февраля 2014 года в Киеве и во время вторжения российских войск в восточные районы Луганска и Донецка. Поэтому выборы 2019 года считаются первым актом объединения Украины

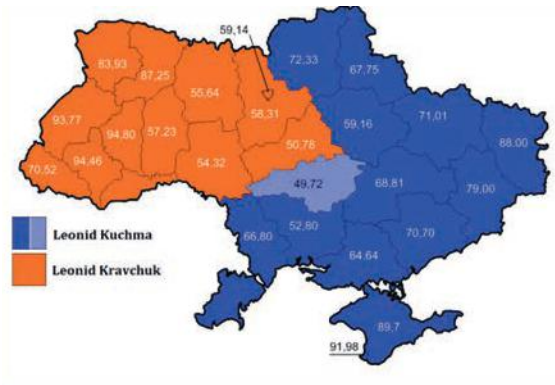

Figure 1: Results of the presidential elections of 1991.
Рисунок 1: Результаты президентских выборов 1991 года.

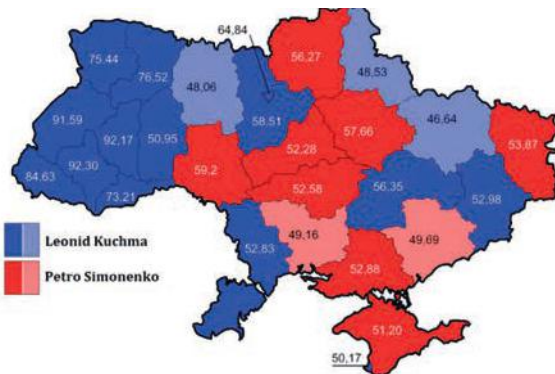
Source: wikipedia.org

Figure 2: Results of the second round of the presidential elections of 1994.
Рисунок 2: Результаты второго тура президентских выборов 1994 года.

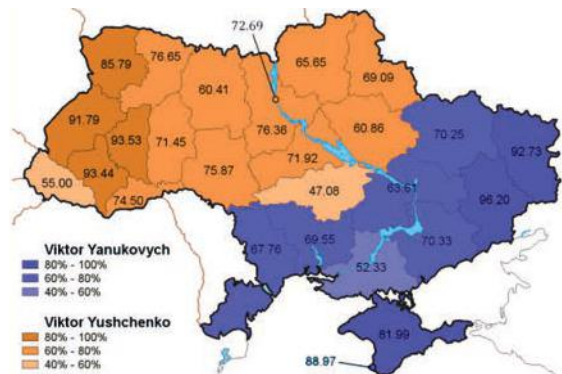
Источник: wikipedia.org

Figure 3: Results of the second round of the presidential elections of 1999.
Рисунок 3: Результаты второго тура президентских выборов 1999 года.

Source: wikipedia.org

Figure 4: Results of the second round of the presidential elections of 2004.
Рисунок 4: Результаты второго тура президентских выборов 2004 года.

Источник: wikipedia.org

Figure 5: Results of the second round of the presidential elections of 2010.
Рисунок 5: Результаты второго тура президентских выборов 2010 года.

Source: cvk.gov.ua

Figure 6: Results of the snap presidential elections of 2014.
Рисунок 6: Результаты досрочных президентских выборов 2014 года.

Источник: cvk.gov.ua

Figure 7: Results of the second round of the presidential elections of 2019.

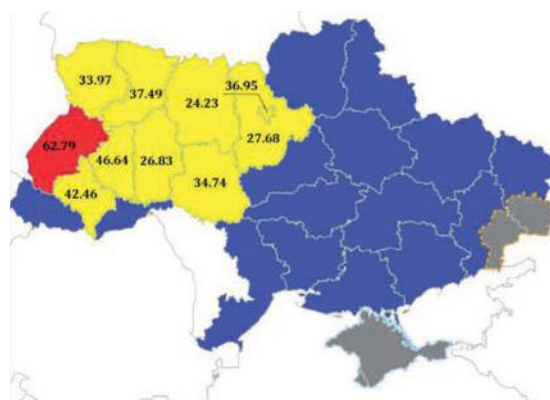
Рисунок 7: Результаты второго тура президентских выборов 2019 года.

Source: wikipedia.org (edited by Author).

Figure 8: Regions of Ukraine in terms of percentage of votes for in favor of the incumbent President Petro Poroshenko.

Рисунок 8: Регионы Украины в процентах голосов за «за» действующего президента Петра Порошенко.

Источник: wikipedia.org

dymyr Zelensky.

Unlike many countries of the CIS, Ukraine has a rather long history of democratic and unpredictable elections of President and Parliament. The beginning of this political tradition can be traced back to 1991 when Ukraine had the opportunity of having presidential elections for the first time as an independent state.

As we can see, there have always been a clear-cut geographical split in the way the regions of Ukraine vote for particular candidates. The East and West division or also referred as Southeast and Northwest division was always present throughout the electoral history of the independent Ukraine. It is conventionally believed that the eastern part of Ukraine is more influenced by Russia politically, economically and culturally. Therefore, the presidential candidates proposing more pro-Russian agenda usually gain much more political support in eastern regions than in other parts of Ukraine. On the other hand, the western part of the country has traditionally been more pro-European with strong reference to traditional core Ukrainian ethnic traditions and values. Consequently, presidential candidates with pro-European

IT IS COMMONLY BELIEVED THAT THE ELECTORAL PREFERENCES AND PATTERNS OF UKRAINIAN REGIONS ARE DRIVEN BY CULTURAL, ETHNIC, LINGUISTIC AND HISTORICAL REASONS AND NOT BY ECONOMIC FACTORS

ШИРОКО РАСПРОСТРАНЕНО МНЕНИЕ, ЧТО ЭЛЕКТОРАЛЬНЫЕ ПРЕДПОЧТЕНИЯ И МОДЕЛИ УКРАИНСКИХ РЕГИОНОВ ОБУСЛОВЛЕННЫ КУЛЬТУРНЫМИ, ЭТНИЧЕСКИМИ, ЯЗЫКОВЫМИ И ИСТОРИЧЕСКИМИ ПРИЧИНАМИ, А НЕ ЭКОНОМИЧЕСКИМИ ФАКТОРАМИ

в нормальных условиях, поскольку за Владимира Зеленского единогласно проголосовали все регионы страны, кроме одного.

В отличие от многих стран СНГ, Украина имеет довольно долгую историю демократических и непредсказуемых выборов президента и парламента. Начало этой политической традиции восходит к 1991 году, когда Украина впервые имела возможность провести президентские выборы в качестве независимого государства.

Как мы видим, всегда было четкое географическое разделение в том, как регионы Украины голосуют за конкретных кандидатов. Разделение на Восток и Запад, также называемое разделением на юго-восток и северо-запад, всегда присутствовало на протяжении всей истории выборов независимой Украины. Считается, что восточная часть Украины находится под большим влиянием России в политическом, экономическом и культурном плане. Поэтому кандидаты в президенты, предлагающие более пророссийскую политическую повестку, обычно получают гораздо больше политической поддержки в восточ-

political agenda and traditional Ukrainian appeal usually had strong support in western regions of the country. It is interesting to note that preferences of the electorate were not related to the geographical origin or background of the presidential candidates and any candidate could easily become popular in the east as well as in the west. Moreover, the same candidate could be both pro-eastern and pro-western in different periods of time as did Leonid Kuchma in 1994 and 1999, who is the only Ukrainian president to serve two consecutive terms from 1994 to 2005.

The borderline between the two parts of Ukraine has been changing throughout the history shifting eastwards and westwards in periods. The core of the Ukrainian west is the historical region called Galichina, which currently encompasses the regions of Lviv, Ivano-Frankivsk and Ternopil. The maximum extension reached as far east as Uman–Kharkiv line (Karácsonyi et al., 2014). On the other hand, regions of Kharkiv, Lugansk, Donetsk, Dnipropetrovsk, Zaporizhia, Kherson, Myko-

ных регионах, чем в других частях Украины. С другой стороны, западная часть страны традиционно была более проевропейской с сильной акцентуацией традиционных украинских этнических традиции и ценностей. Следовательно, кандидаты в президенты с проевропейской политической повесткой и традиционной украинской привлекательностью обычно имели сильную поддержку в западных регионах страны. Интересно отметить, что предпочтения электората не были связаны с географическим происхождением или происхождением кандидатов в президенты, и любой кандидат мог легко стать популярным как на востоке, так и на западе, в зависимости от политической ориентацией. Более того, один и тот же кандидат мог быть как провосточным, так и прозападным в разные периоды времени, как это сделал Леонид Кучма в 1994 и 1999 годах, единственный президент Украины, который занимал пост президента в течение двух сроков подряд с 1994 по 2005 год.

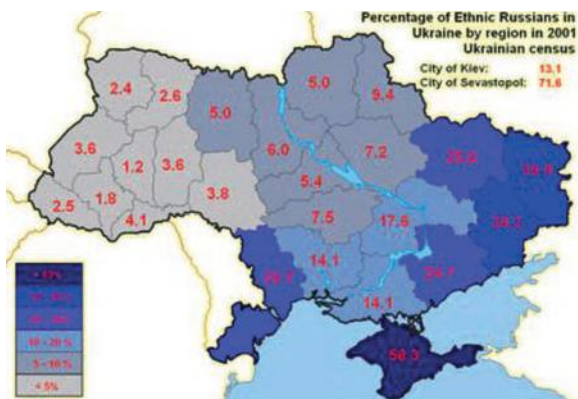

laiv, Odessa and Crimea were essential part of the Ukrainian east or southeast. Geographically the presupposed border between the two regions also reflect cultural, ethnic and linguistic patterns of the Ukrainian regions as we can see it from Figures 9-12 below.

Apart from abovementioned differences, east and west of Ukraine also differ in terms of urban and rural population (Karácsonyi, D. 2009). Thus, all four of the existing cities with population more than one million are outside of the historical west of Ukraine. Out of ten largest cities of Ukraine, nine are located in non-western regions of the country being Lviv the only city with population onve 500 thousand located in the west of the country.

Figure 9: Ethnic map of Ukraine.

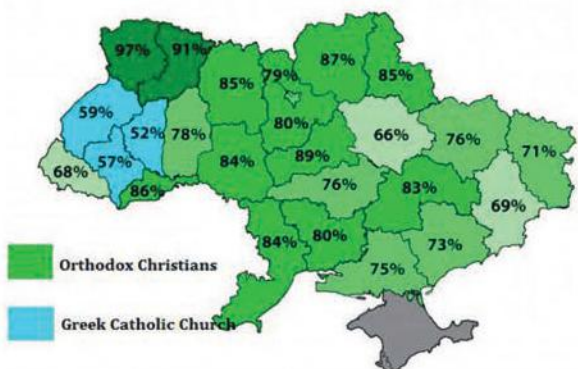
Рисунок 9: Этническая карта Украины.

Source: wikipedia.org

Figure 11: Religious map of Ukraine.

Рисунок 11: Религиозная карта Украины.

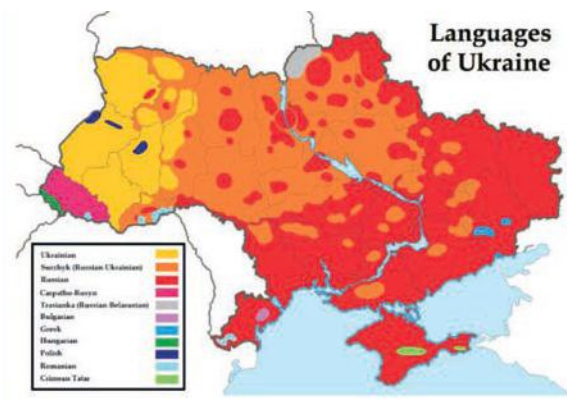
Source: stat.nonews.co

Source: prepared by Author based on data from State Statistics Service of Ukraine.

Граница между двумя частями Украины менялась на протяжении всей истории, смещаясь на восток и запад в разные периоды. Ядром украинского запада является историческая область Галичина, которая в настоящее время охватывает Львовскую, Ивано-Франковскую и Тернопольскую области. Максимальная протяженность в разные периоды достигала линии Умань-Харьков (Karácsonyi *et al.*, 2014). С другой стороны, такие области как Харьковская, Луганская, Донецкая, Днепропетровская, Запорожская, Херсонская, Николаевская, Одесская и Республика Крыма были неотъемлемой частью украинского востока или юго-востока. Географически предполагаемая граница между двумя регионами также отражает культурные, этнические и языковые особенности

Figure 10: Linguistic map of Ukraine.

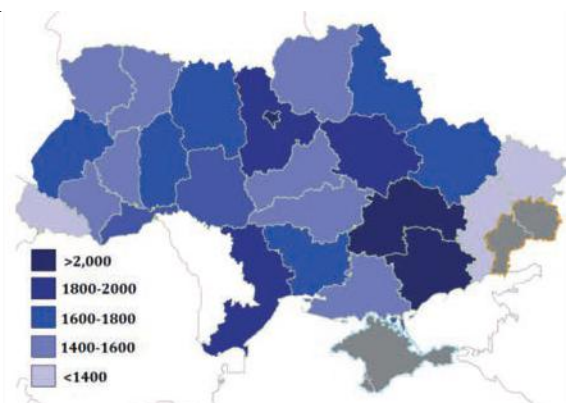
Рисунок 10: Лингвистическая карта Украины.

Источник: wikipedia.org

Figure 12: GDP per capita in the regions of Ukraine as of 2017.

Рисунок 12: ВВП на душу населения в регионах Украины по состоянию на 2017 г.

Источник: stat.nonews.co

Источник: подготовлено Автором на основании данных Государственной службы статистики Украины.

It is interesting to note that the east west split does not reflect any serious economic differences between the regions. Moreover, it is commonly believed that the electoral preferences and patterns of Ukrainian regions are driven by cultural, ethnic, linguistic and historical reasons and not by economic factors. So that objective economic changes during presidency of a particular candidate are not considered as factors affecting the electoral choice of population in particular regions during the next presidential elections. The cultural differences between the regions explain the east and west division of Ukraine well enough so that economic explanation is almost always disregarded. Indeed, if we compare income per capita between the regions of Ukraine, we cannot find any division between eastern and western regions (See Figure 12). The differences in terms of economic well-being is stark but there is still no clear split between east and west of the country.

However, if we look at the percentages of the votes in the regions of Ukraine, we can note that the previous pattern of east and west split was still present in the elections of 2019 but at much lesser extent than before. Figure 8 provides a map of Ukrainian regions painted in yellow where the incumbent president Petro Poroshenko got more or at least as much votes as nationwide whereas the rest of the regions where his defeat was significant are painted in blue. We can note that the geographical spread of regions where there is certain level of support of the President Petro Poroshenko is not random and the split between east and west is approximately the same as before with the exception of only two western regions of Chernivtsi and Zakarpattia. On the other hand, the traditional eastern and south-eastern regions voted strictly against Petro Poroshenko and/or for Volo-

THERE WERE ALSO CERTAIN ECONOMIC REASONS EXPLAINING THE REGIONAL DISTRIBUTION OF VOTES IN PRESIDENTIAL ELECTION OF UKRAINE IN 2019

ОДНАКО БЫЛИ И ОПРЕДЕЛЕННЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРИЧИНЫ, ОБЪЯСНЯЮЩИЕ РЕГИОНАЛЬНОЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ГОЛОСОВ НА ПРЕЗИДЕНТСКИХ ВЫБОРАХ В УКРАИНЕ В 2019 ГОДУ

украинских регионов, как мы можем видеть из рисунков 9-12 ниже.

Помимо вышеупомянутых различий, восток и запад Украины также различаются с точки зрения городского и сельского населения (Karácsonyi, 2009). Таким образом, все четыре из существующих городов с населением более миллиона человек находятся за пределами исторического запада Украины. Из десяти крупнейших городов Украины девять расположены в не на западе страны, а Львов - единственный город с населением более 500 тысяч человек, расположенный на западе страны.

Интересно отметить, что раскол между востоком и западом не отражает серьезных экономических различий между регионами. Кроме того, широко распространено мнение, что электоральные предпочтения и модели украинских регионов обусловлены культурными, этническими, языковыми и историческими причинами, а не экономическими факторами. Таким образом, объективные экономические изменения во время президентства конкретного кандидата не рассматриваются как факторы, влияющие на выбор населения в отдельных регионах во время следующих президентских выборов. Культурные различия между регионами достаточно хорошо объясняют разделение Украины на восток и запад, поэтому экономическое объяснение почти всегда игнорируется. Действительно, если мы сравним доход на душу населения между регионами Украины, мы не сможем найти никакого разделения между восточными и западными регионами (см. Рисунок 12). Различия с точки зрения экономического благосостояния очевидны, но четкого разделения между востоком и западом страны по ключевым экономическим показателям все же не наблюдается.

dymyr Zelensky. In total, in ten regions out of 25 Petro Poroshenko got more votes than nationwide in percentage terms.

The distribution of votes between the regions can again be tribute to previous traditional split that stems from cultural, religious, linguistic and historical reasons. However, there were also certain economic reasons explaining the regional distribution of votes in presidential election of Ukraine in 2019. It can be easily seen simply comparing the regions of Ukraine in terms of some key indicators of economic performance as in Table 1 below.

Однако, если мы посмотрим на процент голосов в регионах Украины, мы можем заметить, что предыдущая схема разделения на восток и запад все еще присутствовала на выборах 2019 года, но в гораздо меньшей степени, чем раньше. На Рисунке 8 представлена карта украинских регионов, окрашенная в желтый цвет, где действующий президент Петр Порошенко набрал больше или, по крайней мере, столько же голосов, сколько и по всей стране, тогда как остальные регионы, где его поражение было значительным, окрашены в синий

Table 1: Ukrainian regions by average GDP growth and gross regional income growth during 2016-2017 in %.

Average GDP growth during 2014-2017			GDP growth in 2017			Gross regional income growth during 2016-2017 in %		
Rank	Region	Average GDP growth	Rank	Region	GDP growth	Rank	Region	Regional income growth
1	Zhytomyr	102.4	1	Khmelnyskyi	109.0	1	Kiev city	32.4
2	Vinnytsia	102.4	2	Kiev city	107.4	2	Vinnytsia	31.3
3	Khmelnyskyi	102.1	3	Odessa	106.6	3	Lviv	30.9
4	Volyn	102.0	4	Ivano-Frankivsk	106.3	4	Zhytomyr	30.6
5	Odessa	101.2	5	Kiev	105.2	5	Rivne	30.6
6	Kiev	101.1	6	Zaporizhia	104.7	6	Volyn	30.4
7	Ternopil	101.0	7	Sumy	103.7	7	Ivano-Frankivsk	30.2
8	Kiev city	100.6	8	Ternopil	103.6	8	Kirovohrad	30.2
9	Kherson	100.4	9	Volyn	103.3	9	Dnipropetrovsk	30.2
10	Zaporizhia	99.9	10	Dnipropetrovsk	103.1	10	Kiev	30.1
11	Mykolaiv	99.5	11	Zhytomyr	102.7	11	Cherkasy	29.7
12	Sumy	99.4	12	Lviv	101.5	12	Odessa	29.7
13	Lviv	99.2	13	Vinnytsia	101.2	13	Kharkiv	29.6
14	Rivne	99.2	14	Rivne	100.5	14	Ternopil	29.6
15	Ivano-Frankivsk	98.7	15	Kherson	100.5	15	Chernivtsi	29.4
16	Chernihiv	98.6	16	Chernivtsi	100.3	16	Kherson	29.1
17	Cherkasy	98.4	17	Kharkiv	99.8	17	Poltava	29.0
18	Zakarpattia	98.3	18	Chernihiv	99.7	18	Mykolaiv	29.0
19	Chernivtsi	98.2	19	Zakarpattia	99.4	19	Zakarpattia	28.2
20	Kirovohrad	98.1	20	Mykolaiv	98.6	20	Khmelnyskyi	28.2
21	Kharkiv	97.7	21	Cherkasy	98.0	21	Sumy	28.0
22	Dnipropetrovsk	96.7	22	Poltava	95.8	22	Chernihiv	27.4
23	Poltava	95.9	23	Kirovohrad	95.2	23	Zaporizhia	27.0
24	Donetsk	80.0	24	Donetsk	92.5	24	Donetsk	20.0
25	Luhansk	78.3	25	Luhansk	86.4	25	Luhansk	19.6

Source: State Statistics Service of Ukraine.

Таблица 1: Регионы Украины по средним темпам роста ВВП и валового регионального дохода в 2016-2017 гг. в%.

Средний рост ВВП в 2014-2017 гг.			Рост ВВП в 2017 году.			Рост валового регионального дохода в 2016-2017 гг. в%		
мес-то	Область	Средний Рост ВВП	мес-то	Область	Средний Рост ВВП	мес-то	Область	Средний Рост ВВП
1	Житомирская	102.4	1	Хмельницкая	109.0	1	Город Киев	32.4
2	Винницкая	102.4	2	Город Киев	107.4	2	Винницкая	31.3
3	Хмельницкая	102.1	3	Одесская	106.6	3	Львовская	30.9
4	Волинская	102.0	4	Ивано-Франковская	106.3	4	Житомирская	30.6
5	Одесская	101.2	5	Киевская	105.2	5	Ровненская	30.6
6	Киевская	101.1	6	Запорожская	104.7	6	Волинская	30.4
7	Тернопольская	101.0	7	Сумская	103.7	7	Ивано-Франковская	30.2
8	Город Киев	100.6	8	Тернопольская	103.6	8	Кировоградская	30.2
9	Херсонская	100.4	9	Волинская	103.3	9	Днепропетровская	30.2
10	Запорожская	99.9	10	Днепропетровская	103.1	10	Киевская	30.1
11	Николаевская	99.5	11	Житомирская	102.7	11	Черкасская	29.7
12	Сумская	99.4	12	Львовская	101.5	12	Одесская	29.7
13	Львовская	99.2	13	Винницкая	101.2	13	Харьковская	29.6
14	Ровненская	99.2	14	Ровненская	100.5	14	Тернопольская	29.6
15	Ивано-Франковская	98.7	15	Херсонская	100.5	15	Черновицкая	29.4
16	Черниговская	98.6	16	Черновицкая	100.3	16	Херсонская	29.1
17	Черкасская	98.4	17	Харьковская	99.8	17	Полтавская	29.0
18	Закарпатская	98.3	18	Черниговская	99.7	18	Николаевская	29.0
19	Черновицкая	98.2	19	Закарпатская	99.4	19	Закарпатская	28.2
20	Кировоградская	98.1	20	Николаевская	98.6	20	Хмельницкая	28.2
21	Харьковская	97.7	21	Черкасская	98.0	21	Сумская	28.0
22	Днепропетровская	96.7	22	Полтавская	95.8	22	Черниговская	27.4
23	Полтавская	95.9	23	Кировоградская	95.2	23	Запорожская	27.0
24	Донецкая	80.0	24	Донецкая	92.5	24	Донецкая	20.0
25	Луганская	78.3	25	Луганская	86.4	25	Луганская	19.6

Источник: Государственная служба статистики Украины.

It turns out that those regions having higher average annual GDP growth voted for Petro Poroshenko more often than others did. Seven out of ten regions where the incumbent President got at least 24% of the votes are ranked in the upper half in the list of regions by GDP growth during the last presidential term between 2014 and 2019. It is also interesting to note that these seven regions are among the nine regions that had positive GDP growth during 2014-2019. If we rank the regions in term of the GDP growth in 2017, we can see that eight out of the regions appear in the upper side of the list. All ten regions that provided relative support to President Petro Poroshenko had also positive GDP growth in 2017. The change of the gross regional income also provides

цвет. Можно отметить, что географическое распределение регионов, в которых существует определенный уровень поддержки Президента Петра Порошенко, не является случайным, и разрыв между востоком и западом примерно такой же, как и раньше, за исключением только двух западных областей - Черновцов и Закарпатья. С другой стороны, традиционные восточные и юго-восточные регионы голосовали строго против Петра Порошенко и / или за Владимира Зеленского. В общей сложности в десяти регионах из 25 Петр Порошенко набрал больше голосов, чем в общенациональном масштабе.

Распределение голосов между регионами на выборах 2019 года может воз-

the same regularity. The top seven regions in terms of gross regional income growth during 2016-2017 provide at least 24% of the votes to the incumbent President. Similar pattern can also be found in some other key economic indicators such as GDP per capita, income per capita, indices of human development etc. In general, regions that had better than average economic performance in certain economic indicators during 2014-2019 tend to appear in the list of ten regions that provided relative electoral support to the President Petro Poroshenko. Moreover, more recent statistical data tend show more clear relationship between the economic indicators of well-being and the popularity of incumbent President. In other words, the relationship between the level of support of the President Petro Poroshenko in certain regions of Ukraine apart from other factors is

можно объяснено существующим традиционным расколом, который проистекает из культурных, религиозных, языковых и исторических причин. Однако были и определенные экономические причины, объясняющие региональное распределение голосов на президентских выборах в Украине в 2019 году. Это легко увидеть, просто сравнив регионы Украины с точки зрения некоторых ключевых экономических показателей, как в таблице 1 ниже.

Получается, что те регионы, где среднегодовой рост ВВП выше, голосовали за Петра Порошенко чаще, чем другие. Семь из десяти регионов, где действующий президент набрал не менее 24% голосов, заняли верхнюю половину в списке регионов по росту ВВП в течение последнего президентского срока между 2014 и 2019 года-

also related to the economic changes those regions. Hence, the electoral behavior of the Ukrainian population in the presidential elections of 2019 are not explained only by the history, culture, religion, language or the by influence of media, as it is commonly believed, but also by objective economic reasons and achievements made during the current presidential term in the regions of Ukraine. It seems quite logical straightforward for people to decide who to vote for in democratic presidential elections based on many factors including economic parameters.

The second round of the presidential elections in Ukraine were rather unusual as majority in 24 out of 25 regions of Ukraine supported one of the two candidates. This time the election results were much less polarized along east-west axis that traditionally existed since the very beginning of the history of independent Ukraine. However, the percentages of the votes in the regions of Ukraine show significant differences between the regions of Ukraine and the dividing line still goes along one of the previous conventional borders between east and west of the country. It turns out that, along with traditional explanations of the east and west electoral division of Ukraine such as historical development, linguistic landscape, religious affiliation etc. there are also economic reasons explaining the percentage distribution of the votes between the regions of Ukraine. In general, the regions with better economic performance relative to the rest of the country during the current presidential term and especially during the last 2-3 years tend to provide more votes for the incumbent president than other regions.

IT TURNS OUT THAT THOSE REGIONS HAVING HIGHER AVERAGE ANNUAL GDP GROWTH VOTED FOR PETRO POROSHENKO MORE OFTEN THAN OTHERS DID

ПОЛУЧАЕТСЯ, ЧТО ТЕ РЕГИОНЫ, ГДЕ СРЕДНЕГОДОВОЙ РОСТ ВВП ВЫШЕ, ГОЛОСОВАЛИ ЗА ПЕТРА ПОРОШЕНКО ЧАЩЕ, ЧЕМ ДРУГИЕ

ми. Интересно также отметить, что эти семь регионов входят в число девяти регионов, которые имели положительный рост ВВП в течение 2014-2019 гг. Если мы ранжируем регионы по темпам роста ВВП в 2017 году, мы увидим, что восемь из регионов появятся в верхней части списка. Все десять регионов, которые оказали относительную поддержку президенту Петру Порошенко, также имели положительный рост ВВП в 2017 году. Изменение валового регионального дохода также обеспечивает такую же закономерность. Семь лучших регионов по темпам роста валового регионального дохода в течение 2016-2017 годов предоставляют не менее 24% голосов действующему президенту. Аналогичная картина может быть обнаружена и в некоторых других ключевых экономических показателях, таких как ВВП на душу населения, доход на душу населения, индексы человеческого развития и т.д. В целом, среди десяти регионов, оказавших относительную электоральную поддержку президенту Петру Порошенко, как правило, девять являются теми, которые по основным экономическим индикаторам в 2014-2019 годах показали наивысший результат. Более того, еще более свежие статистические данные показывают более четкую связь между экономическими показателями благосостояния и популярностью действующего президента. Другими словами, взаимосвязь между уровнем поддержки Президента Петра Порошенко в отдельных регионах Украины помимо других факторов также объясняется экономическими изменениями в этих регионах. Следовательно, электоральное поведение украинского населения на президентских выборах 2019 года объясняется не только историей, культурой, религией, языком или влиянием средств массовой информации, как это принято считать,

но также объективными экономическими причинами и достижениями в регионах Украины в течение последнего президентского срока. Это имеет вполне логичное объяснение, так как люди принимают решение за кого голосовать на демократических президентских выборах исходя из многих факторов, включая экономических.

Второй тур президентских выборов в Украине был довольно необычным, поскольку большинство в 24 из 25 регионов Украины поддержали одного из двух кандидатов. На этот раз результаты выборов были гораздо менее поляризованы вдоль оси восток-запад, которая традиционно существовала с самого начала истории независимой Украины. Тем не менее, процентное соотношение голосов в регионах Украины показывает значительные различия между регионами Украины, и разделительная линия все еще проходит вдоль одной из предыдущих условных границ между востоком и западом страны. Результаты показывают, что наряду с традиционными объяснениями избирательного разделения Украины на восток и запад, такими как историческое развитие, языковой ландшафт, религиозная принадлежность и т.д., существуют также экономические причины, объясняющие процентное

распределение голосов между регионами Украины. В целом регионы с лучшими экономическими показателями по сравнению с остальной частью страны в течение нынешнего президентского срока и особенно в течение последних 2-3 лет обеспечивают больше голосов действующему президенту, чем другие регионы.

References:

1. Central Election Commission of Ukraine, Results of voting in Ukraine, (Rezultaty holosuvannya Po Ukrayini): <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp300pt001f01=720.html>, (Accessed: 23.04.2019).
2. ru.krymr.com, 02.04.2019. "As regions of Ukraine voted: for the first time there is no split based on language", (Kak golosovali regiony Ukrainy: v pervyye net raskola po yazykovomu priznaku): <https://ru.krymr.com/a/vibory-prezidenta-kak-golosovali-regioni-ukraini/29856638.html>, (Accessed: 20.04.2019).
3. State Statistics Service of Ukraine, Multisectoral Statistical Information (Bahatohaluzeva statystychna informatsiya) / Regional Statistics (Rehional'na statystyka): <http://www.ukrstat.gov.ua/>, (Accessed: 22.04.2019).
4. Karácsonyi, Dávid, 2009. "Ein Versuch der Typologie der ländlichen Räume in der Ukraine". Europa Regional, 17(1), pp.34–50.
5. Karácsonyi Dávid, Kocsis Károly, Kovály Katalin, Molnár József and Póti László, 2014. "East–West Dichotomy and Political Conflicting Ukraine – Was Huntington Right?", Hungarian Geographical Bulletin, 63 (2), pp.99–134.

GREEN BELT AND ROAD: AIMS, PROBLEMS AND PROSPECTS

AZHAR SERIKKALIYEVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ЗЕЛЕНый ПОЯС И ПУТЬ: ЦЕЛИ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Contemporary China is facing an environmental catastrophe after a period of dynamic growth in industrialization. In 2012, at the 18th Chinese Communist Party Congress, Chinese authorities recognized that during past thirty years the government worked in accordance with the “economic growth is preferable” principle and had failed to give due consideration to environmental protection (EP). Since that time, EP has become one of the major development objectives of China. On the other hand, China is the main source of investment in the world. With the announcement of the Belt and Road Initiative (BRI) in 2013, Beijing expanded outbound investments in the countries participating in its implementation. A recent increase in Chinese investments in the BRI countries is a mainstream of current international financial relations. According to the World Resources Institute, the number of energy and infrastructure syndicated loans with participation of major Chinese banks during 2015-2017 grew three-fold compared with the period from 2012 to 2014. Thus, the BRI boosted the outward foreign direct investment to the countries along the route by 31.5% in 2017, while Beijing’s loans to the entire world diminished by about 20% [Zhou et al., 2018]. Thus, the estimated financing amount of infrastructure projects throughout Asia, Europe and Africa in the framework of the BRI is \$8 trillion [Ming, 2018]. However, China is considered as a source of environmental risks by many hosting countries involved in the grand

Современный Китай сталкивается с экологической катастрофой после периода динамичного развития индустриализации. В 2012 году на 18-м съезде Коммунистической партии Китая китайские власти признали, что в течение последних тридцати лет правительство работало в соответствии с принципом «экономический рост предпочтительнее» и не уделяло должного внимания охране окружающей среды. С тех пор вопрос экологии стал одним из главных целей развития Китая. С другой стороны, на сегодняшний день Китай является основным источником инвестиций в мире. С провозглашением Инициативы пояса и пути (ИПП) в 2013 году Пекин увеличил объем инвестиций в страны, участвующие в ее реализации. Рост китайских инвестиций в странах ИПП в последнее время является мейнстримом современных международных финансовых отношений. По данным Института мировых ресурсов, объем синдицированных кредитов в области энергетики и инфраструктуры с участием крупных банков Китая с 2015 по 2017 год вырос в три раза по сравнению с периодом с 2012 по 2014 год. Таким образом, благодаря ИПП прямые иностранные инвестиции в страны вдоль маршрута увеличились на 31,5% в 2017 году, в то время как кредиты Пекина всему миру сократились примерно на 20% [Zhou et al., 2018]. Таким образом, оценочный объем финансирования инфраструк-

project [Shinn, 2016]. Countries seek not only economic benefits, but are also concerned about environmental friendliness of Chinese investments and their possible harmful impact on local and regional ecology. This trend challenges the sustainability of the BRI and its implementation. The BRI aiming to enhance connectivity on the Eurasian continent through 70 countries will make a great impact on the whole world environment. The BRI countries represent about 40% of the world territory, 60% of the global population, 30% of the world GDP, and 55% of the CO2 pollution [Green Finance Initiative, 2018a]. This kind of global infrastructure development is essentially associated with significant ecological problems. Thus, Beijing endeavors to address these threats.

Despite the fact that China is a party to most UN conventions on the environment and the Paris Agreement, it is not a member of any conventions of the UN Economic Commission for Europe, which is essentially a mechanism for minimizing environmental risks and negative impacts on

IN 2016, CHINA INTRODUCED ITS OWN VISION ON BRI EP – THE CONCEPT OF ECOLOGICAL CIVILIZATION THAT IT AIMS TO INTEGRATE INTO THE BRI BY 2025

В 2016 ГОДУ КИТАЙ ПРЕДСТАВИЛ СВОЕ СОБСТВЕННОЕ ВИДЕНИЕ ПО ЗАЩИТЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ В РАМКАХ ИПП - КОНЦЕПЦИЮ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ, КОТОРУЮ СТРАНА НАМЕРЕНА ИНТЕГРИРОВАТЬ В ИПП ДО 2025 ГОДА

турных проектов по всей Азии, Европе и Африке в рамках ИПП составляет 8 трлн. долларов [Ming, 2018]. Однако Китай рассматривается как источник экологических рисков многими странами-реципиентами инвестиций, вовлеченными в грандиозный проект [Shinn, 2016]. Страны стремятся не только получить экономические выгоды, но и обеспокоены экологичностью китайских инвестиций и их возможным вредным воздействием на местную и региональную экологию. Эта тенденция ставит под сомнение устойчивость ИПП и ее реализацию. Целью ИПП является усовершенствование и развитие коммуникаций в 70 странах евразийского континента, что, несомненно, окажет большое влияние на окружающую среду всего мира. Страны ИПП представляют около 40% мировой территории, 60% мирового населения, 30% мирового ВВП, и производят 55% загрязнения CO2 [Green Finance Initiative, 2018a]. Такого рода развитие глобальной инфраструктуры связано

nature in the implementation of transborder projects. There is a need to create a tool for the legal settlement of transboundary environmental issues, since BRI projects primarily involve neighboring countries. Besides, China as an emerging superpower which provides an alternative to the U.S. global governance concept cannot prove its legitimacy without green ideology and policy. On the other hand, China as a country with the dire state of its environment is really interested in addressing environmental issues and preventing future regional ecological problems. In 2016, China introduced its own vision of BRI EP – the concept of an ecological civilization that it aims to integrate into the BRI by 2025. Greening of the BRI also meets China's ambitions as a country that has been promoting eco-environmental protection for the past decade and as a successful example of green transformation – an innovator and world leader in green technologies such as the production of solar panels and floating hydroelectric power plants. China showed a

по сути со значительными экологическими проблемами. Как следствие, Пекин пытается предотвратить данные угрозы.

Несмотря на то, что Китай является участником большинства конвенций ООН по защите окружающей среды и Парижского соглашения, он не участвует ни в одной из конвенций Европейской экономической комиссии ООН, которая по сути является механизмом минимизации экологических рисков и негативного воздействия на окружающую среду при реализации трансграничных проектов. Поскольку в проекты ИПП в основном вовлечены соседние страны, необходимость в создании инструмента для законного решения трансграничных экологических проблем нарастает. Кроме того, Китай как развивающаяся сверхдержава, которая предоставляет альтернативу концепции глобального управления США, не может доказать свою легитимность без зеленой идеологии и политики. С другой стороны, Китай как страна с плачевным состоянием окружающей

great commitment to the Green BRI by publishing the Guidance on Promoting the Green Belt and Road and the Belt and Road Ecological and Environmental Cooperation Plan formulated by the Ministry of Environmental Protection (MEP) of China in 2017. The latter states that “guided by the philosophies of ecological civilization and green development, the Belt and Road Initiative will be advanced in an environment-friendly way to improve green competitiveness, covering policy coordination, facilities connectivity, unimpeded trade, financial integration and people-to-people bonds” [MEP, 2017]. Through these programs, China claims to introduce common ecological standards for the BRI countries, establish green finance institutions, and minimize ecological risks of the ongoing projects. Moreover, the Chinese government established cooperation with the United Nations Environment Program (UNEP) on developing the Green BRI. According to the UNEP, in addition to global climate change, the BRI implementation challenges the UN sustainable development goals 2030 [UNEP, 2017]. The UNEP’s engagement in the Green BRI has translated into the joint UNEP-MEP cooperation plan. Moving to an ‘ecological civilization’ in China will require annual green investment ranging from \$474 billion to \$633 billion in the period of 2015-2020 [Green Finance Initiative, 2018b]. Therefore, China established five institutions on green financing. In case of a successful implementation, the plan will result in introducing higher EP standards in the BRI countries and accomplishing the UN Sustainable Development Goals by 2030. In addition, the creation of environmental innovation and technology transfer bases in the countries of ASEAN, Central Asia, South Asia, Central and Eastern Europe, Arab World and Africa is planned; besides, an Internatio-

IN CASE OF A SUCCESSFUL IMPLEMENTATION, THE PLAN WILL RESULT IN INTRODUCING HIGHER EP STANDARDS IN THE BRI COUNTRIES AND ACCOMPLISHING THE UN SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS BY 2030

В СЛУЧАЕ УСПЕШНОЙ РЕАЛИЗАЦИИ ПЛАН ДОЛЖЕН ПРИВЕСТИ К УСТАНОВЛЕНИЮ БОЛЕЕ ВЫСОКИХ СТАНДАРТОВ ПО ЗАЩИТЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ В СТРАНАХ ИПП И ДОСТИЖЕНИЮ ЦЕЛЕЙ ООН В ОБЛАСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ К 2030 ГОДУ

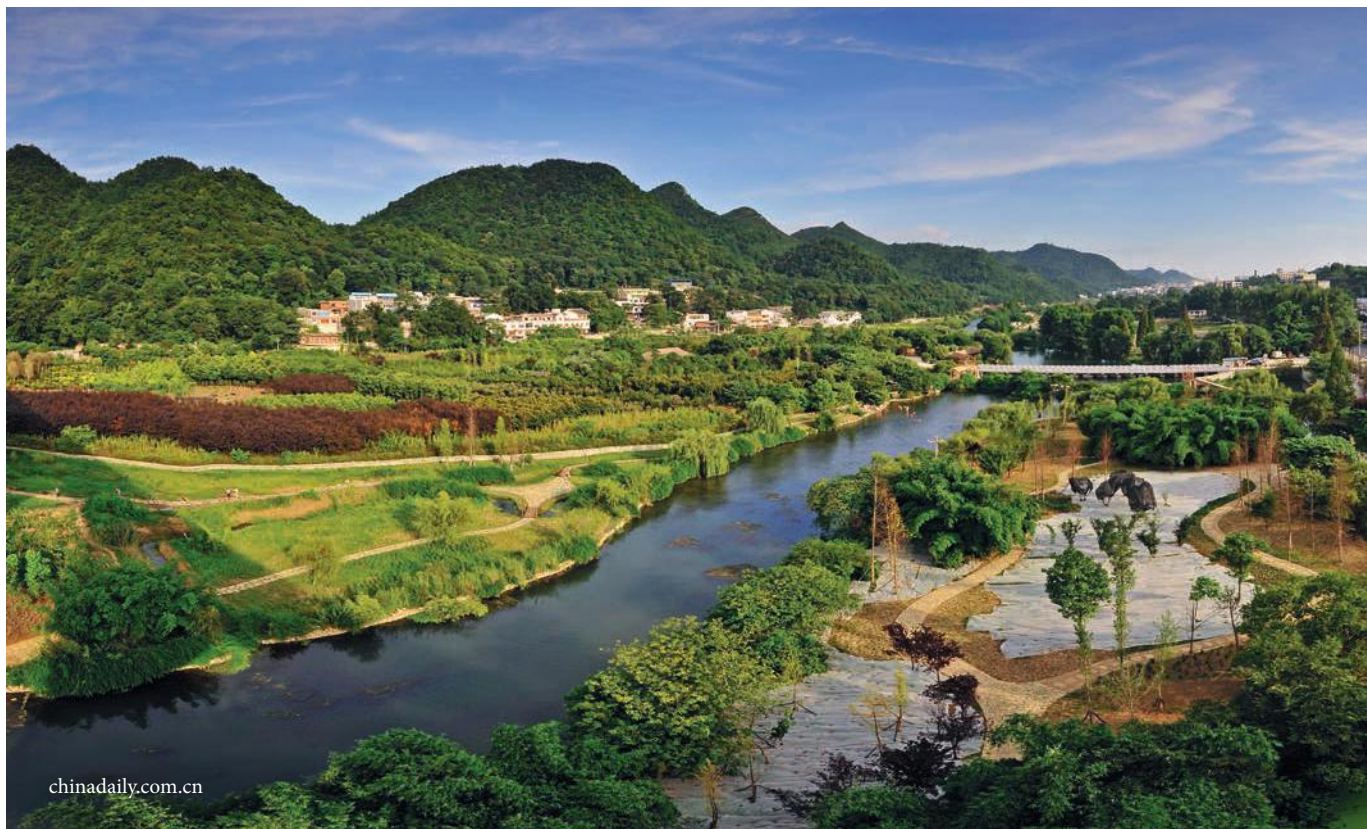

среды действительно заинтересован в решении вопросов экологии и предотвращении будущих региональных экологических проблем. В 2016 году Китай представил свое собственное видение по защите окружающей среды в рамках ИПП – концепцию экологической цивилизации, которую страна намерена интегрировать в ИПП до 2025 года. «Озеленение» ИПП также отвечает амбициям Китая как страны, продвигающей защиту окружающей среды с прошлого десятилетия и являющейся успешным примером зеленой трансформации, – новатором и мировым лидером в области таких зеленых технологий, как производство солнечных панелей и плавучих гидроэлектростанций. Китай проявил большую приверженность Зеленому ПП, опубликовав Руководство по содействию развитию Зеленого ПП и План экологического сотрудничества ИПП, сформулированный Министерством охраны окружающей среды Китая в 2017 году. В последнем документе заявлено, что «руководствуясь философией экологической цивилизации и зеленого развития, ИПП будет развиваться безопасным для окружающей среды образом для повышения экологической конкурентоспособности, включая координацию политики, сращивание возможностей, беспрепятственную торговлю, финансовую интеграцию и контакты среди народов» [MEP, 2017]. В рамках этих программ Китай заявляет, что вводит единые экологические стандарты для стран ИПП, создает институты зеленого финансирования и минимизирует экологические риски реализуемых проектов. Кроме того, правительство Китая наладило сотрудничество с Программой ООН по окружающей среде (UNEP) в области развития

nal Union for Green Belt and Road Development will be formed to serve as a cooperative and regulatory mechanism.

Another current agenda of this long-term target is a big gap between the development level and the volume of economies of the BRI countries. As a result, establishing common higher standards is a very comprehensive issue. For example, with the introduction of green technologies in the energy sector, final prices of energy products and energy tariffs will significantly increase, but not all countries are ready to increase prices and tariffs as many of them prioritize economic and social stability. Banks investing in BRI projects are interested in making profit, indicating that they are not environmental funds with a shared capital of the BRI countries. Mostly the BRI includes newly emerging economies and developing countries. Since these economies in transition are suffering from such negative impacts of industrialization and urbanization as air pollution and nature degradation,

Зеленого ПП. Согласно UNEP, в дополнение к глобальному изменению климата, реализация ИПП бросает вызов Целям ООН в области устойчивого развития до 2030 года [UNEP, 2017]. Участие UNEP в Зеленом ПП выразилось в совместном плане сотрудничества UNEP и Министерства охраны окружающей среды Китая. Для перехода к «экологической цивилизации» в Китае потребуются ежегодные зеленые инвестиции в размере от 474 млрд. до 633 млрд. долларов в период 2015-2020 годов [Green Finance Initiative, 2018b]. Поэтому Китай создал пять учреждений по зеленому финансированию. В случае успешной реализации план должен привести к установлению более высоких стандартов по защите окружающей среды в странах ИПП и достижению Целей ООН в области устойчивого развития к 2030 году. Кроме того, планируется создание баз инноваций и трансфера технологий в области окружающей среды в странах АСЕАН, Центральной Азии, Южной Азии,

the study of a model of aggregate ecological and economic advancement and preferential promotion of the green economy are increasingly important to them. However, many developing countries involved in the BRI still legislatively lower environmental responsibility for enterprises to increase their investment attractiveness. Therefore, relevant management strategies and policies of each country involved in greening the BRI are crucial. Thus, currently, there are no established environmental positions and tools to minimize environmental risks.

The data analyzed by the World Resources Institute show that major Chinese financial flows in BRI energy and transportation projects are still implemented in classical sectors and do not have a strong commitment to the low-carbon sectors. The research states that with major Chinese banks'

CURRENTLY, THERE ARE NO ESTABLISHED ENVIRONMENTAL POSITIONS AND TOOLS TO MINIMIZE ENVIRONMENTAL RISKS

НА ДАННОМ ЭТАПЕ НЕ СУЩЕСТВУЕТ УСТАНОВЛЕННЫХ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПОЗИЦИЙ И ИНСТРУМЕНТОВ ДЛЯ МИНИМИЗАЦИИ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ РИСКОВ

Центральной и Восточной Европы, Арабского мира и Африки; помимо этого, предполагается создание Международного союза развития Зеленого ПП, который будет служить механизмом сотрудничества и регулирования.

Еще одна актуальная повестка дня для реализации долгосрочной цели Зеленого ПП – большой разрыв между уровнем развития и объемом экономик стран ИПП. В результате установление общих, более высоких экологических стандартов является масштабной проблемой. Например, с внедрением зеленых технологий в энергетическом секторе окончательные цены на энергопродукты и тарифы на энергоносители значительно возрастут, но не все страны готовы повышать цены и тарифы, поскольку многие из них отдают приоритет экономической и социальной стабильности. Банки, инвестирующие в проекты ИПП, заинтересованы в получении прибыли, заявляя, что они не являются экологическими фондами с уставным капиталом стран ИПП [HSBC, 2017]. В основном, в состав участников ИПП входят развивающиеся страны с переходной экономикой. Поскольку страны с транзитной экономикой страдают от таких негативных последствий индустриализации и урбанизации, как загрязнение воздуха и деградация естественной окружающей среды, для них все большее значение приобретают исследование модели совокупного экологического и экономического прогресса и преимущественное стимулирование зеленой экономики. Тем не менее, многие развивающиеся страны, вовлеченные в ИПП, все еще законодательно снижают экологическую ответственность предприятий для повышения

participation \$102.6 billion was invested in the BRI countries' oil, gas and petrochemical sectors during 2014-2017, whereas only \$25.7 billion was invested to electric power generation and transmission, and \$12.4 billion was directed to transportation [Zhou et al., 2018].

In conclusion, the consistency and implementation of the Green BRI will depend on the development of policy and regulatory tools to translate the concept into practical measures. It should be noted that in view of the lack of new powerful engines or incentives, it is reasonable to expect that Chinese investments will continue to focus on the traditional transport and energy sectors, which will be a serious obstacle to the development of green technologies. Eliminating environmental impacts of BRI projects can be an essential element of ensuring the long-term sustainability of the BRI [Lu, 2018]. According to China's goals for the years to come, Beijing will strive to use green funds to become an activator of low-carbon technologies in the region, which would lay a foundation for the country's climate ambitions – the implementation of the UN sustainable development goals until 2030. In addition, this trend will strengthen the competitiveness of Chinese investments abroad – Beijing's main instrument of influence. Future investment contributions made by Chinese institutions in the BRI countries will influence the image and perception of China abroad in relation to climate change and the task of global governance. Clearly, Beijing has recognized the importance of incorporating the BRI's green strategies at the high level, supporting them with a conceptual base. Now a transition to concrete actions is the most important, as well as the development of mechanisms and joint decision-making by the BRI countries concerning green investments.

IT IS REASONABLE TO EXPECT THAT CHINESE INVESTMENTS WILL CONTINUE TO FOCUS ON THE TRADITIONAL TRANSPORT AND ENERGY SECTORS, WHICH WILL BE A SERIOUS OBSTACLE TO THE DEVELOPMENT OF GREEN TECHNOLOGIES

РАЗУМНО ОЖИДАТЬ, ЧТО КИТАЙСКИЕ ИНВЕСТИЦИИ БУДУТ ПО-ПРЕЖНЕМУ СОСРЕДОТОЧИВАТЬСЯ НА ТРАДИЦИОННЫХ СЕКТОРАХ ТРАНСПОРТА И ЭНЕРГЕТИКИ, ЧТО СТАНЕТ СЕРЬЕЗНЫМ ПРЕПЯТСТВИЕМ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

своей инвестиционной привлекательности. Следовательно, решающее значение имеют соответствующие стратегии управления и политика каждой страны, вовлеченной в экологизацию ИПП. Таким образом, на данном этапе не существует установленных экологических позиций и инструментов для минимизации экологических рисков.

Данные, проанализированные Институтом мировых ресурсов, показывают, что основные китайские финансовые потоки в энергетических и транспортных проектах ИПП по-прежнему осуществляются в классических секторах и не имеют сильных обязательств в секторах с низким уровнем выбросов углерода. В исследовании говорится, что с участием крупных китайских банков в 2014-2017 годах в нефтегазовый и нефтехимический секторы стран ИПП было инвестировано 102,6 млрд. долларов, тогда как в генерацию и передачу электроэнергии было инвестировано всего 25,7 млрд. долларов, а на транспорт было направлено 12,4 млрд. долларов [Zhou et al., 2018].

В заключение стоит отметить, что последовательность и реализация Зеленого ПП будут зависеть от разработки политических и регуляторных инструментов для воплощения концепции в практические меры. Следует отметить, что ввиду отсутствия новых мощных двигателей и стимулов разумно ожидать, что китайские инвестиции будут по-прежнему сосредоточиваться на традиционных секторах транспорта и энергетики, что станет серьезным препятствием для развития зеленых технологий. Устранение негативного воздействия на окружающую среду проектов ИПП может стать важной частью обеспечения долгосрочной устойчивости ИПП. В соответствии с

References:

1. Green Finance Initiative (2018a). Greening the Belt and Road. Retrieved from <http://greenfinanceinitiative.org/wp-content/uploads/2017/10/Greening-the-Belt-and-Road-English.pdf>. Accessed 09.03.2019.
2. Green Finance Initiative (2018b). Accelerating Green Finance. Retrieved from <http://greenfinanceinitiative.org/wp-content/uploads/2018/08/Report-of-the-Green-Finance-Taskforce.pdf>. Accessed 09.03.2019.
3. HSBC (2017). Greening the Belt and Road Initiative. Retrieved from <https://www.sustainablefinance.hsbc.com>. Accessed 10.03.2019.
4. MEP (2017). Guidance on Promoting Green Belt and Road. Retrieved from http://english.mee.gov.cn/Resources/Policies/policies/Frameworkp1/201706/t20170628_416864.shtml. Accessed 09.03.2019.
5. Ming, Cheang (2018). China's mammoth Belt and Road Initiative could increase debt risk for 8 countries. Retrieved from <https://www.cnbc.com/2018/03/05/china-belt-and-road-initiative-raises-debt-risks-in-8-nations.html>. Accessed 09.03.2019.
6. Shinn, David (2016). The Environmental Impact of China's Investment in Africa. Retrieved from <https://www.lawschool.cornell.edu/research/ILJ/upload/Shinn-final.pdf>. Accessed 09.03.2019.
7. UNEP Finance Inquiry (2017). Establishing China's Green Financial System: Progress Report 2017. Retrieved from <http://unepinquiry.org/publication/establishing-china-green-financial-systemprogress-report/>. Accessed 09.03.2019.
8. Zhou, Lihuan, Gilbert, Sean, Wang, Ye, Muñoz Cabré, Miquel and Kevin P. Gallagher (2018). Moving the Green Belt and Road Initiative: From Words to Actions. Retrieved from <https://www.bu.edu/gdp/files/2018/11/GDP-and-WRI-BRI-MovingtheGreenbelt.pdf>. Accessed 10.03.2019.

целями Китая на ближайшие годы, Пекин будет стремиться использовать зеленые фонды, чтобы стать активатором низкоуглеродных технологий в регионе, что заложит основу для климатических амбиций страны – реализации Целей ООН в области устойчивого развития до 2030 года. Кроме того, эта тенденция усилит конкурентоспособность китайских инвестиций за рубежом – основного инструмента влияния Пекина. Будущие инвестиционные вклады китайских учреждений в странах ИПП будут влиять на имидж и восприятие Китая за рубежом в связи с изменением климата и задачей глобального управления. Очевидно, что Пекин признал важность принятия зеленых стратегий ИПП на высоком уровне, поддерживая их концептуальной основой. Сейчас наиболее важным является переход к конкретным действиям, также как и разработка механизмов и совместное принятие решений относительно зеленых инвестиций странами ИПП.

KEY TAKEAWAYS OF XI JINPING'S EUROPEAN TOUR 2019

ALBINA MURATBEKOVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

КЛЮЧЕВЫЕ МОМЕНТЫ ЕРОПЕЙСКОГО ТУРНЕ СИ ЦЗИНЬПИНА

The first foreign overseas visit of Chinese President Xi Jinping in 2019 started with visiting Italy, Monaco, and France on March 21-26, 2019. During the tour, he visited five European cities, such as Rome, Palermo, Monaco, Nice and Paris, attended over 40 events and met with the leadership of those countries, in addition to the meeting with the German Chancellor and the Head of the European Commission [Xinhua, 2019].

The Chinese President's European tour started in Italy, where he held talks with President Sergio Mattarella and Prime Minister Giuseppe Conte, along with other high-ranking officials. The visit marked the 15th anniversary of the comprehensive strategic partnership between China and Italy and the next year's 50th anniversary of their diplomatic relations. The front event of the visit was the signing of a memorandum of understanding (MoU), which made Italy the first G7 member that formally became part of the Belt and Road Initiative (BRI) [BBC, 2019]. Even though the MoU lacks any headline deals, it has a potential value of €20 billion. In addition, the agreements were reached with the China's Silk Road Fund on international investments to Italian railways and airports to boost Chinese tourism to Italy, and with the China Communications Construction Company to develop and recover the Trieste and Genoa ports. Besides, companies from both sides signed 29 deals worth €2.5 billion. In particu-

Первый зарубежный визит китайского президента Си Цзиньпина в 2019 году начался с посещения Италии, Монако и Франции 21-26 марта 2019 года. В ходе поездки он посетил пять европейских городов – Рим, Палермо, Монако, Ниццу и Париж, побывал на более чем 40 мероприятиях и встретился с руководством данных стран, в дополнение к встрече с канцлером Германии и главой Европейской комиссии [Xinhua, 2019].

Европейское турне президента Китая началось в Италии, где он провел переговоры с президентом Серджо Маттареллой и премьер-министром Джузеппе Конте, наряду с другими высокопоставленными лицами. Визит был отмечен 15-й годовщиной стратегического партнерства между Китаем и Италией, установленного в 2004 году, и 50-летием их дипломатических отношений, исполняющимся в следующем году. Главным событием визита стало подписание меморандума о взаимопонимании, согласно которому Италия стала первым членом «большой семерки», формально присоединившимся к Инициативе пояса и пути (ИПП) [BBC, 2019]. Несмотря на то, что в меморандуме отсутствуют конкретные соглашения, его потенциальная стоимость составляет 20 млрд. евро. Кроме того, были достигнуты договоренности с китайским фондом «Шелковый путь» о международных инвестициях в итальянские железные дороги и аэропорты для стимулирования китайского туризма в Италию, а также с

lar, the first shipment of oranges was sent by air from Sicily to China, which was described as a “small revolution of ‘Made in Italy’ products” [Tiezzi, 2019]. Hence, Xi’s visit to Rome could be featured as fruitful that will further intensify bilateral ties and enhance political exchanges.

Meanwhile, Xi’s maiden visit to Monaco elevated the China-Monaco relations to a new level, while environmental issues and telecom services became the main topic of the negotiations. Particularly, the parties agreed to cooperate on environmental protection, especially regarding ocean resources, biodiversity, and climate change [China Daily, 2019]. China and Monaco have close communication on environmental issues between the Prince Albert II of Monaco Foundation and the Chinese Foundation for the Protection of the Environment, which will be further enhanced with the launch of sustainable programs [People’s Daily, 2019]. Another high-

THE FRONT EVENT OF THE VISIT WAS THE SIGNING OF A MOU, WHICH MADE ITALY THE FIRST G7 MEMBER THAT FORMALLY BECAME PART OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE

ГЛАВНЫМ СОБЫТИЕМ ВИЗИТА СТАЛО ПОДПИСАНИЕ МЕМОРАНДУМА, СОГЛАСНО КОТОРОМУ ИТАЛИЯ СТАЛА ПЕРВЫМ ЧЛЕНОМ «БОЛЬШОЙ СЕМЕРКИ», ФОРМАЛЬНО ПРИСОЕДИНИВШИМСЯ К ИНИЦИАТИВЕ ПОЯСА И ПУТИ

Китайской коммуникационной строительной компанией о развитии и восстановлении портов Триеста и Генуи. Помимо этого, компании с обеих сторон подписали 29 сделок на сумму 2,5 млрд. евро. В частности, из Сицилии в Китай по воздуху была отправлена первая партия апельсинов, что было охарактеризовано как «небольшая революция продуктов «Сделано в Италии» [Tiezzi, 2019]. Таким образом, визит Си в Рим можно назвать плодотворным, способствующим дальнейшему углублению двусторонних связей и расширению политических обменов.

Тем временем, первый визит Си в Монако вывел отношения между Китаем и Монако на качественно новый уровень, а экологические проблемы и телекоммуникационные услуги стали главной темой переговоров. В частности, стороны договорились о сотрудничестве в области охраны окружающей среды, а именно в отношении морских

light was the arrangement on the assistance of the Chinese telecom giant Huawei Technologies in implementing the 5G Smart Nation project that will turn Monaco into the first country fully covered with 5G. The agreement was signed despite the U.S. pressure to bar Huawei in Europe due to a potential threat to security claimed by Washington. Either way, Xi's engagement with the wealthy European micro-state promoted China's efforts in information infrastructure construction and upgrading environmental friendly technologies.

For his part, French President Emmanuel Macron showed his commitment to the European unity by inviting German Chancellor Angela Merkel and European Commission President Jean-Claude Juncker to hold negotiations with President Xi. During the talks, the European leaders have jointly confirmed that they will consider playing an active role in the BRI if China opens its markets. Mr. Juncker stated

ресурсов, биоразнообразия и изменения климата [China Daily, 2019]. Китай и Монако поддерживают тесные связи по экологическим вопросам через монакский Фонд Принца Альберта II и китайский Фонд защиты окружающей среды, которые будут еще больше укреплены после запуска устойчивых программ [People's Daily, 2019]. Еще одним значимым событием стала договоренность о содействии китайского телекоммуникационного гиганта Huawei Technologies в реализации проекта 5G Smart Nation, который превратит Монако в первую страну, полностью покрытую 5G. Соглашение было подписано, несмотря на давление США с целью запретить деятельность Huawei в Европе из-за заявленной Вашингтоном потенциальной угрозы безопасности. В любом случае взаимодействие Си с богатым европейским микросоударством продвинуло усилия Китая по созданию информационной инфраструктуры и модернизации экологиче-

"European businesses could have the same degree of access to the Chinese market as Chinese businesses have in Europe", thus calling for better trade reciprocity [Lough and Vey, 2019]. President Xi also confirmed his readiness for win-win cooperation with the EU since the meeting with the EU leaders was important for Xi in terms of negotiating on the issues of safeguarding multilateralism and improving global governance. In addition, the visit, which marked the 55th anniversary of the China-France diplomatic ties, aimed to advance bilateral cooperation in the areas of trade and investment, nuclear energy, and aviation. Particularly, France secured an order from China for 300 Airbus jets, worth \$34 billion, which is notable as China purchased the same number of Boeing jets from the United States during President Donald Trump's 2017 visit to Beijing [Dasgupta, 2019]. Besides, Macron and Xi discussed climate change issues, as Macron seeks support to counter Trump's skepticism on global warming. The French President also touched upon the modernization of the WTO to better respond to issues "around transparency, overcapacity, state subsidies, and dispute settlement" and, importantly, referred to the situation of Muslims in Xinjiang, stating that China should respect fundamental human rights [Tiezzi, 2019]. Thus, the China-France strategic partnership, which has a global meaning, will enhance further based on the pragmatic approach, described by Macron: "competition and cooperation were natural but Europe and China should strengthen multilateralism through deeper cooperation" [Lough and Vey, 2019].

Meanwhile, on March 21, 2019, the European Commission and High Representative for Foreign Affairs and Security Policy Federica Mogher-

THE CHINA-FRANCE STRATEGIC PARTNERSHIP, WHICH HAS A GLOBAL MEANING, WILL ENHANCE FURTHER BASED ON THE PRAGMATIC APPROACH

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ПАРТНЕРСТВО КИТАЯ И ФРАНЦИИ, КОТОРОЕ ИМЕЕТ ГЛОБАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ, БУДЕТ И ДАЛЕЕ УКРЕПЛЯТЬСЯ НА ОСНОВЕ ПРАГМАТИЧЕСКОГО ПОДХОДА

ски чистых технологий.

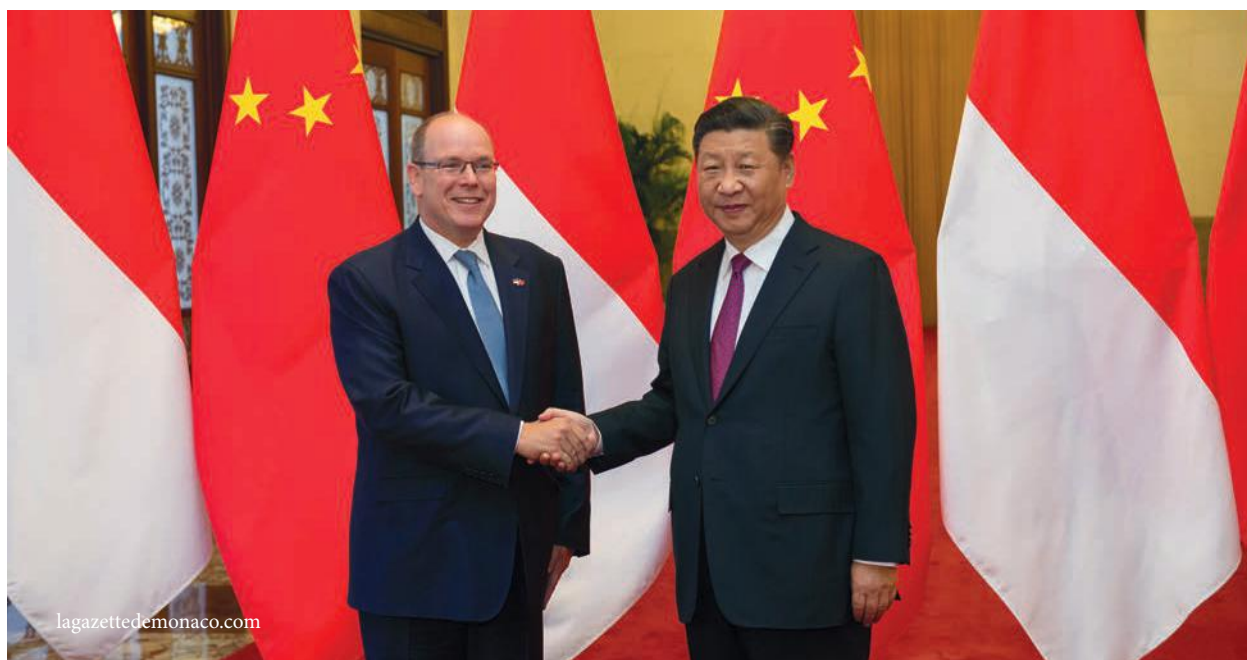
Со своей стороны, президент Франции Макрон продемонстрировал приверженность европейскому единству, пригласив канцлера Германии Ангелу Меркель и президента Еврокомиссии Жан-Клода Юнкера для проведения переговоров с президентом Си. В ходе обсуждения европейские лидеры совместно подтвердили, что они рассмотрят возможность активного участия в ИПП, если Китай откроет свои рынки. Г-н Юнкер заявил, что «европейские предприятия могут иметь такой же уровень доступа к китайскому рынку, что и китайские предприятия в Европе», призвав таким образом улучшить взаимный уровень торговли [Lough and Vey, 2019]. Президент Си также подтвердил свою готовность к обоюдовыгодному сотрудничеству с ЕС, поскольку встреча с лидерами ЕС была важна для Си в плане переговоров по вопросам защиты многосторонности и улучшения глобального управления. В дополнение, визит, ознаменовавший 55-летие установления дипломатических отношений между Китаем и Францией, был направлен на развитие двустороннего сотрудничества в таких областях, как торговля и инвестиции, ядерная энергетика и авиация. В частности, Франция получила от Китая заказ на 300 самолетов Airbus стоимостью 34 млрд. долл., что примечательно, поскольку во время визита президента Дональда Трампа в Пекин в 2017 году Китай закупил у США такое же количество самолетов Boeing [Dasgupta, 2019]. Кроме того, Макрон и Си обсудили вопросы изменения климата, поскольку Макрон ищет поддержку для противодействия скептицизму Трампа по глобальному потеплению. Президент Франции также коснулся вопросов модернизации ВТО с целью лучшего реагирования на вопросы

ini reviewed the EU-China relations and proposed, as a result, a joint communication with 10 action points that formulate the EU's relations with China with the goal to raise the EU's global competitiveness and security. Seeking more balanced and reciprocal conditions governing its economic relations with China, the EU calls for promoting joint interests at the global level [Europa.eu, 2019]. At the same time, it is notable that the largest recipients of Chinese investments in Europe in 2017 were Germany (\$1.6 billion), the Netherlands (\$1.6 billion), the United Kingdom (\$1.5 billion), and France (\$1.4 billion). It remains to be seen if the unified approach towards China will help other EU member states be more competitive in attracting Beijing's Europe-bound investments [Tiezzi, 2019].

In conclusion, President Xi's trip to Europe has brought China's pragmatic approach to cooperation to a new height by opening renewed frames of the BRI and reenergizing bilateral ties with the European countries. It has also given a new impetus to the EU-China arrangements on such global issues as climate change and environmental protection, while bypassing China's problems related to human rights.

«касательно прозрачности, избыточных мощностей, государственных субсидий и урегулирования споров», и, что важно отметить, упомянул положение мусульман в Синьцзяне, заявив, что Китай должен уважать основные права человека [Tiezzi, 2019]. Таким образом, стратегическое партнерство Китая и Франции, которое имеет глобальное значение, будет и далее укрепляться на основе прагматического подхода, описанного Макроном: «конкуренция и сотрудничество были естественными, но Европа и Китай должны укреплять многосторонность посредством более глубокого сотрудничества» [Lough and Vey, 2019].

Тем временем, 21 марта 2019 года Европейская комиссия и верховный представитель по иностранным делам и политике безопасности Федерика Могерини провели обзор отношений между ЕС и Китаем, в результате которого было выдвинуто совместное коммюнике с 10 планируемыми действиями, которые формулируют отношения ЕС с Китаем с целью повышения глобальной конкурентоспособности и безопасности ЕС. В поиске более сбалансированных и взаимных условий, регулирующих его экономические отношения с Китаем, ЕС призывает к продвижению совместных интересов на глобальном уровне.

References:

1. BBC (2019). Italy joins China's New Silk Road project. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-47679760>. Accessed on 25.03.2019.
2. China Daily (2019). Xi's visits to boost China's ties with France, Monaco: ambassador. Retrieved from <http://www.china-daily.com.cn/a/201903/23/WS5c962c40a-3104842260b22a4.html>. Accessed on 25.03.2019.
3. Dasgupta, Saibal (2019). Xi Jinping Lures Europe With Cash, but Will EU Soften on China? Retrieved from <https://www.voanews.com/a/xi-jinping-lures-europe-with-cash-but-will-eu-soften-on-china-/4851656.html>. Accessed on 25.03.2019.
4. Europa.eu (2019). Commission reviews relations with China, proposes 10 actions. Retrieved from http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1605_en.htm. Accessed on 25.03.2019.
5. Lough, Richard and Jean-Baptiste Vey (2019). European leaders press for fairer trade relationship with China. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-france-china-macron/european-leaders-press-for-fairer-trade-relationship-with-china-idUSKCN1R713N>. Accessed on 25.03.2019.
6. People's Daily (2019). Xi's Monaco visit sets trend. Retrieved from <http://en.people.cn/n3/2019/0325/c90000-9560077.html>. Accessed on 25.03.2019.
7. Tiezzi, Shannon (2019). Xi Jinping in Europe: A Tale of 2 Countries. Retrieved from <https://thediplomat.com/2019/03/xi-jinping-in-europe-a-tale-of-2-countries/>. Accessed on 25.03.2019.
8. Xinhua (2019). Xi's fruitful visits boost partnership with Europe. Retrieved from <http://www.chinadaily.com.cn/a/201903/27/WS5c9b74a6a3104842260b2ef2.html>. Accessed on 25.03.2019.

SEEKING MORE BALANCED AND RECIPROCAL CONDITIONS GOVERNING ITS ECONOMIC RELATIONS WITH CHINA, THE EU CALLS FOR PROMOTING JOINT INTERESTS AT THE GLOBAL LEVEL

В ПОИСКЕ БОЛЕЕ СБАЛАНСИРОВАННЫХ И ВЗАИМНЫХ УСЛОВИЙ, РЕГУЛИРУЮЩИХ ЕГО ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ С КИТАЕМ, ЕС ПРИЗЫВАЕТ К ПРОДВИЖЕНИЮ СОВМЕСТНЫХ ИНТЕРЕСОВ НА ГЛОБАЛЬНОМ УРОВНЕ

не [Europa.eu, 2019]. В то же время стоит отметить, что крупнейшими получателями китайских инвестиций в Европу в 2017 году были Германия (1,6 млрд. долл.), Нидерланды (1,6 млрд. долл.), Великобритания (1,5 млрд. долл.) и Франция (1,4 млрд. долл.). Будущее покажет, поможет ли единый подход к Китаю другим государствам-членам ЕС быть более конкурентоспособными в привлечении инвестиций Пекина, направленных в сторону Европы [Tiezzi, 2019].

Подводя итоги, можно сказать, что поездка президента Си в Европу вывела прагматический подход Китая к сотрудничеству на новый уровень, открыв обновленные рамки ИПП и активизировав двусторонние связи с европейскими странами. Кроме того, он дал новый импульс договоренностям между ЕС и Китаем по таким глобальным вопросам, как изменение климата и охрана окружающей среды, при этом не заостряя внимание на проблемах Китая, связанных с правами человека.

CHINA'S RELATIONS WITH SOUTHERN EUROPE ANNOY BRUSSELS

ASSET ORDABAYEV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ОТНОШЕНИЯ КИТАЯ С ЮЖНОЙ ЕВРОПОЙ РАЗДРАЖАЮТ БРЮССЕЛЬ

On March 21-26, 2019, President of the People's Republic of China Xi Jinping paid a state visit to Italy, France and Monaco (the latter being the first visit by a Chinese president to the principality). The focus of Xi Jinping's visit was the Belt and Road initiative (BRI). In a short time, less than six years, the initiative has undergone a significant evolution and today plays the role of China's foreign policy strategy, and the EU's attitude towards the BRI has changed very rapidly. In the beginning, the attitude was cautious and somewhat favorable, as the creation of a transit trade infrastructure should have had a positive impact on mutual trade between the EU and China, while landlocked countries in the middle of Eurasia might have a chance to become part of world trade. However, gradually the EU started worrying that this project began to resemble a manifestation of Beijing's geopolitical ambitions. This was facilitated by the actions of China itself, such as an increase in the external debt of the countries participating in the BRI and the acquisition of strategic infrastructure. Brussels even developed special recommendations adopted by the European Commission on the eve of Xi's visit and the April 2019 EU-China summit. The EU

**IN A SHORT TIME,
LESS THAN SIX YEARS,
THE INITIATIVE
HAS UNDERGONE
A SIGNIFICANT
EVOLUTION AND
TODAY PLAYS THE
ROLE OF CHINA'S
FOREIGN POLICY
STRATEGY**

**ЗА КОРОТКОЕ
ВРЕМЯ, МЕНЕЕ ЧЕМ
ШЕСТЬ ЛЕТ,
ИНИЦИАТИВА
ПРЕТЕРПЕЛА
СУЩЕСТВЕННУЮ
ЭВОЛЮЦИЮ И
СЕГОДНЯ ИГРАЕТ
РОЛЬ ВНЕШНЕПО-
ЛИТИЧЕСКОЙ
СТРАТЕГИИ КИТАЯ**

21-26 марта 2019 года руководитель Китайской Народной Республики Си Цзиньпин совершил государственный визит в Италию, Францию и Монако (это было первое посещение княжества руководителем Китая). В центре внимания визита Си Цзиньпина была Инициатива пояса и пути (ИПП). За короткое время, менее чем шесть лет, инициатива претерпела существенную эволюцию и сегодня играет роль внешнеполитической стратегии Китая, и отношение ЕС к ИПП очень быстро изменилось. Поначалу отношение было осторожным и в какой-то степени позитивным, поскольку создание транзитной торговой инфраструктуры должно было оказать положительное влияние на взаимную торговлю между ЕС и Китаем, а расположенные в середине Евразии страны, не имеющие выхода к морю, могли получить шанс стать частью мировой торговли. Однако постепенно ЕС начал беспокоиться о том, что этот проект стал больше напоминать проявление геополитических амбиций Пекина. Этому способствовали действия самого Китая, как, например, увеличение внешнего долга стран, участвующих в ИПП, и приобретение страте-

countries were recommended to interact with the BRI only jointly and on the basis of the principle of reciprocity. However, as further events will show, this did not help.

At the same time, Chinese diplomacy tried to "divide" countries within the EU: for example, Beijing created 16+1 (11 EU member states and 5 Balkan countries plus China), a special format of cooperation for the countries of Central and Eastern Europe. It was established before the BRI, but today it is a key platform for promoting the initiative in the two regions, and some countries have already signed deals to join the BRI. Under these conditions, Brussels tried to call on all the EU member countries to take a unified position on the initiative. To a certain extent, this was possible, especially taking into account the fact that the BRI did not find official support in most of the world's leading economies, for example, in the G7 countries. However, this visit of the Chinese leader has become a turning point and, perhaps, will have a serious in-

гической инфраструктуры. Брюссель даже разработал специальные рекомендации, принятые Европейской комиссией накануне визита Си и прошедшего в апреле 2019 года саммита ЕС-Китай. Странам ЕС было рекомендовано взаимодействовать с ИПП только совместно и на основе принципа взаимности. Однако, как покажут дальнейшие события, это не помогло.

В то же время китайская дипломатия пыталась «разделить» страны внутри ЕС: к примеру, Пекин создал специальный формат сотрудничества для стран Центральной и Восточной Европы – 16+1 (11 государств-членов ЕС и 5 балканских стран плюс Китай). Он был учрежден до появления инициативы, но сегодня является ключевой платформой для продвижения инициативы в двух регионах, и некоторые страны уже подписали соглашения о присоединении к ИПП. В этих условиях Брюссель пытался призвать все страны-члены ЕС к единой позиции по инициативе. В определенной степени это было возмож-

fluence not only on the EU, but on the whole world, as Italy has become the first G7 state to participate in the BRI after signing a memorandum of understanding. This breakthrough of Chinese diplomacy was made possible thanks to the tremendous work with the countries of Southern Europe, which Beijing began in Portugal, Greece and Italy after the 2008 financial crisis.

For example, in Portugal, Chinese investments accounted for 3.6% of the country's GDP between 2010 and 2016 [South China Morning Post, 2018] and reached approximately €12 billion. Paradoxically, it was the policy of Brussels that opened the way for Chinese investments, because one of the EU's conditions for financial assistance to Lisbon was large-scale privatization. As a result, the China Three Gorges Corporation state-owned energy company became a 23.3% shareholder of Energias de Portugal [Kommersant, 2018]. Other Chinese energy investments went to the Redes Energéticas Nacionais and Galp Energia companies. In addition, China acquired shares in Portugal's largest bank, national air carrier, largest insurance company, health care provider, real estate, and media. At the same time, the authorities of Portugal and China discussed the possibility of leasing the Port of Sines. The port has a low economic value, but may have military-strategic importance as it is located close to the Strait of Gibraltar.

Following approximately the same pattern, Chinese investments penetrated into Greece. In 2009, at the beginning of the Greek debt crisis, the Chinese COSCO company, one of the world leaders in container shipping, leased half of the Piraeus container terminal near Athens. Further, the need to repay the debt to Brussels pushed Athens to privatize the port, and COSCO bought its 67% share for

**CHINESE DIPLOMACY
TRIED TO "DIVIDE"
COUNTRIES WITHIN
THE EU: FOR
EXAMPLE, BEIJING
CREATED 16+1, A
SPECIAL FORMAT
OF COOPERATION
FOR THE COUNTRIES
OF CENTRAL AND
EASTERN EUROPE**

**КИТАЙСКАЯ
ДИПЛОМАТИЯ
ПЫТАЛАСЬ
«РАЗДЕЛИТЬ»
СТРАНЫ ВНУТРИ
ЕС: К ПРИМЕРУ,
ПЕКИН СОЗДАЛ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ
ФОРМАТ
СОТРУДНИЧЕСТВА
ДЛЯ СТРАН
ЦЕНТРАЛЬНОЙ И
ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ
– 16+1**

но, особенно с учетом того факта, что ИПП не нашла официальной поддержки у большинства ведущих мировых экономик, например, у стран «большой семерки». Однако этот визит китайского лидера стал поворотной точкой и, возможно, окажет серьезное влияние не только на ЕС, но и на весь мир, потому что, подписав меморандум о взаимопонимании, Италия стала первой страной «большой семерки», которая будет участвовать в ИПП. Этот прорыв китайской дипломатии стал возможен благодаря огромной работе со странами Южной Европы, которую Пекин начал в Португалии, Греции и Италии после финансового кризиса 2008 года.

Например, в Португалии на китайские инвестиции, размер которых достиг примерно 12 млрд. евро, приходилось 3,6% ВВП страны в период между 2010 и 2016 годами [South China Morning Post, 2018]. Как это ни парадоксально, но именно политика Брюсселя открыла путь для китайских инвестиций, потому что одним из условий финансовой помощи ЕС Лиссабону была широкомасштабная приватизация. В результате китайская государственная энергетическая компания «China Three Gorges Corporation» стала держателем 23,3% акций компании «Energias de Portugal» [Коммерсант, 2018]. Другие китайские инвестиции в энергетический сектор были вложены в компании «Redes Energéticas Nacionais» и «Galp Energia». Кроме того, китайские инвесторы приобрели акции крупнейшего банка, национального перевозчика, крупнейшей страховой компании, поставщика медицинских услуг, риэлторских компаний и средств массовой информации. Одновременно с этим власти Португалии и Китая обсуждали возможность аренды порта Синес. Порт имеет

€368.5 million [RIA Novosti, 2016]. In addition to this, COSCO committed to invest €350 million in the development of the port over the next ten years. It was planned that the port would become a Mediterranean hub for Chinese goods. As a result, in 2018, the turnover of containers increased six-fold compared with the crisis year of 2009. Besides, China has provided loans of nearly \$4.1 billion to Greek ship owners. China also invests in other Greek infrastructure facilities, such as the airports of Athens and Crete, while another project, the construction of a railway between Piraeus and Central Europe, is not completed yet. Moreover, the State Grid Corporation of China owns 24% of the energy system of Greece after investing in the Independent Power Transmission Operator (ADMIE).

Such a sharp increase in China's role in the Greek economy began to influence Athens' foreign policy. In June 2017, Greece blocked

низкую экономическую ценность, но может представлять военно-стратегическое значение, поскольку расположен близко к Гибралтарскому проливу.

Примерно по той же схеме китайские инвестиции проникли в Грецию. В 2009 году, в начале греческого долгового кризиса, китайская компания «COSCO», один из мировых лидеров по контейнерным перевозкам, арендовала половину контейнерного терминала в Пирее возле Афин. Далее необходимость погашения долга перед Брюсселем подтолкнула Афины к приватизации порта, и «COSCO» купила 67% его акций за 368,5 млн. евро [РИА Новости, 2016]. В дополнение к этому, «COSCO» обязалась инвестировать 350 млн. евро в развитие порта в течение следующих десяти лет. Планировалось, что порт станет средиземноморским хабом для китайских товаров. В результате в 2018 году грузооборот контейнеров увеличился в шесть раз

the EU statement at the UN criticizing the human rights situation in China. Another case occurred in 2016, when Greece prevented the EU from adopting a resolution on the ruling of the Permanent Court of Arbitration concerning the disputed areas in the South China Sea in favor of the Philippines. However, it would probably be unfair to blame only Chinese investments for actions of the Greek authorities. It is possible that Athens wanted to take revenge on Brussels for its tough economic policies during the debt crisis. Then Greece received financial assistance eventually, but the conditions were very austere. Consequently, the government of Greece acted based on strong anti-European sentiments among the Greek population and managed to earn certain popularity among the electorate.

As for Italy, Chinese investors here are focusing on the energy, investing, in particular, in globally renowned companies Eni and Enel. The State Grid Corporation of China acquired 35% of CDP Reti, which is the 30% shareholder of the Snam gas transportation group [Reuters, 2014]. In addition, investors from China purchased shares of the tire manufacturer Pirelli, the manufacturer of machine tools Cifa, the auto maker Fiat Chrysler, the manufacturer of yachts Ferretti, Telecom Italia, and the world famous brand of clothing and footwear Ferragamo. Apart from that, Chinese investors purchased hundreds of Italian small and medium-sized businesses, especially wine producers. During the visit of President Xi Jinping to Italy on March 21-23, 2019, Rome and Beijing signed 29 deals worth €2.5 billion [BBC, 2019], with the prospect of reaching further agreements totaling €20 billion. The memorandum on Italy's participation in the BRI provides for large-scale infrastructure contracts, the key of

ITALY HAS BECOME THE FIRST G7 STATE TO PARTICIPATE IN THE BRI AFTER SIGNING A MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

ПОДПИСАВ МЕМОРАНДУМ О ВЗАИМОПОНИМАНИИ, ИТАЛИЯ СТАЛА ПЕРВОЙ СТРАНОЙ «БОЛЬШОЙ СЕМЕРКИ», КОТОРАЯ БУДЕТ УЧАСТВОВАТЬ В ИПП

по сравнению с кризисным 2009 годом. Кроме того, Китай предоставил греческим судовладельцам кредиты на сумму почти 4,1 млрд. долларов. Китай также инвестирует в другие инфраструктурные объекты Греции, к примеру, аэропорты Афин и Крита, тогда как еще один проект, строительство железной дороги между Пиреем и Центральной Европой, еще не завершен. Более того, инвестировал в компанию «ADMIE», независимого оператора сетей передачи электроэнергии, Государственная электросетевая корпорация Китая стала обладателем 24% энергосистемы Греции.

Столь резкий рост роли Китая в экономике Греции начал влиять на внешнюю политику Афин. В июне 2017 года Греция заблокировала заявление ЕС в ООН с критикой ситуации с правами человека в Китае. Еще один случай произошел в 2016 году, когда Греция помешала ЕС принять резолюцию по вынесенному в пользу Филиппин постановлению Постоянного третейского суда касательно спорных территорий в Южно-Китайском море. Однако было бы, вероятно, несправедливо возлагать вину за действия греческих властей только на китайские инвестиции. Возможно, Афины хотели отомстить Брюсселю за его жесткую экономическую политику во время долгового кризиса. Тогда Греция в конечном итоге получила финансовую помощь, но условия были очень суровыми. Вследствие этого, правительство Греции действовало, опираясь на сильные антиевропейские настроения среди греческого населения, и сумело завоевать определенную популярность среди избирателей.

Что касается Италии, то здесь китайские инвесторы сосредоточили внимание на энергетической отрасли, инвестируя, в частности, во всемирно известные компании «Eni» и «Enel». Государственная

which are investments in the Italian ports of Genoa and Trieste. The China Communications Construction Company will work on the expansion and functional development of the port of Genoa, and in Trieste it will modernize existing and construct new railway lines in the direction of Central and Eastern Europe, the regions with which Beijing works under the 16+1 format.

The strengthening role of China in the economies of the South European countries seriously worries Brussels, and the participation of Italy in the BRI can now become a barrier to the development of a unified EU strategy to deter Chinese investments. Considering this, there is a danger that in the short term Southern Europe could become a zone of Chinese influence in the EU. In this economically weak region, anti-European sentiments are growing stronger, and citizens of these countries are increasingly positive about China. This can significantly limit a room for maneuver for Italian, Greek and Portuguese

электросетевая корпорация Китая приобрела 35% «CDP Reti», которая является владельцем 30% акций газотранспортной группы «Snam» [Reuters, 2014]. Кроме того, инвесторы из Китая приобрели акции производителя шин «Pirelli», производителя станков «Cifa», автомобильного концерна «Fiat Chrysler», производителя яхт «Ferretti», «Telecom Italia» и известного по всему миру бренда одежды и обуви «Ferragamo». Помимо этого, китайские инвесторы скупили сотни итальянских малых и средних предприятий, особенно производителей вина. В ходе визита президента Си Цзиньпина в Италию 21-23 марта 2019 года Рим и Пекин подписали 29 сделок на сумму 2,5 млрд. евро [BBC, 2019], с перспективой достижения дальнейших договоренностей общей стоимостью 20 млрд. евро. Меморандум об участии Италии в ИПП предусматривает крупномасштабные инфраструктурные контракты, ключевыми из которых являются инвестиции в итальянские порты Генуя и Триест. Китайская

politicians if they decide to reduce the influence of China on their economies.

Nevertheless, Brussels attempts to limit China's economic activities. To this end, the EU adopted a document that requires Beijing to take a series of measures aimed at changing investment agreements towards their openness. The EU also demands from China to open the Chinese stock and investment markets for fair competition. However, the creation of protective tools requires a unified position from all the EU members, and the actions of Italy obviously do not help this. In France, where President Xi arrived after Italy, President Macron, Chancellor Merkel and European Commission President Jean-Claude Juncker tried to convince the Chinese leader to build honest and mutually beneficial relations. At the same time, Paris and Beijing signed an agreement on the delivery of 300 Airbus passenger jets to China for approximately €30 billion [France24, 2019]. It is no wonder that Italian politicians referred to this deal to accuse France, which criticized Italy for joining the BRI, of double standards.

Against this background, Brussels needs to find a compromise with all the EU member states, otherwise Beijing will continue to use the contradictions between them. However, every European region has its own interests: for example, Northern Europe wants access to the Chinese market, Eastern Europe hopes to replace Brussels' declining subsidies with Chinese money, and Southern Europe is already receiving Chinese investments. The EU needs to improve relations with China, its key trading partner, but, in general, it is obvious that Beijing has become an important player not only in the trade sphere, skillfully enjoying the EU's present-day weaknesses. While the EU has always found a response

**THE
STRENGTHENING
ROLE OF CHINA IN
THE ECONOMIES
OF THE SOUTH
EUROPEAN
COUNTRIES
SERIOUSLY WORRIES
BRUSSELS**

**УСИЛЕНИЕ РОЛИ
КИТАЯ В
ЭКОНОМИКЕ СТРАН
ЮЖНОЙ ЕВРОПЫ
СЕРЬЕЗНО
БЕСПОКОИТ
БРЮССЕЛЬ**

компания коммуникаций и строительства будет работать над расширением и функциональным развитием порта Генуя, а в Триесте модернизирует существующие и построит новые железнодорожные пути в направлении Центральной и Восточной Европы – регионов, с которыми Пекин работает в рамках формата 16+1.

Усиление роли Китая в экономике стран Южной Европы серьезно беспокоит Брюссель, и участие Италии в ИПП может теперь стать препятствием для разработки единой стратегии ЕС по сдерживанию китайских инвестиций. С учетом этого существует опасность, что в краткосрочной перспективе Южная Европа может стать зоной китайского влияния в ЕС. В этом экономически слабом регионе антиевропейские настроения усиливаются, а граждане этих стран все более позитивно относятся к Китаю. Это может существенно ограничить пространство для маневра для итальянских, греческих и португальских политиков, если они решат уменьшить влияние Китая на свои экономики.

Тем не менее, Брюссель пытается ограничить экономическую деятельность Китая. С этой целью ЕС принял документ, требующий от Пекина принять ряд мер, направленных на изменение инвестиционных соглашений в пользу их открытости. ЕС также требует, чтобы Китай открыл китайские фондовые и инвестиционные рынки для честной конкуренции. Однако создание защитных инструментов требует единой позиции от всех членов ЕС, и действия Италии, очевидно, не помогают этому. Во Франции, куда президент Си прибыл после Италии, президент Макрон, канцлер Меркель и президент Еврокомиссии Жан-Клод Юнкер пытались убедить китайского лидера построить честные и взаимовыгодные

to such challenges, this time the situation is significantly different from the previous ones. Therefore, it is difficult to make predictions about the future of the united Europe.

References:

1. BBC (2019). Italy joins China's New Silk Road project. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/world-europe-47679760>. Accessed on 10.04.2019.
2. France24 (2019). France, China sign multibillion trade deals as Xi Jinping meets Macron. Retrieved from <https://www.france24.com/en/20190325-france-china-sign-multibillion-trade-deals-xi-jinping-meets-macron>. Accessed on 11.04.2019.
3. Kommersant (2018). Three Gorges prepares to buy EDP for \$ 10 billion. Retrieved from <https://www.kommersant.ru/doc/3628068>. Accessed on 10.04.2019.
4. Reuters, (2014). China State Grid quietly builds Mediterranean power network. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/utilities-mediterranean-china/china-state-grid-quietly-builds-mediterranean-power-network-idUSL6N0QB5NF20140810>. Accessed on 11.04.2019.
5. RIA Novosti (2016). Greece transfers the Chinese Cosco port of Piraeus to the concession until 2052. Retrieved from <https://ria.ru/20160408/1405597529.html>. Accessed on 11.04.2019.
6. South China Morning Post (2018). Portugal welcomes China's money as its influence worries EU partners. Retrieved from <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/2176357/portugal-welcomes-chinas-money-its-influence-worries-eu>. Accessed on 10.04.2019.

отношения. В то же время Париж и Пекин подписали соглашение о поставке 300 пассажирских авиалайнеров «Airbus» в Китай на сумму примерно 30 млрд. евро [France24, 2019]. Неудивительно, что итальянские политики использовали эту сделку, чтобы обвинить в двойных стандартах Францию, которая раскритиковала Италию за присоединение к ИПП.

В сложившихся условиях Брюссель должен найти компромисс со всеми государствами-членами ЕС – в противном случае Пекин продолжит использовать противоречия между ними. Однако у каждого европейского региона есть свои интересы: например, Северная Европа хочет получить доступ к рынку Китая, Восточная Европа надеется заменить сокращающиеся субсидии из Брюсселя китайскими деньгами, а Южная Европа уже получает китайские инвестиции. ЕС необходимо улучшить отношения с Китаем, своим ключевым торговым партнером, но, в целом, очевидно, что Пекин стал важным игроком не только в сфере торговли, умело пользуясь нынешними слабостями ЕС. Хотя ЕС всегда находил ответ на такие вызовы, ситуация в этот раз существенно отличается от предыдущих. Поэтому сложно делать прогнозы относительно будущего единой Европы.

ÇİN VE KAZAKİSTAN ARASINDA ULAŞIM İŞBİRLİĞİ

OMIRBEK HANAYEV

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
UZMAN ARAŞTIRMACI

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ, АҒА ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕР

1992'den itibaren bağımsız Orta Asya ülkeleriyle enerji alanındaki işbirliği başta olmak üzere siyasi, ticari-ekonomik ve yatırım ilişkilerini artırmakta olan Çin, ülkenin jeostratejik ve jeoekonomik girişimleri kapsamındaki ulaşım projeleri çerçevesinde de Orta Asya ülkeleriyle karşılıklı işbirliğini güçlendirmektedir. Dışa açılma sürecinde kara ve demiryolu ulaşım projelerini ulusal strateji düzeyine çıkaran Çin, özellikle 2013'te başlattığı Kuşak ve Yol Girişimi çerçevesinde de İpek Yolu güzergâhı üzerindeki ülkeleri ulaşım ağlarıyla birbirine bağlamaya büyük çaba göstermektedir. Dolayısıyla Çin'den Avrupa'ya kadar ulaşması hedeflenen kesintisiz ulaşım ağlarının oluşturulması, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlayan köprü konumunda olan Orta Asya'nın ulaşım altyapısının hızla gelişmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, kısa ve uzun vadeli jeoekonomik ve jeostratejik hedefler amaçlayan Çin, Orta Asya ülkelerinin önemli ulaşım altyapı projelerine büyük miktarda mali ve teknik destek ile finansal yatırım sağlamaktadır. Günümüzde kara ve demiryolu taşımacılığı başta olmak üzere ulaşım işbirliği, Çin ile Orta Asya ülkeleri arasındaki en önemli işbirliği alanlarından biri haline gelmiştir.

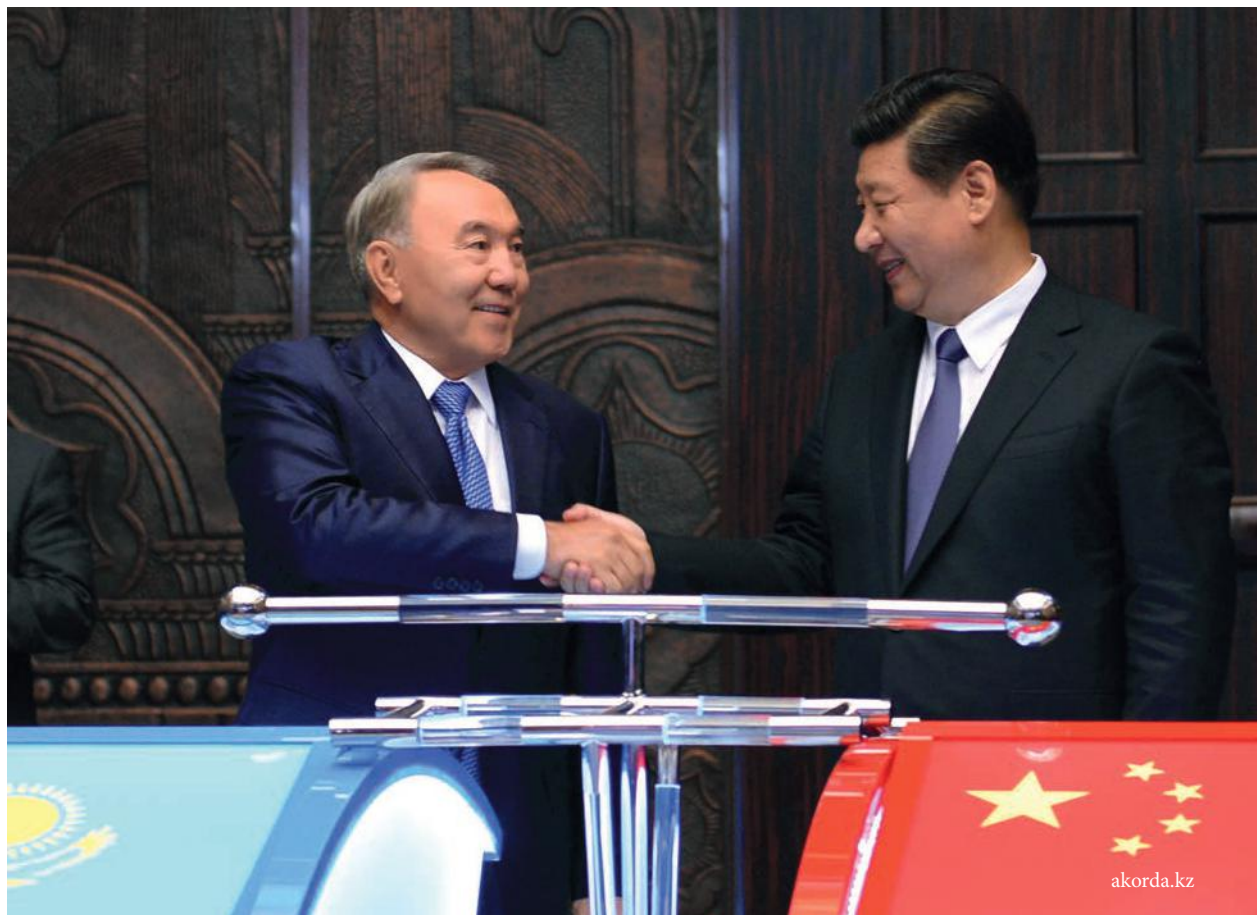
Çin ve Orta Asya arasındaki enerji işbirliği gibi, Çin'in Orta Asya ile ulaşım projelerinde de Kazakistan çok önemli bir yer almaktadır. Çünkü Çin ile Orta Asya, Avrasya ve Avrupa

ҚЫТАЙ МЕН ҚАЗАҚСТАН АРАСЫНДАҒЫ КӨЛІКТІК- ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ

1992 жылдан бастап, тәуелсіз Орталық Азия елдерімен, әсіресе, энергетика саласындағы ынтымақтастықты негіз еткен саяси, сауда-экономикалық инвестициялық қарым-қатынастарын тереңдетіп келе жатқан Қытайда өзінің геостратегиялық және геоэкономикалық бастамалары аясында да елдерімен өзара көліктік-логистикалық жобалар бойынша да ынтымақтастықты нығайта түсуде. Өйткені Қытай автожол мен теміржол бойынша көліктік-логистикалық жобаларды ұлттық стратегия деңгейінде қарастырып, 2013 жылы жолға қойған «Белдеу және жол» бастамасы шеңберінде де Жібек жолы бойындағы елдерді тасымал желілері арқылы тығыз байланыстыруға ерекше күш салуда. Әсіресе, Қытайдан Еуропаға дейін іркіліссіз жалғасатын тасымал желісінің құрылуы Азия мен Еуропаны бір-біріне байланыстырып жатқан Орталық Азияның көлік инфрақұрылымының қарқынды дамуын қажет етеді. Бұл тұрғыда, Қытай қысқа және ұзақ мерзімді геоэкономикалық және геостратегиялық мақсаттарына жету үшін Орталық Азия елдеріндегі ірі көлік инфрақұрылымдық жобаларға үлкен мөлшерде қаржылық және техникалық қолдау көрсетіп, инвестиция салуда. Қазіргі таңда автожол және теміржол тасымалын өзек еткен көліктік-логистикалық ынтымақтастық Орталық Азия елдері мен Қытай арасындағы маңызды ынтымақтастық бағыттарының біріне айналды.

үлкелері арасында гідерек артан мал ve hiz-
мет ақшыннн hızlı, kaliteli ve uygun bir şekilde
улашмасы ачısından бүүкк өнем ташиян Бати
Çin-Бати Аврупа Карыолу, Yeni Аврасыа Кита
Көпрүсү (2. Аврасыа Көпрүсү), Çin-Орта Асыа
Демирйолу Хатти ve Çin-Аврупа Демирйолу
Хатти gibi өнөмли улашым гүзөргәһларыннн бүү-
кк bir kısmı Kazakistan toprakları üzerinden
gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Kazakistan'ın
geniş toprakları, Çin mallarının Орта Асыа ve
Аврасыа hatta Аврупа pazarına улашымı ачısından
бүүкк өнем teşkil etmektedir. Kazakistan'ın söz konusu бүүкк transit potansiyelini
göz önünde bulunduran Çin, Kazakistan ile
resmi diplomatik ilişkiler kurmasından itibaren
улашым altyapısı ve taşımacılık alanındaki işbirliğine бүүкк өнем vermektedir. Kazakistan ise, bağımsızlık sonrası ekonomik
kalkınma sürecinde kendi улашым altyapısını
güçlendirmeye ve Аврасыа'daki özel coğrafi
konumunu kullanarak transit potansiyelini

Қытай мен Орталық Азия арасындағы
энергетикалық ынтымақтастықта маңыз-
ды орынға ие Қазақстан Қытайдың Орта-
лық Азиямен көліктік-логистикалық жоба-
ларында да маңызды ел болып табылады.
Өйткені Қытай мен Орталық Азия, Еуразия
және Еуропа елдері арасындағы барған
сайын артып келе жатқан қызмет және
тауарлар айналымының жылдам, сапалы
және тиімді түрде тасымалдануы тұрғы-
сынан өте маңызды Батыс Еуропа-Батыс
Қытай көлік дәлізі, Жаңа Еуразиялық құр-
лықтық көпірі (2-ші Еуразиялық көпір), Қы-
тай-Орталық Азия теміржол желісі және
Қытай-Еуропа теміржол желісі сияқты ірі
көлік дәліздерінің басым бөлігі Қазақстан
аумағы арқылы жүзеге асырылады. Сон-
дықтан Қазақстанның кең даласы Қытай
тауарларының Орталық Азия мен Еура-
зия, тіпті Еуропа нарығына жеткізілуі үшін
ерекше маңызды. Қытай Қазақстанның
үлкен транзиттік әлеуетін ескере отырып,

артырмаға ықпал етуде.

Қытай мен Қазақстан арасындағы ұлашым ішбірлігінің гелішмесінде ыейтілі ікілі ве ыок таралы алашмаларының өнелмі рол оынадығы сөylenebilir. Örneğін, Ағыustos 1992’де ікі үлке арасында сыйыр геыітілерінің асылмасы ве демірйолу транзит ташымалылығы конусунда алашмаларға варан Казакыстан ве Қытай, Eylül 1992’де “Казакыстан-Қытай Ұлысларарасы Карайолу Ташымалылығы Алашмасы”, Шубат 1993’де “Казакыстан-Қытай Арасында Ұлысларарасы Карайолу Ташымалылығы Сүрүсү Белгелерінің Каршылыклы Танынмасы ве Деғышымне Ілішкін Алашма”, Еким 1993’де “Казакыстан-Қытай Ікелі Хава Ұлаштырма Алашмасы” гыбі бір дізі ікелі ұлашым алашмаларыны імзаламыштыр. Дарасы, ікі үлке арасында Нысан 1994’де “Казакыстан-Қытай Демірйолу Үкүк Ташымалылығын Геліштырмеге Үнелік Ішбірлігі Протокөлі” імзаланмышкен, Eylül 1995’де ісе Қытай’декі Ляныунганг лыманында ыыкан транзит үкүклерін Казакыстан үзерінен ташынымасына ілішкін ішбірлігі алашмасы імзаланмыштыр [1] [2]. Сөз конусу алашмалар дāһіл олмалк үзере ікі үлке арасында імзаланан ыейтілі ікелі ішбірлігі алашмалары Казакыстан іле Қытай’ын ұлашым алашындакы ішбірлігінің гелішмесіне ынелік हुкукы земін олұштырмұштыр.

Аырыка, Касым 1998’де Ісламалбад’да Пакаыстан, Қытай, Казакыстан ве Кыргызыстан арасында ұлысларарасы карайолу ташымалылығына ілішкін ішбірлігі алашмасынын імзаланмасы, Казакыстан іле Қытай арасындакы ұлашым ішбірлігінің бөлгесел бойута ташынымасына імкāн сағламұштыр [2]. Haziran 2001’де куралан Шангаы Ішбірлігі Örgütü (ШІÖ) ісе, Қытай’ын Казакыстан іле ұлашым ішбірлігіне ыені бір івме казандырмұштыр денілебелі. Örneğін, Касым 2002’де ШІÖ үлкелерінің ілк Ұлаштырма Бакаылары Топлантасы Бішкек’те ыапылымұш, үе үлкелер арасында ыевреге дуыарлы, гүвенлі ве һызлы ташымалылығын геліштырелмесі конусундан

**ҚЫТАЙ’ДЕН АВРУПА’ҲА
КАДАР ҰЛАШМАСЫ
НЕДЕФЛЕНЕН
КЕСІНТІСІЗ ҰЛАШЫМ
АҒЛАРЫНЫҢ
ОЛУШТЫРУЛМАСЫ,
АША ҒЛЕ АВРУПА’ҲА
БІРБІРІНЕ БАҒЛАЯН
КӨПРҮ КОНУМУНДА
ОЛАН ОРТА АША’НЫҢ
ҰЛАШЫМ АЛТЫАПЫСЫНЫҢ
ҺЫЗЛА ГЕЛІШМЕСІНІ
ГЕРЕКТІРМЕКТЕДІР**

**ҚЫТАЙДАН
ЕУРОПАҒА ДЕЙІН
ІРКІЛІССІЗ
ЖАЛҒАСАТЫН
ТАСЫМАЛ ЖЕЛІСІНІҢ
ҚҰРЫЛУЫ АША МЕН
ЕУРОПАНЫ БІР-БІРІНЕ
БАЙЛАНЫШТЫРЫП
ЖАТҚАН ОРТАЛЫҚ
АШАНЫҢ КӨЛІК
ИНҒРАҚҰРЫЛЫМЫ-
НЫҢ ҚАРҚЫНДЫ
ДАМУЫН ҚАЖЕТ
ЕТЕДІ**

Қазакыстанмен ресми дипломатыялык қарым-қатынас орнатқан сәттен бастап көлік інфрақұрылымы мен тасымалдау саласындағы ынтымақтастыққа үлкен мән берді. Ал, Қазакыстан тәуелсіздіктен кейінгі экономякалык даму үдерісінде көлік інфрақұрылымын нығайтуға және оның Еуразыядағы ерекше географиялык жағдайын пайдалана отырып транзиттік әлеуетін арттыруға көңіл бөлуде.

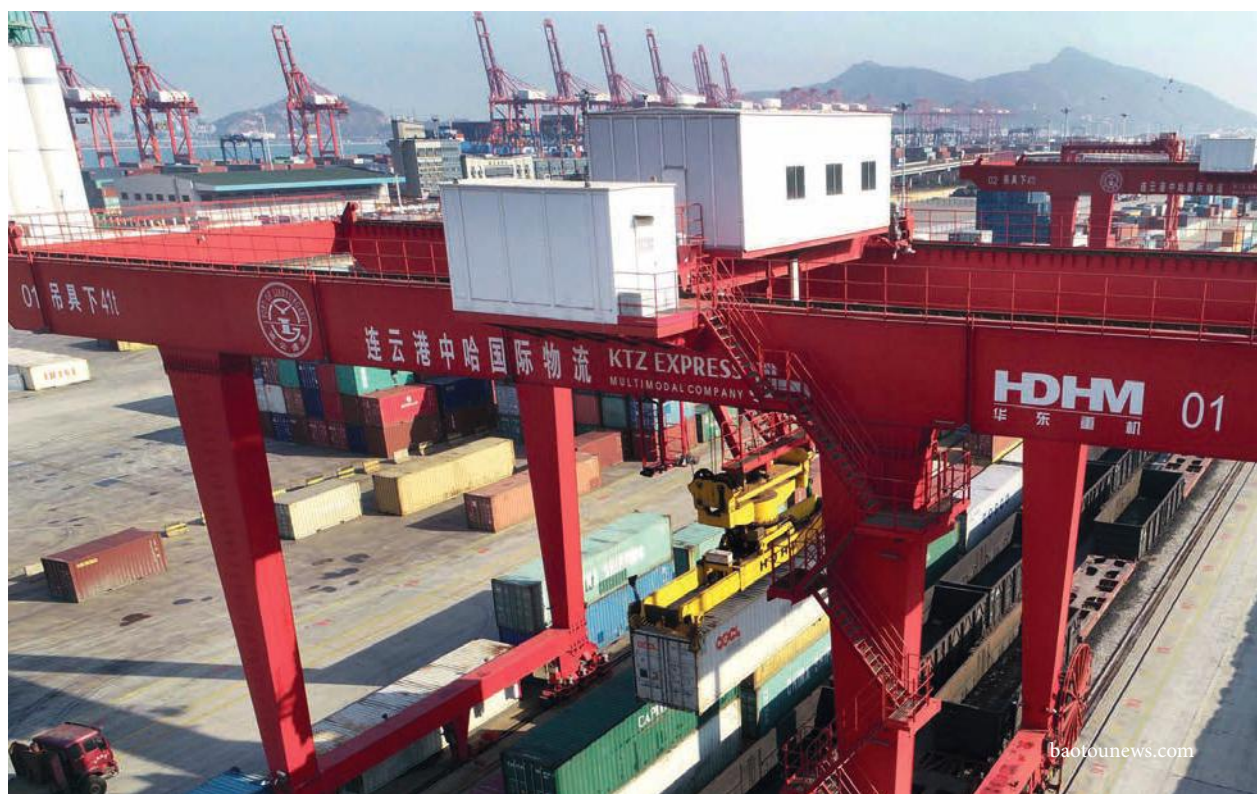
Қытай мен Қазақстан арасындағы көліктік-логистикалык ынтымақтастықтың дамуында түрлі деңгейдегі екіжақты және көпжақты келісімдер маңызды рөл атқарады деп айтуға болады. Мысалы, 1992 жылы тамызда өзара шекаралық өткелдерді ашуға және теміржолы транзиттік жүк тасымалы бойынша келісімге келген екі ел арасында 1992 жылы қыркүйекте «Қазакыстан Республикасы Үкіметі мен Қытай Халық Республикасы Үкіметі арасындағы халықаралық автомобиль қатынасы туралы келісім», 1993 жылы ақпанда «Қазакыстан Республикасы Үкіметі мен Қытай Халық Республикасы Үкіметі арасындағы жол жүрудегі лицензиялык рұқсат беру жүйесі туралы келісім» және 1993 жылы қазанда «Қазакыстан Республикасы Үкіметі мен Қытай Халық Республикасы Үкіметі арасындағы әуе қатынасы туралы келісім» сияқты бірқатар екіжақты көліктік келісімдерге қол қойылды. Сонымен қатар, 1994 жылы сәуірде екі ел арасындағы Қазакыстан-Қытай теміржолы жүк тасымалын арттыру жөніндегі ынтымақтастық туралы хаттамаға және 1995 жылы қыркүйекте Қытайдың Ляньюньган теңіз портынан шығатын транзиттік жүктердің Қазакыстан аумағы арқылы тасымалдануы туралы келісімге қол қойылды [1] [2]. Екі ел арасындағы аталған келісімдерді қамтыған

анлашма сағланmıştır. Еким 2008’де ісе “ШІО Ташімацилігі Колайлаштірма Анлашмасы” имзаланарак ШІО үлкелері арасында бөлгесел улашым ішбірлігінін гелішмесіне олумлу каткі сағланmıştır [3].

Çin ve Kazakistan arasındaki ulaşım işbirliğinde Sovyetler Birliği döneminde temeli atılmış Dostık (Alatav) Geçidi’nden bahsedilmesi gerekir. Eylül 1990’da Çin’in Lanzhou-Urumçi Demiryolu Dostık Geçidi üzerinden Kazakistan’ın Türkistan-Sibiryа Demiryolu ile bağlanmasıyla Temmuz 1991’de iki ülke arasında ilk demiryolu kargo taşımacılığını gerçekleştirmiştir. Kazakistan’ın bağımsızlığından sonra Haziran 1992’de Dostık Geçidi üzerinden ilk yolcu taşımacılığı gerçekleştirilmiş, Aralık 1992’de ise ilk uluslararası kargo taşımacılığı düzenlenmiştir [4]. Kazakistan ve Çin arasındaki ulaşım işbirliğinin ilk adımı atılan Dostık Geçidi, Çin’in Lianyungang şehrinde başlayarak Kazakistan ve Rusya üzerinde Hollanda’nın Rotterdam şehrine kadar ulaşan Yeni Avrasyа Kіta Köprüsü’nün (2. Avrasyа Köprüsü) güzergâhında bulunması nedeniyle büyük önem taşımak-

әртүрлі екіжақты ынтымақтастық келісімдері Қазақстан мен Қытайдың көліктік-логистикалық ынтымақтастығының дамуы үшін құқықтық негіз болды.

Бұдан сырт, 1998 жылы қарашада Исламабадта Пәкістан, Қытай, Қазақстан және Қырғызстан арасында халықаралық автомобиль тасымалы бойынша ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылуы, Қазақстан мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықты аймақтық деңгейге шығаруға мүмкіндік берді [2]. 2001 жылғы маусымда құрылған Шанхай ынтымақтастық ұйымы (ШЫҰ) Қазақстан мен Қытайдың көліктік-логистикалық саладағы ынтымақтастығына жаңа серпін берді. Мысалы, 2002 жылы қарашада Бішкекте ШЫҰ елдерінің көлік және байланыс министрлерінің алғашқы кездесуі өтіп, мүше елдер арасында экологияға залалсыз, қауіпсіз және жылдам тасымалды дамыту туралы келісімге қол қойылды. 2008 жылы қазанда «ШЫҰ елдері арасындағы жүк тасымалы үшін қолайлы жағдай жасау жөніндегі

таdır. Çin-Орта Азия-Аврасыа-Аврұпа үлкелері арасындакі мал ве һизмет ақшынын гідерек артмасыла, Достык Геçиді'нин де өнemi гүн геçтикçe үйкселмектедир. Örneğин, 2017'де Достык Геçиді үзеринден геçеклешен демiryолу kargo ташымаçılığыннын транзит сеvkият миктары 2016'ya göre %14.2 artışıла 16.657 milyon ton olmuşken, 2018'де %8.9 artışıла 18.034 milyon ton olmuşтур [5] [6]. Ocak 2017'де Достык Геçиді үзеринден Kazakistan'dan Çin'e ilk kez demiryoluyla sıvılaştırılmış doğал газ сеvkиятыннын геçеклештирилmesi ile, геçидин Çin ve Kazakistan арасындакі улашым işbirliğиндекі öneminin daha da арттыğı сөйлenebilir [7]. Zira o замана dek Kazakistan'dan Çin'e sıvılaştırılmış газ сеvkияты karayolu ile yapılmaktaydı.

Özellikle Nisan 2012 tarihinde resmi olarak faaliyete başlayan Çin-Kazakistan "Horgos Uluslararası Sınır Ötesi İşbirliği Merkezi", özel-

келісімге» қол қойылып, ШЫҰ елдері арасында аймақтық көліктік-логистикалық ынтымақтастықты дамытуға оң ықпал етті [3].

Қазақстан мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың дамуына тоқталғанда Кеңес одағы кезінде негізі қаланған Достық (Алатау) шекара өткелін ең алдымен атап өткен жөн. 1990 жылы қыркүйекте Қытайдың Ланьчжоу-Үрімші теміржолы Қазақстанның Түркістан-Сібір теміржолымен жалғанған соң 1991 жылы шілдеде Достық шекара өткелін арқылы екі ел арасында алғашқы теміржол жүк тасымалы іске асқан болатын. Қазақстан тәуелсіздік алғаннан кейін, 1992 жылы маусымда Достық шекара өткелін арқылы бірінші рет жолаушы тасымалы іске қосылып, 1992 жылы желтоқсанда алғашқы халықаралық жүк тасымалы ұйымдастырылған еді [4]. Қазақстан

de Çin ve Kazakistan genelinde Çin ve Orta Asya hatta Avrasya arasındaki ticari-ekonomik bağlarını ve ulaşım işbirliğinin artmasına önemli katkı sağlamaktadır. Aralık 2012'de ise Çin'in Jinghe-Horgos demiryolu, söz konusu Horgos Geçidi üzerinden Kazakistan'ın Altıncöl-Almatı demiryoluyla bağlanmış ve Çin-Kazakistan Demiryolu Hattı resmi olarak faaliyete başlamıştır. 2014-2015 yıllarında Kazakistan'ın Cetigen-Horgos ve Cezkazgan-Beineu demiryolu projelerini gerçekleştirmesiyle Çin'den Horgos Geçidi üzerinden Kazakistan'ın batısındaki Aktau limanına kadar uzanan taşıma güzergâhının bağlantısı güçlendirilmiştir [8]. Söz konusu gelişmeler, Horgos üzerinden gerçekleşen transit sevkiyat miktarının önemli ölçüde artmasını tetiklemektedir. Örneğin, 2017'de Horgos üzerinden gerçekleşen demiryolu kargo taşımacılığının transit sevkiyat miktarı 28.988 milyon ton olmuş, diğer bir ifadeyle 2016'ya göre %12.48 artış kaydedilmiştir [9]. 2018'de ise Horgos üzerinden gerçekleşen demiryolu kargo taşımacılığının transit sevkiyat miktarı bir önceki yıla göre %23.3 artışla 35.74 milyon tona ulaşmıştır [10]. 2019 yılının ilk çeyreğinde ise, bu miktar 86.507 milyon tona ulaşarak geçen yılın aynı döneminde göre %17 artış göstermiştir [11].

Günümüzde Çin bakımından alternatif bir taşıma koridoru ve ticaret güzergâhı konumunda bulunan ve Çin-Orta Asya-Avrupa arasındaki ticari-ekonomik ve ulaşım bağlarının artmasına önemli katkı sağlayan Çin-Avrupa Demiryolu Hattı'nın Batı koridoru Horgos ve Dostık geçidi üzerinden geçmektedir. İki güzergâhtan oluşan Batı koridorunun birincisi, Horgos veya Dostık sınır geçidinden geçerek Kazakistan üzerinden Rusya'nın Trans-Sibirya Demiryolu'na ve

GÜNÜMÜZDE KARA VE DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI BAŞTA OLMAK ÜZERE ULAŞIM İŞBİRLİĞİ, ÇİN İLE ORTA ASYA ÜLKELERİ ARASINDAKİ EN ÖNEMLİ İŞBİRLİĞİ ALANLARINDAN BİRİ HALİNE GELMİŞTİR

ҚАЗІРГІ ТАҢДА АВТОЖОЛ ЖӘНЕ ТЕМІРЖОЛ ТА-СЫМАЛЫН ӨЗЕК ЕТКЕН КӨЛІК-ТІК-ЛОГИСТИКА-ЛЫҚ ҰНТЫМАҚТА-СТЫҚ ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ЕЛДЕРІ МЕН ҚЫТАЙ АРАСЫН-ДАҒЫ МАҢЫЗДЫ ҰНТЫМАҚТАСТЫҚ БАҒЫТТАРЫНЫҢ БІРІНЕ АЙНАЛДЫ

мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың алғашқы қадам жасалған Достық шекара өткелі Қытайдың Ляньюньган қаласының басталып, Қазақстан мен Ресей арқылы Нидерландтың Роттердам қаласына дейін жететін Жаңа Еуразиялық құрлықтық көпірі (2-ші Еуразиялық көпір) бойында орналасуымен де маңызы зор. Қытай, Орталық Азия, Еуразия және Еуропа елдері арасындағы тауарлар мен қызмет пен тауар айналымы күн санап артқан сайын Достық өткелінің маңызы да күннен-күнге арта түсуде. Мысалы, 2017 жылы Достық шекара өткелі арқылы тасымалданған теміржолы транзиттік жүктердің көлемі 2016 жылмен салыстырғанда 14.2%-ға артып 16.657 млн. тоннаны құраса, ал 2018 жылы 8,9%-ға артып 18.034 млн. тоннаға жетті [5] [6]. Сондай-ақ, 2017 жылы қаңтарда Достық шекара өткелі арқылы Қазақстаннан Қытайға алғаш рет теміржолмен сұйытылған табиғи газ тасымалданып, өткелдің Қазақстан мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықтағы маңыздылығын одан әрі арттырды [7]. Өйткені оған дейін Қазақстаннан Қытайға сұйытылған газ автожол арқылы тасымалданып келді.

Әсіресе 2012 жылдың сәуір айында ресми іске қосылған Қазақстан-Қытай «Қорғас» шекара маңы ынтымақтастығы халықаралық орталығы атап айтқанда Қазақстан мен Қытай арасындағы жалпы алғанда Орталық Азия, тіпті Еуразия аймағы арасындағы сауда-экономикалық байланыстар мен көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың дамуына айтарлықтай үлес қосып келеді. 2012 жылы желтоқсанда Қытайдың Жың-Қорғас теміржолы Қорғас шекара өткелі арқылы Қазақстанның Алтынкөл-Алматы теміржолымен

oradan Beyaz Rusya, Polonya, Almaniya ve diğer Avrupa ülkelerine ulaşmaktadır. İkinci ise, Horgos veya Dostik sınır geçidinden geçerek Kazakistan, Türkmenistan, İran ve Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine (ya da Kazakistan ve Hazar Denizi üzerinden Azerbaycan, Gürcistan, Bulgaristan ve Avrupa ülkelerine) bağlanmaktadır. Çin-Avrupa Demiryolu Hattı çerçevesinde, Mart 2011'den 22 Nisan 2019 tarihine kadar toplam 14,691 tren seferi gerçekleşmiştir. Çin-Avrupa Demiryolu Hattı, Çin'in 62 şehri ve Avrupa'daki 15 ülkenin 51 şehri arasında 68 güzergâh üzerinde faaliyet göstermektedir [12]. Giderek artan Çin-Avrupa Demiryolu seferlerinin büyük bir kısmının Horgos veya Dostik sınır geçidi üzerinden gerçekleştiği bilinmektedir. Örneğin,

жалғанып, Қытай-Қазақстан теміржол желісі ресми іске қосылды. 2014-2015 жылдары Қазақстанның Жетіген-Қорғас және Жезқазған-Бейнеу бағыттары бойынша теміржол жобаларын іске қосуы арқасында Қытайдан Қорғас шекара өткелі арқылы Ақтау порты дейінгі көлік маршруты күшейтілді [8]. Бұл өзгерістер Қорғас арқылы тасымалданатын транзиттік жүк көлемінің айтарлықтай артуына мүмкіндік берді. Мысалы, 2017 жылы Қорғас шекара өткелі арқылы тасымалданған теміржолы транзиттік жүктердің көлемі 28.988 млн. тонна болып, 2016 жылы салыстырғанда 12.48%-ға артты [9]. Ал, 2018 жылы Қорғас шекара өткелі арқылы тасымалданған теміржолы транзиттік жүктердің көлемі өткен жылмен

Mart 2011'den Aralık 2018'e kadar Çin-Avrupa Demiryolu Hattı çerçevesinde Dostık sınır geçidi üzerinden gerçekleşen tren seferlerinin toplam sayısı 7123'e ulaşmıştır. 1 Ocak'tan 7 Aralık 2018 itibarıyla Dostık sınır geçidi üzerinden gerçekleşen Çin-Avrupa tren seferlerinin sayısı 2388'e ve transit sevkiyat miktarı 1.232 milyon tona ulaşarak 2017'nin aynı dönemine göre ayrı ayrı %31.72 ve %48.78 artmıştır [13]. 2018'de Horgos sınır geçidi üzerinden gerçekleşen Çin-Avrupa tren seferlerinin sayısı 2055, ve transit sevkiyat miktarı 2.028 milyon ton olarak 2017'ye göre ayrı ayrı %146 ve %133'lik artış göstermiştir [14]. Çin-Avrupa Demiryolu Hattı çerçevesinde Çin-Kazakistan ulaşım işbirliğinin artmasında Şubat 2017'de faaliyete başlayan Çin-Kazakistan Lianyungang İşbirliği Lojistik Üssü'nün de önemli rol oynadığı belirtilebilir. Örneğin, Şubat 2017'den 20 Haziran 2018 tarihine kadar Çin-Kazakistan Lianyungang İşbirliği Lojistik Üssü toplam 2968 tren seferine ev sahipliği yapmıştır[15].

Özet olarak, Çin-Kazakistan ikili işbirliğinin temel alanlarından biri olarak ulaşım alanındaki işbirliğinin önümüzdeki dönemde daha da gelişebileceği tahmin edilmektedir. Zira bir yandan Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi" çerçevesinde Çin-Orta Asya-Avrupa arasındaki taşıma güzergâhlarının gün geçtikçe artması, diğer bir yandan Kazakistan'ın ekonomisini çeşitlendirme sürecinde kendi transit potansiyeline büyük önem vermesi, Çin ve Kazakistan arasındaki ulaşım işbirliğinin gelişmesini daha da öteye taşıyabilir. Ayrıca, Çin'deki kısmi tamamen kullanıma verilen Batı Çin-Batı Avrupa karayolunun Kazakistan kısmının da tamamlanmasının, Çin ve Kazakistan arasındaki ulaşım işbirliğine yeni bir ivme kazandıracağını söylenebilir.

ÇİN VE ORTA ASYA ARASINDAKİ ENERJİ İŞBİRLİĞİ GİBİ, ÇİN'İN ORTA ASYA İLE ULAŞIM PROJELERİNDE DE KAZAKİSTAN ÇOK ÖNEMLİ BİR YER ALMAKTADIR

ҚЫТАЙ МЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ АРАСЫНДАҒЫ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҮНТІМАҚТАСТЫҚТА МАҢЫЗДЫ ОРЫНҒА ИЕ ҚАЗАҚСТАН ҚЫТАЙДЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯМЕН КӨЛІК-ЛОГИСТИКАЛЫҚ ЖОБАЛАРЫНДА МАҢЫЗДЫ ЕЛ БОЛЫП ТАБИЛАДЫ

салыстырғанда 23.3%-ға артып, 35.74 млн. тоннаны құрады [10]. 2019 жылдың бірінші тоқсанында бұл көрсеткіш 86.507 млн. тонна болып, өткен жылдың ұқсас мезгілімен салыстырғанда 17%-ға өсті [11].

Бүгінгі күнде Қытай тұрғысынан баламалы көлік маршруты әрі сауда дәлізі ретінде Қытай, Орталық Азия және Еуропа арасындағы сауда-экономикалық және көліктік-логистикалық байланыстардың күшеюіне айтарлықтай ықпал еткен Қытай-Еуропа теміржол желісінің Батыс дәлізі Қорғас және Достық шекара өткелінен өтеді. Батыс дәлізінің екі бағытының біреуі Қорғас немесе Достық шекара өткелі арқылы Қазақстан аумағынан өтіп Ресейдің Сібір теміржолымен Беларусь, Польша, Германия және басқа да еуропалық елдерге жалғасады. Ал, екінші бағыты Қорғас немесе Достық шекара өткелінен өтіп Қазақстан, Түрікменстан, Иран және Түркия арқылы Еуропа елдеріне (немесе Қазақстаннан Каспий теңізі арқылы Әзірбайжан, Грузия, Болгария және басқа да еуропалық елдерге) ұласады. Қытай-Еуропа теміржол желісі бойынша, 2011 жылдың наурыз айынан 2019 жылдың 22 сәуіріне дейін жалпы 14,691 поезд өтті. Сөйтіп Қытай-Еуропа теміржол желісі аясында Қытайдың 62 қаласы мен Еуропадағы 15 елдің 51 қаласы арасында 68 маршрут бойынша тасымал жүргізілуде [12]. Сонымен қатар, Қытай-Еуропа теміржол желісінде күн сайын артып келе жатқан поезддердің басым бөлігі Қорғас немесе Достық шекара өткелдері арқылы өтетіні белгілі. Мысалы, 2011 жылдың наурыз айынан 2018 жылдың желтоқсан айына дейін Достық шекара өткелі арқылы Қытай-Еуропа теміржол желісінде қатынаған

Kaynaklar:

1. Çin-Kazakistan İlişkileri (中国同哈萨克斯坦的关系). Alınan yer: <http://web.archive.org/web/20140906133919/http://kz.china-embassy.org/chn/zhgx/zhgxgk/> Erişim tarihi: 15.04.2019.
2. Çin ve Kazakistan arasında ulaştırma alanında kurumsal işbirliği (中国与哈萨克斯坦在交通运输领域的制度安排与功能合作). Alınan yer: http://www.cssn.cn/gj/gj_gjwtyj/gj_elsdozy/201311/t20131101_822440.shtml Erişim tarihi: 15.04.2019.
3. The Shanghai Cooperation Organisation. Alınan yer: <http://chn.sectsc.org/documents/> Erişim tarihi: 16.04.2019.
4. Alatav geçidi (阿拉山口站). Alınan yer: <http://www.tielu.cn/wulumuqi/alashankouzhhan.html> Erişim tarihi: 18.04.2019.
5. 2017'de Alatav geçidinin ithalat ve ihracat değeri 72,6 milyar aştı (新疆阿拉山口口岸2017年进出口总值逾726亿). Alınan yer: <http://www.chinanews.com/cj/2018/01-23/8431484.shtml> Erişim tarihi: 18.04.2019.
6. 2018'de Alatav geçidinin transit sevkiyat miktarı 18,034 milyon ton olarak %8,9 arttı (2018年阿拉山口口岸过货量突破1800万吨, 同比增长8.9%). Alınan yer: <http://www.wuliujia.com/html/21168.html?id=21168> Erişim tarihi: 18.04.2019.
7. Dostik-Alatav geçidinde Kazakistan-Çin Demiryolu üzerinden sivilaştırılmış doğal gaz sevkiyatı gerçekleştirildi (Достык-Алашанькоу қазақстандық-қытайлық теміржол өтпесі арқылы сұйытылған газ жөнелтілді). Alınan yer: <https://www.railways.kz/news/dostyalashankouazastan-temirzhol-tkeli-aryly-syytylan-gaz-zhetkizildi> Erişim tarihi: 19.04.2019.
8. Çin'den Avrupa'ya Kazakistan üzerinden transit kargo miktarı 2020'da 2,5 kata artacaktır (Қытайдан ЕО-қа Қазақстан арқылы жүк тасымалдау көлемі 2020 жылға қарай 2,5 есеге артады). Alınan yer: <https://primeminister.kz/kz/news/industrializatsiya/obemy-gruzoperevozok-iz-kitaja-v-es-cherez-kazahstan-velichatsja-v-25-raza-k-2020-godu-kisi> Erişim tarihi: 19.04.2019.
9. 2017'de Horgos'un ithalat ve ihracat hacmi yaklaşık %30 arttı (新疆霍尔果斯区域2017年进出口贸易额增长近三成). Alınan yer: http://news.sina.com.cn/o/2018-01-18/doc-ifyqtwc_9606771.shtml Erişim tarihi: 23.04.2019.
10. 2018'de Horgos'un ithalat ve ihracat hacmi arttı (2018年霍尔果斯口岸进出口贸易量价齐增). Alınan yer: <http://kz.mofcom.gov.cn/article/jmwx/201901/20190102826909.shtml> Erişim tarihi: 23.04.2019.
11. Birinci çeyrekte Horgos'un ithalat ve ihracat hacmi 26,7 milyar yuana ulaştı (霍尔果斯口岸一季度进出口贸易额逾267亿元). Alınan yer: <http://info.texnet.com.cn/detail-746400.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.
12. Çin-Avrupa Demiryolu Hattı çerçevesinde gerçekleşen tren seferi 14 bini aştı (中欧班列已累计开行1.4万多列). Alınan yer: <http://www.whcatv.net.cn/gjxw/1291.html> Erişim tarihi: 23.04.2019.
13. 2018'de Çin-Avrupa Demiryolu Hattında 6300 tren seferi gerçekleşti (2018年中欧班列共开行6300列). Alınan yer: <http://www.mofcom.gov.cn/article/i/jy-jl/e/201901/20190102825444.shtml> Erişim tarihi: 25.04.2019.
14. 2018'de Horgos'tan geçen Çin-Avrupa tren seferi 2 bini aştı (2018年霍尔果斯口岸进出境中欧班列超2000列). Alınan yer: http://www.xinhuanet.com/2019-01/24/c_1210046646.htm Erişim tarihi: 25.04.2019.
15. Çin-Kazakistan Lianyungang İşbirliği Lojistik Üssü bu yana toplam 2968 tren seferini karşıladı (中哈连云港物流合作基地已开行跨境货运班列2968列). Alınan yer: <http://www.mofcom.gov.cn/article/i/jy-jl/e/201806/20180602759859.shtml> Erişim tarihi: 25.04.2019.

пойыздардың жалпы саны 7,123-ке жетті. 2018 жылдың 1 қаңтарынан 7 желтоқсанына дейін Достық шекара өткелі арқылы қатынаған Қытай-Еуропа пойыздарының саны 2,388-ге және транзиттік жүктердің көлемі 1,232 млн. тоннаға жетіп, 2017 жылдың ұқсас мезгілімен салыстырғанда жеке-жеке 31,72% және 48,78%-ға артты [13]. Ал, 2018 жылы Қорғас шекара өткелі арқылы қатынаған Қытай-Еуропа пойыздарының саны 2,055-ке және транзиттік жүктердің көлемі 2,028 млн. тоннаға жетіп, 2017 жылдың ұқсас мезгілімен салыстырғанда жеке-жеке 146% және 133%-ға артты [14]. Қытай-Еуропа теміржол желісі аясында Қазақстан мен Қытай арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың артуына 2017 жылы ақпанда өз жұмысын бастаған Ляньюньган портындағы Қазақстан-Қытай терминалының да маңызды рөл атқарғанын атап өтуге болады. Мысалы, 2017 жылдың ақпан айынан 2018 жылдың 20 маусымына дейін Ляньюньган портындағы Қазақстан-Қытай терминалы жалпы 2,968 поезді қабылдады [15].

Қорытып айтқанда, Қытай мен Қазақстанның екіжақты ынтымақтастығының негізгі бағыттарының бірі ретінде көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың алдағы уақытта одан әрі тереңдейтінін болжауға болады. Өйткені бір жағынан Қытайдың «Белдеу және жол» бастамасы шеңберінде Қытай, Орталық Азия және Еуропа арасындағы көлік қатынасының күн сайын артуы, енді бір жағынан Қазақстанның экономикасын әртараптандыру кезеңінде транзиттік әлеуетін арттыруға барынша көңіл бөлуі Қытай мен Қазақстан арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастықтың дамуына түрікті бола бермек. Сонымен қатар, Қытайдағы бөлігі толығымен іске қосылған Батыс Қытай-Батыс Еуропа көлік дәлізінің қазақстандық бөлігі толығымен аяқталған жағдайда Қытай мен Қазақстан арасындағы көліктік-логистикалық ынтымақтастығының тіпті де тереңдей түсетінін айтуға болады.

TRANS-HAZAR ULUSLARARASI TAŞIMACILIK GÜZERGÂHI'NIN TÜRK DÜNYASI İÇİN ÖNEMİ

DINARA TALDYBAYEVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW

ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ТРАНСКАСПИЙ ХАЛЫҚАРА- ЛЫҚ КӨЛІК БАҒЫТЫНЫҢ ТҮРКІ ӘЛЕМІ ҮШІН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

11 Mart 2019 tarihinde Kazakistan'ın başkenti Nur-Sultan'da Türk Keneşi (Türk Konseyi) Gümrük İdareleri Başkanları 7. Toplantısı gerçekleştirilmiştir (Türk Keneşi, 2019). Toplantıya, Kazakistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı Devlet Gelir Komitesi Başkanı Marat Sultangaziyev, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi Başkan Vekili İsmayil Hüseyinov, Kırgız Cumhuriyeti Devlet Gümrük Komitesi Birinci Başkan Vekili Sultan Mamasadykov ve Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Yardımcısı Gonca Işık Yılmaz Batur katılım sağlamışlardır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2019). Görüşmeler sırasında Türk Keneşi Genel Sekreteri Baghdad Amreyev, Üye Devletlerin Sınır Geçiş Noktalarının (Border Crossing Points – BCP'ler) ziyaret edilmesi, Üye Devletlerin İpek Yolu ve Kervansaray girişimlerine katılımı gibi konuların önemini vurgulamıştır. Düzenlenen toplantının önemli bir sonucu, tarafların, Türk Keneşi Üye Devletleri'nin Gümrük İdareleri arasında Gümrük Muhafazası alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı'nı imzalaması olmuştur. Mutabakat zaptı, Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhının (Middle Corridor – Orta Koridor) geçtiği ülkelerdeki bütün gümrük prosedürlerinin kolaylaştırılması amacını taşımaktadır (Habar 24, 2019).

7 Kasım 2013 tarihinde Nur-Sultan'da düzenlenen Yeni İpek Yolu 2. Uluslararası Ulaşım-Lojistik İş Forumu kapsamında Kazakistan Demiryolu Ulusal Şirketi, Azerbaycan

2019 жылдың 11-наурызында Қазақстан астанасы Нұр-Сұлтан қаласында Түркі Кеңесі Кеден басқармалары басшыларының 7-кездесуі өтті (Түркі Кеңесі, 2019). Жиынға Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің төрағасы Марат Сұлтанғазиев, Әзірбайжан Республикасы Мемлекеттік кеден комитеті төрағасының орынбасары Исмаил Гусейнов, Қырғыз Республикасы Мемлекеттік кеден комитеті төрағасының бірінші орынбасары Сұлтан Мамасадыков және Түркия Республикасы Сауда министрінің орынбасары Гонжа Ышық Ыılmaz Батур қатысты (Т.Р. Сауда Министрлігі, 2019). Кездесулер барысында Түркі Кеңесі Бас Хатшысы Бағдат Әмреев, мүше мемлекеттердің шекараны кесіп өту нүктелерін барып көру, мүше мемлекеттердің Жібек жолы мен Керуен Сарай бастамаларына қатысуы сияқты маңызды мәселелерді атап өтті. Өткізілген жиынның маңызды бір қорытындысы ретінде, тараптар арасында Түркі Кеңесіне мүше мемлекеттердің кеден басқармалары арасында өзара түсіністік туралы Меморандумға қол қойылғанын атап өтуге болады. Өзара түсіністік меморандумының негізгі мақсаты, Транскаспий халықаралық көлік бағыты (Middle Corridor-ТХКБ) өтетін елдердегі барлық кеден рәсімдерін оңтайландыру болып отыр (Хабар 24, 2019).

7 қараша 2013 жылы Нұр-Сұлтан қаласында

Demiryolları A.Ş., Gürcistan Demiryolları A.Ş. yöneticileri tarafından Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhının geliştirilmesi için Koordinasyon Komitesini kurma konusunda anlaşma imzalanmıştır (Trans-Caspian International Transport Route Middle Corridor) (Middle Corridor Resmi Web-Sayfası, 2019). Daha sonraki yıllarda projeye bölge devletleri tarafından ilgi artmış, tarafların sayısı yükselmiş ve Şubat 2017’de merkez ofisi Nur-Sultan’da olan projeye yönelik bir “Uluslararası İşbirliği” kurulmuştur (Kazinform, 2017). Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı Uluslararası İşbirliği Tüzel Kişiler Birliği olarak adlandırılan projede günümüzde Kazakistan, Azerbaycan, Gürcistan’ın demiryolları ve limanları, Kazakistan Demiryolu Ulusal Şirketi, Azerbaycan Demiryolları A.Ş., Gürcistan Demiryolları A.Ş., Aktau Uluslararası Deniz Ticari Limanı Ulusal Şirketi, Azerbaycan Hazar Denizi Gemicilik Şirketi, Bakü Uluslararası Deniz Ticari Limanı ve Batumi Deniz Limanı katılmaktadır. Ayrıca, projeye daimî üye olarak, Ukrayna, Polonya, Çin ve Türkiye’den demiryolu şirketleri ve limanları da katılmıştır (Kazakistan Demiryolu, 2019).

өткен II Халықаралық көлік-логистикалық «Жаңа Жібек жолы» бизнес-форумы аясында «Қазақстан теміржолы» ұлттық компаниясы А.Қ., Әзірбайжан теміржолдары А.Қ., Грузия теміржолдары А.Қ. басшылары тарапынан Транскаспий халықаралық көлік бағытын (Trans-Caspian International Transport Route Middle Corridor) жетілдіру үшін Координациялық кеңес құру туралы келісімге қол қойды (Middle Corridor ресми веб-сайты, 2019). Кейінгі жылдарда аймақтың басқа елдерінің де аталмыш жобаға қызығушылығы артып, қатысушы елдердің саны арта түскен және 2017 жылдың ақпан айында Нұр-Сұлтан қаласында жобаға қатысты «Халықаралық ассоциация» орталығы құрылды (Қазинформ, 2017). «Транскаспий Халықаралық көлік бағыты» Халықаралық ассоциациясы» Заңды тұлғалар бірлестігі деп аталатын жобада қазіргі таңда Қазақстан, Әзірбайжан, Грузия теміржолдары мен порттары, «Қазақстан теміржолы» ұлттық компаниясы А.Қ., Әзірбайжан теміржолдары А.Қ., Грузия теміржолдары А.Қ., «Ақтау Халықаралық теңіз сауда порты» ұлттық компаниясы, «Әзірбайжан Каспий теңізі кеме

Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı üzerine ilgi gösteren devlet ve şirketlerin sayısının hızlı bir şekilde artması Avrupa ile Asya arasında ulaşım sektörünün önemini vurgulamaktadır. Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı, Çin, Kazakistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye ile Ukrayna üzerinden geçerek Avrupa'ya kadar uzanmaktadır. Shihetszy (Çin) -Dostyk-Aktau-Alyat güzergâhını izleyen test niteliğindeki ilk konteyner treni, 2015'in Ağustos'unda Bakü Uluslararası Deniz Ticaret Limanı'na ulaşmıştır (Novosti.az, 2016). Böylece, Çin'den 28 Temmuz'da çıkan yük treni 4 768 km yol gitmiş (bunun 4 258 km'si – demiryolu, 510 km'si – deniz yolu), ve Çin, Kazakistan ve Azerbaycan topraklarından geçerek, 1 700 ton ürünü 6 gün içerisinde hedefine ulaştırmıştır. Karşılaştırmalı olarak belirtmek gerekirse, daha önce bu tür yük nakliyeleri Bender Abbas ve Poti limanları üzerinden 25-40 günlük bir sürede ulaştırılıyordu (1news.az, 2015). Bu arada projenin başlangıç sürecinde ve daha sonra hız kazanmasında özellikle Azerbaycan, Türkiye ve Kazakistan'ın ulusal şirketlerinin önemli roller üstlenmekte olduğunu belirtmek gerekir. Azerbaycan'ın Alyat'taki Bakü Deniz Limanı'nın açılışı ve Bakü-Tiflis-Ceyhan demiryolunun faaliyete başlaması projenin önemi artırılmıştır. Uluslararası İşbirliği Kurumu'nun resmi verilerine göre, 2017 yılında güzergâh üzerinden yapılacak yük taşımacılığının -tahminî olarak- 725 bin ton olması planlanmış, ama 2017'nin ilk 10 ayında 1 milyondan fazla yük ulaştırılmıştır. Kazakistan'ın Kurık Limanı'nın projeye dâhil olması ile birlikte Kazakistan ile Azerbaycan arasında transit yük taşımacılığı için daha kolaylık sağlanmıştır. Kurık Limanı Bakü Limanı'na Aktau Limanı'ndan daha yakın mesafede bulunmakta ve Aktau'dan 22 saat süren yolculuk, Kurık'tan 18 saat sürmektedir. Yılda 7 milyon tondan fazla yük geçirme ka-

DÜZENLENEN TOP-
LANTININ ÖNEMLİ
BİR SONUCU, TARAF-
LARIN TÜRK KENEŞİ
ÜYE DEVLETLERİ'NİN
GÜMRÜK İDARELERİ
ARASINDA GÜM-
RÜK MUHAFAZASI
ALANINDA İŞBİRLİĞİ
MUTABAKAT ZAPTI'NI
İMZALAMASI OLMUŞ-
TUR. MUTABAKAT
ZAPTI, TRANS-HA-
ZAR ULUSLARARASI
TAŞIMACILIK GÜZER-
GÂHININ (MİDDLE
CORRIDOR – ORTA
KORİDOR) GEÇTİĞİ
ÜLKELERDEKİ BÜTÜN
GÜMRÜK PROSEDÜR-
LERİNİN KOLAYLAŞ-
TIRILMASI AMACINI
TAŞIMAKTADIR

ӨТКІЗІЛГЕН ЖИЫН-
НЫҢ МАҢЫЗДЫ БІР
ҚОРЫТЫНДЫСЫ
РЕТІНДЕ, ТАРАПТАР
АРАСЫНДА ТҮРКІ
КЕҢЕСІНЕ МҮШЕ
МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ
КЕДЕН БАСҚАРМАЛА-
РЫ АРАСЫНДА ӨЗАРА
ТҮСІНІСТІК ТУРАЛЫ
МЕМОРАНДУМҒА ҚОЛ
ӨТҮЙЛҒАНЫН АТАП
ӨТУГЕ БОЛАДЫ.
ӨЗАРА ТҮСІНІСТІК
МЕМОРАНДУМЫНЫҢ
НЕГІЗГІ МАҚСАТЫ,
ТРАНСКАСПИЙ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
КӨЛІК БАҒЫ-
ТЫ (MIDDLE
CORRIDOR-TXKB)
ӨТЕТІН ЕЛДЕРДЕ-
ГІ БАРЛЫҚ КЕДЕН
РӘСІМДЕРІН ОҢТАЙ-
ЛАНДЫРУ БОЛЫП
ОТЫР

қозғалысы» компаниясы, Баку Халықаралық теңіз сауда порты және Батуми теңіз порты бар. Сонымен қатар, жобаға тұрақты қатысушы ретінде Украина, Польша, Қытай және Түркия теміржол компаниялары мен порттары да қосылған (Қазақстан теміржолы, 2019).

Транскаспий Халықаралық көлік бағытына қызығушылық танытып отырған мемлекеттер мен компаниялар санының тез арада артуы Еуропа мен Азия арасында көлік тасымалының маңыздылығын көрсетуде. Аталмыш көлік бағыты Қытай, Қазақстан, Әзірбайжан, Грузия, Түркия және Украина арқылы өтіп Еуропаға дейін созылады. Шихэтцы (Қытай)-Достық-Ақтау-Алят бағытындағы сынақ мақсатындағы алғашқы контейнер пойызы 2015 жылдың тамыз айында Баку Халықаралық теңіз портына жеткен (Новости Аз, 2016). Осылайша Қытайдан 28-шілдеде шыққан жүк пойызы 4 768 шақырым жолды жүріп (оның 4 258 шақырымы – теміржол, 510 шақырымы теңіз жолы) Қытай, Қазақстан және Әзірбайжан аумағынан өтіп, 1 700 тонна өнімді 6 күн ішінде жеткізу нүктесіне жеткізген. Салыстырмалы түрде атап өту қажет болса, бұдан бұрын осы сынды жүк тасымалдары Бендер Аббас және Поти порттары арқылы 25-40 күндік мерзім аралығында жүзеге асырылатын еді (1news.az, 2015). Осы орайда, жобаның бастапқы кезеңінде және кейіннен қарқынды дамуына әсіресе Әзірбайжан, Түркия және Қазақстанның ұлттық компанияларының айтарлықтай маңызды рөлі болғанын атап өту қажет. Әзірбайжан Аляттағы Баку теңіз портының ашылуы мен Баку-Тбилиси-Джейхан теміржолының іске қосылуы жобаның маңыздылығын арттыра түсті. Халықаралық Ассоциация бірлестігінің ресми мәліметтеріне сай, 2017 жылы көлік бағыты бойынша жүзеге асырылады деп жоспарланған

паситесіне sahip olan ve uluslararası ulaştırma koridoru ağına giren Kurik Limanı, Çin ile Kazakistan sınırındaki Khorgos gümrük kapısından Kurik'a gelen yük ulaşımını Bakü'ye nakledecektir (24kz, 2017).

Bu arada, 5 Eylül 2016 tarihinde Türkiye, Azerbaycan ve Türkmenistan Pekin'den Londra'ya kadar uzanacak ulaşım koridorunu kurmak için TUTG kapsamında Aşhabat Deklarasyonu'nu imzaladığını hatırlamakta fayda vardır (TrendAz, 2016). Hâlihazırda Türkmenistan ile Kazakistan arasında demiryolu bağlantısını sağlayan ve 2014 yılında faaliyete geçen Kazakistan-Türkmenistan-İran demiryolu hattının da olduğu dikkate alınırsa, Çin ürünlerinin Avrupa'ya nakliyesi açısından TUTG projesi için Türkmenistan'ın önemi de büyüktür. 2018 yılın Mayıs ayında Türkmenistan'da Hazar Denizi kıyısının en büyük ticari limanı Türkmenbaşı Limanı kullanıma sunulmuştur. Türkmenbaşı uluslararası deniz limanının inşası 2013 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin o dö-

**TRANS-HAZAR
ULUSLARARASI
TAŞIMACILIK
GÜZERĞÂHI ÇİN,
KAZAKİSTAN,
AZERBAIJAN,
GÜRCİSTAN
VE TÜRKİYE
İLE UKRAYNA
ÜZERİNDEN GEÇEREK
AVRUPA'YA KADAR
UZANMAKTADIR**

**ТРАНСКАСПИЙ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
КӨЛІК БАҒЫТЫ
ҚЫТАЙ,
ҚАЗАҚСТАН,
ӘЗІРБАЙЖАН,
ГРУЗИЯ, ТҮРКИЯ
ЖӘНЕ УКРАИНА
АРҚЫЛЫ ӨТІП
ЕУРОПАҒА ДЕЙІН
СОЗЫЛАДЫ**

жүк тасымалының көлемі шамамен 725 мың тонна болған, алайда 2017 жылдың алғашқы 10 айында 1 миллионнан астам жүк тасымалданған. Қазақстанда Құрық портының жобаға қосылуы Қазақстан мен Әзірбайжан арасында транзит жүк тасымалы үшін жаңа бір мүмкіндіктер тудырды. Құрық порты, Ақтау портымен салыстырғанда Баку портына жақынырақ орналасқан және Ақтаудан 22 сағатқа жалғасатын жүк тасымалының уақыты, Құрықтан 18 сағатта жүзеге асырылады. Жылына 7 миллион тоннадан астам жүк өткізу әлеуетіне ие әрі халықаралық көлік дәліздерінің желісіне кіретін Құрық порты, Қытай мен Қазақстан шекарасында орналасқан Қорғас кеден бекетінен Құрыққа келетін жүкті Бакуге тасымалдайтын болады (24kz, 2017).

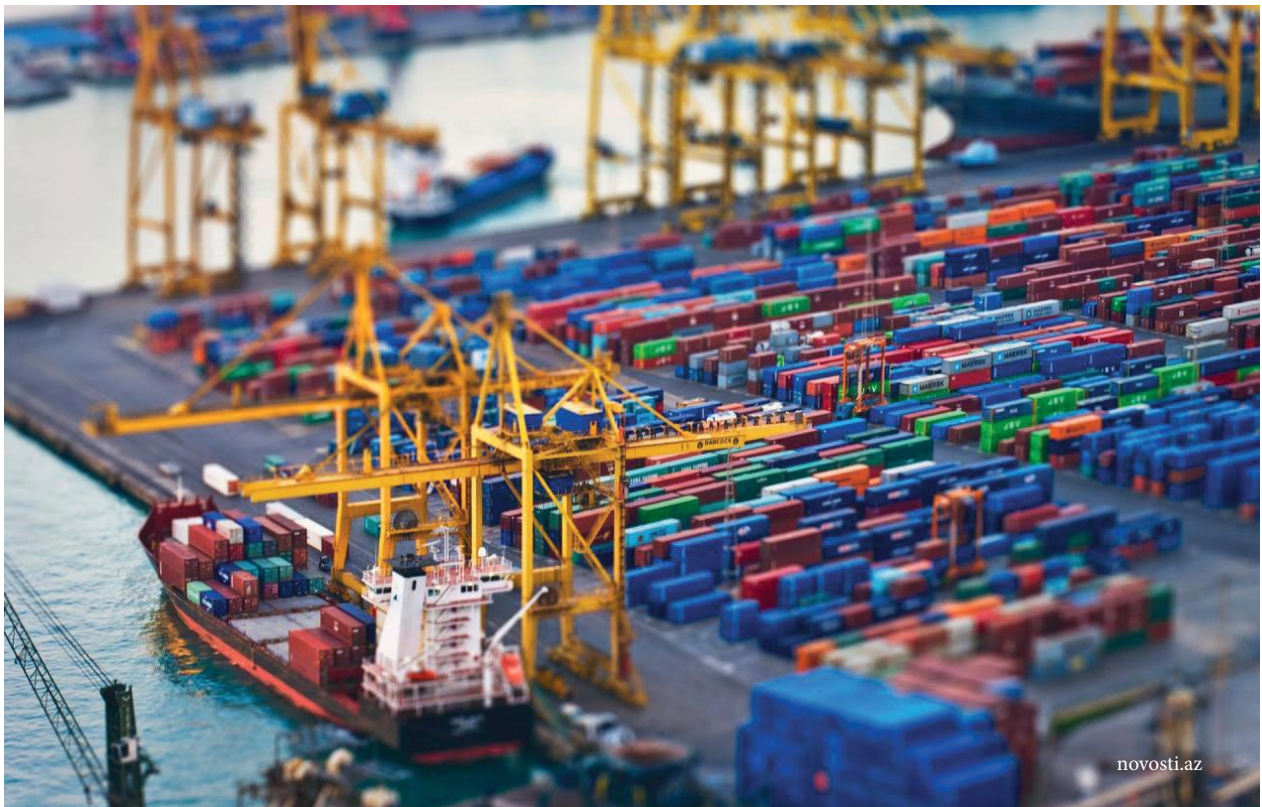
Осы орайда, 5 қыркүйек 2016 жылы Түркия, Әзірбайжан және Түркменстан Пекиннен Лондонға дейін созылатын көлік дәлізін құру үшін ТХКБ аясында Ашхабад декларациясына қол қойғанын атап өту

nem Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan'ın girişimleriyle GAP İnşaat şirketi tarafından 2 milyar dolarlık maliyet ile başlatılmıştı (Vedomosti, 2013). Toplam 1 milyon 200 bin m²'lik alana sahip olan çok amaçlı deniz limanı Avrasya bölgesindeki ulaşım altyapısına büyük katkı sağlama potansiyeline sahiptir. Limanın bölgedeki ekonomik gelişmelerde önemli bir pozisyona sahip olacağı beklenmektedir. Türkiye'nin TUTG projesinde aktif girişimcilik rolünü üstlendiğinin diğer bir örneği olarak, Aralık 2018'de Ankara'da düzenlenen Kazak-Türk Yatırım Forumu sırasında Kazakistan Demiryolu ile TCDD Taşımacılık A.Ş. arasında stratejik işbirliği anlaması imzalanmıştır. Anlaşma demiryolu ulaşımı alanında işbirliği ve özellikle Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı kapsamında iki ülkenin ulaşım-lojistik sisteminin geliştirilmesi konusunu içermektedir.

Türkmenbaşı Limanı, petrol ürünlerinin dışında yıllık 300 bin yolcu, 75 bin yük aracı, 400 bin konteyner gibi farklı kategorileri kapsa-

cazет (TrendAz, 2016). Түркменстан мен Қазақстан арасында қазіргі таңда теміржол байланысын қамтамасыз ететін 2014 жылы қолданысқа берілген Қазақстан-Түркменстан-Иран теміржол желісінің бар екенін ескерсек, Қытай тауарларының Еуропаға тасымалдануы тұрғысынан ТХКБ жобасының Түркменстан үшін маңыздылығы зор екенін айтуға болады. 2018 жылдың мамыр айында Түркменстанда Каспий теңізі жағасындағы ең ірі сауда порты болып табылатын Түркменбашы порты қолданысқа берілген болатын. Түркменбашы халықаралық теңіз портының құрылысы, 2013 жылы Түркия Республикасының сол кезеңдегі Премьер-министрі Режеп Тайып Ердоғанның бастамасымен GAP компаниясы тарапынан 2 миллиард долларлық құны есептеліп басталған болатын (Ведомости, 2013). Жалпы 1 миллион 200 мың шаршы метр аумақты алып жатқан көп мақсатты теңіз порты Еуразия аймағындағы көлік инфрақұрылымына орасан зор үлес қоса алатын әлеуетке ие. Түркияның Транскаспий халықаралық көлік бағыты жобасындағы белсенділігінің тағы бір мысалы ретінде

Hazar Denizi'nin çevresinde Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan gibi Türk Cumhuriyetleri'nin bulunması ve deniz etrafındaki projelerin, 2018 Hazar Denizi Statüsü ile ilgili kararların alınmasının getirdiği ivmeyle, özellikle 2019'da daha aktif bir şekilde tartışılır hale gelmesi, TUTG projesi ile ilgili önemli gelişmelere de katkı vermiştir. Özellikle 2019'un bahar ayları Türk Dünyası'nda ulaşım sektöründeki entegrasyona hız verilen bir dönem olarak tanımlanabilir. 16 Nisan 2019 tarihinde Kazakistan'ın Aktau Deniz Limanı'ndan Kazakistan'ın tarım ürünlerini ve Çin'den gelen elektronik ürünler, kumaş gibi diğer günlük tüketim mallarını içeren konteynerleri taşıyan "Türkistan" adlı besleyici gemi (feeder vessel) Azerbaycan'ın Bakü Limanı'na doğru yola çıkmıştır. Bu geminin her hafta düzenli bir şekilde sefere konması planlanmaktadır ve bu durumun, Middle Corridor (TUTG) üzerindeki yük ulaşım hizmetlerinin gelişmesine yardımcı olacağı beklenmektedir (TUTG Resmi Web-sayfası, 2019). Ayrıca, 17 Nisan 2019 tarihinde Türk Konseyi Ulaştırma Bakanları toplantısı Bişkek'te düzenlenmiş ve üye devletler ile Türkmenistan, Özbekistan ve Macaristan arasında ulaştırma alanında işbirliğini artırmak için Trans Hazar koridorunun geliştirilmesine yönelik fırsatlar görüşülmüştür. Toplantıda ayrıca, Mayıs 2019'da Aktau'da Uluslararası Lojistik Forumu'nun düzenlenmesi hakkında karar alınmıştır (Türk Keneşi, 2019). Türk Keneşi, Türk Dünyası ülkeleri arasındaki entegrasyonun sağlanmasını ulaşım alanındaki bölgesel işbirliği aracılığıyla ve Trans-Hazar koridoru üzerinden sağlamayı deneme yolundadır. Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı, Çin ile Avrupa arasında yük ulaşımını sağlamanın yanı sıra, Avrasya bölgesinde transit konumunda olan Türk Cumhuriyetleri arasında ekonomik entegrasyonun da gelişmesine katkı sağlayacaktır. 1990'lardan bu yana

**TOPLAM 1 MİLYON
200 BİN M2'LİK
ALANA SAHİP OLAN
ÇOK AMAÇLI DENİZ
LİMANI, AVRASYA
BÖLGESİNDEKİ
ULAŞIM ALTYAPISINA
BÜYÜK KATKI
SAĞLAMA
POTANSİYELİNE
SAHİPTİR**

**ЖАЛПЫ 1
МИЛЛИОН 200
МЫҢ ШАРШЫ МЕТР
АУМАҚТЫ АЛЫП
ЖАТҚАН КӨП
МАҚСАТТЫ ТЕҢІЗ
ПОРТЫ ЕУРАЗИЯ
АЙМАҒЫНДАҒЫ
КӨЛІК
ИНФРАҚҰРЫЛЫ-
МЫНА ОРАСАН ЗОР
ҮЛЕС ҚОСА АЛАТЫН
ӘЛЕУЕТКЕ ИЕ**

теміржолы мен Түркия теміржолы компаниясы (TCDD Таşımacılık A.Ş.) арасында стратегиялық серіктестік туралы келісімге қол қойылған. Келісім-шарт, теміржол тасымалы саласында ынтымақтастық, атап айтқанда ТХКБ шеңберінде екі елдің көлік-логистика жүйесін дамыту мәселелерін қамтиды.

Түркменбашы порты, мұнай өнімдерінен бөлек жылына 300 мың жолаушы, 75 мың жүк көлігі, 400 мың контейнер сынды түрлі категориялар бойынша жалпы 17 миллион жүк тасымалын жүзеге асыруға әлеуеті жетеді (TurkmenbashiSeaPort, 2018).

devam etmekte olan Türk Dünyasındaki işbirliği arayışları dünya entegrasyon süreçlerinde olduğu gibi ilk olarak ekonomide entegrasyonun geliştirilmesinin daha verimli olabileceği anlayışına varmıştır. 2009 yılında Nahçıvan'da Türk Dünyasının motor ülkeleri sayılan Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan'ın katılımıyla kurulan Türk Keneşi, 10 yıllık kısa deneyecek bir süreç içerisinde Türk Cumhuriyetleri'nin birlikteliğini sağlamada somut adımlar atmıştır. Bu ülkeler, Trans-Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergâhı'na Özbekistan, Türkmenistan ve Macaristan'ın da katılması için de çaba harcamaktadır. Diğer bir ifadeyle TUTG, Türk Dünyası için, ulaşım aracılığıyla ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmeye yardımcı olacak yeni bir "kervan yolu"nun hayata geçirilmesi için büyük bir fırsat sunmaktadır.

Каспий теңізі аймағында Әзірбайжан, Қазақстан және Түркменстан тәрізді түркітілдес мемлекеттердің орналасуы және теңіз айналасындағы жобалардың 2018 жылы Каспий теңізінің мәртебесі туралы шешімдер алынғаннан кейін жаңа белестерге шығуы, әсіресе 2019 жылы белсенді қадамдардың арта түсуі, Транскаспий халықаралық көлік бағыты жобасы бойынша жұмыстардың айтарлықтай ілгерілеуіне үлес қосты. Әсіресе 2019 жылдың көктем айларын, түркі әлеміндегі көлік тасымалы саласы бойынша интеграция әрекеттерін жылдамдатқан кезең деп атауға болады. 16 сәуір 2019 жылы Ақтау теңіз портынан Қазақстанның ауылшаруашылық өнімдері және Қытайдан келген электроникалық өнімдер және мата сияқты күнделікті тұрмыстық тауарлардан тұратын контейнер-

Кайнаққа:

1. Türk Keneşi (2019), Türk Konseyi Gümrük İdareleri Başkanları Yedinci Toplantısı 11 Mart 2019 Tarihinde Kazakistan'ın Başkenti Astana'da Düzenlenmiştir, Alınan Yer: https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-gumruk-idareleri-baskanlari-yedinci-toplantisi-11-mart-2019-tarihinde-kazakistanin-baskenti-astanada-duzenlenmistir_1767, Erişim Tarihi: 12.03.2019.
2. T.C. Ticaret Bakanlığı (2019), Türk Konseyi Gümrük İdareleri Başkanları 7. Toplantısı, Alınan Yer: <https://www.ticaret.gov.tr/kurumsal-haberler/turk-konseyi-gumruk-idareleri-baskanlari-7-toplantisi>, Erişim Tarihi: 12.03.2019.
3. Habar Ajansı Haber Portalı, Perspektivy Transkaspiskogo Transportnogo Koridora Obsudili v Astane, (Astana'da Trans-Hazar Ulaşım Koridoru'nun Perspektifleri) Alınan Yer: <https://24.kz/ru/news/economy/item/301591-perspektivy-transkaspiskogo-transportnogo-koridora-obsudili-v-astane>, Erişim Tarihi: 14.03.2019.
4. Middle Corridor Resmi Web-Sayfası (2019), Proje Tarihçesi, Alınan Yer: <http://titr.kz/ru/ob-assotsiatsii/history>, Erişim Tarihi: 14.03.2019.
5. Kazinform (2017), Plan Razvitiya Transkaspiskogo Transportnogo Marshruta Utverdili v Baku, (Trans-Hazar Taşımacılık Güzergahını Geliştirme Planı Bakü'de Onaylanmıştır), Alınan Yer: https://www.inform.kz/ru/plan-razvitiya-transkaspiskogo-transportnogo-marshruta-utverdili-v-baku_a3013103, Erişim Tarihi: 25.03.2019.
6. Kazakistan Demiryolu (2019), Alınan Yer: <https://www.railways.kz/ru/company/ia6/>, Erişim Tarihi: 25.03.2019.
7. Novosti.az (2016), Alınan Yer: <https://novosti.az/caspian/1324.html>, Erişim Tarihi: 25.03.2019.
8. 1news.az (2015), Alınan Yer: <http://www.1news.az/mobile/news/transkaspiskiy-transportny-marshrut-otkryt-i-obladaet-ogromnym-potencialom---foto>, Erişim Tarihi: 25.03.2019.
9. 24kz, (2017), Alınan Yer: <https://24.kz/ru/news/social/item/264720-ao-nk-ktzh-i-ao-tcdd-tasimacilik-a-s-podpisali-soglashenie-o-sotrudnichestve>, Erişim Tarihi: 26.03.2019.
10. TrendAz (2016), Alınan Yer: <https://www.trend.az/business/economy/2656666.html>, Erişim Tarihi: 15.04.2019.
11. Vedomosti (2013), Turkmenistan 2 Milyar Dolarlık Deniz Limanı İnşasını Başlatmıştır, Alınan Yer: <https://www.vedomosti.ru/business/news/2013/08/16/turkmeniya-nachala-stroit-na-kaspii-novyy-port-za-2-mlrd>, Erişim Tarihi: 18.04.2019.
12. TurkmenbashiSeaPort, (2018), Alınan Yer: <http://turkmenbashiseaport.tm/ru/page/O-nas---Nasegodnyashnij-den-port-Turkmenbashi>, Erişim Tarihi: 18.04.2019.
13. TUTG Resmi Web-sayfası (2019), <http://titr.kz/ru/press-tsentr/novosti/106-zasedanie-obshchego-sobraniya-mezhdunarodnoj-assotsiatsii-tmtm-podpredsedatelstvom-sauata-mynbaeva-sostoyalos-v-gorode-kiev>, Erişim Tarihi: 17.04.2019.
14. Türk Keneşi (2019), Alınan Yer: https://www.turkkon.org/tr/haberler/turk-konseyi-4-ulasirma-bakanlari-toplantisi-17-nisan-2019-tarihinde-biskekte-duzenlenmistir_1792, Erişim Tarihi: 18.04.2019.

лерді таситын «Түркістан» атты фидерлік кеме Әзірбайжанның Баку портына қарай жолға шықты. Аталмыш кемеңің апта сайын тұрақты түрде жолға шығуы жоспарлануда және бұл ТХКБ бойынша жүк тасымалы қызметтерінің жетілдірілуіне өз үлесін қосады деп күтілуде (ТХКБ ресми веб сайты, 2019). Сондай-ақ, 17 сәуір 2019 жылы Бішкек қаласында Түркі Кеңесі Көлік тасымалы министрлерінің кездесуі өтіп, Кеңеске мүше мемлекеттермен Түркменстан, Өзбекстан және Мажарстан арасында жүк тасымалы саласы бойынша ынтымақтастықты арттыру үшін Транскаспий халықаралық көлік бағытын дамытуға қатысты мүмкіндіктер талқыланған болатын. Жиналыста сонымен қатар, 2019 жылдың мамыр айында Ақтау қаласында Халықаралық логистика форумын өткізуге қатысты шешім қабылданған болатын (Түркі Кеңесі, 2019). Түркі Кеңесі, түркі мемлекеттер арасындағы интеграцияға логистика бойынша аймақтық ынтымақтастықты дамыту және Транскаспий халықаралық көлік бағыты арқылы қол жеткізуді сынап көруде. Транскаспий халықаралық көлік дәлізі, Қытай мен Еуропа арасындағы жүк тасымалын қамтамасыз етумен қатар, Еуразия аймағындағы транзит әлеуетіне ие түркітілдес мемлекеттер арасында экономикалық интеграцияның дамуына өз үлесін қосады. 1990-жылдардан бастап осы күнге дейін жалғасып келе жатқан түркі әлеміндегі ынтымақтастық ізденістері, әлемдік интеграция үдерістері көрсеткендей, ең алдымен, экономика саласында интеграцияны дамытудың көбірек жемісті болатынын түсінген тәрізді. 2009 жылы Нахчеванда түркі әлемінің мотор елдері саналатын Түркия, Әзірбайжан, Қазақстан және Қырғызстанның қатысуымен құрылған Түркі кеңесі, 10 жылдық қысқа бір мерзім аралығында түркітілдес мемлекеттер арасында бірлікке қол жеткізуде нақты қадамдар жасады. Аталмыш елдер, Транскаспий халықаралық көлік бағытына Өзбекстан, Түркменстан және Мажарстанның да қатысуы үшін жұмыстар жүргізуде. Басқаша айтқанда ТХКБ, түркі әлемі үшін, тасымалдау жолдары арқылы сауда және экономикалық байланыстарды күшейтуге септігі тиетін жаңа «керуен жолын» қалыптастыруға үлкен мүмкіндік ұсынууда.

TÜRKİSTAN BÖLGESİ İŞGÜCÜ PİYASASI GÖSTERGELERİ: GENÇLER ÖRNEĞİ

DAULET ZHAILYBAYEV

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
UZMAN ARAŞTIRMACI

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ, АҒА ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕР

ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНЫҢ КӨРСЕТКІШТЕРІ: ЖАСТАР МЫСАЛЫНДА

Günümüzde Kazakistan'da işgücü piyasasında rekabet edebilmek için insanların edindikleri ilk meslek yetersiz görünmektedir. Birçok kişi ek eğitim alarak, yeniden eğitim kurslarına girmekte ve hatta bazıları uzmanlık alanlarını değiştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu, çağdaş gelişme eğilimlerinin sıklığı ve yeni teknolojilerin etkisi ile açıklanmaktadır. Modern eğilimler, insanların günlük yaşamlarında değişiklikler yaparak toplum için gereksiz bazı alanları belirlemektedir. Sonuç olarak, işgücü piyasasındaki kişilerin talepleri ve hizmetleri de belirginleşmeye başlamıştır. Bu durum, insanların birçok geleneksel ilkeyi ortadan kaldırarak yeni yollar seçmelerine vesile olmaktadır.

Bu küresel eğilimler ışığında Kazakistan için işgücü piyasasındaki değişiklikleri takip etmek ve düzenlemek çok önemlidir. Ayrıca, gençlerin işgücü piyasasındaki faaliyetleri ve rolü, Kazakistan işgücü piyasasındaki bazı sorunlara bir çözüm olarak da görülmektedir.

Şubat 2019'un istatistik verilerine göre, genel olarak Kazakistan'daki işgücü sayısı 9,179,100 kişiye, istihdam edilenlerin sayısı 8,738,800 kişi olarak kaydedilmiştir. Ülkede işsiz sayısı 440,300, işsizlik oranı ise %4,8 olmuştur [1]. Bölgesel olarak bakıldığında ise, 2018'de Türkistan bölgesindeki toplam işgücü 820,800 kişiye, istihdam edilenlerin sayısı 779,000 kişi olmuştur [2]. Bölgede ücret ve maaş kar-

Қазіргі Қазақстан жағдайында еңбек нарығында бәсекеге қабілетті болу үшін адамның алғашқы мамандығы жеткіліксіз болып отыр. Халықтың біразы қосымша оқу оқып, қайта даярлау курстарынан өтіп, тіпті бірқатары мамандығын өзгертуге мәжбүр болуда. Бұл қазіргі заманның даму үрдістерінің жиілігі мен жаңа технологиялардың әсерімен түсіндіріледі. Заманауи трендтер адамдардың күнделікті өмірінде өзгерістер алып келіп, кейбір салалардың қоғамға қажетсіз екендігін анықтап отыр. Нәтижесінде адамдардың еңбек нарығындағы талаптары мен қызметтері де ерекшелене бастады. Бұл көптеген дәстүрлі қағидаларды жоққа шығарып, жаңа бағыттарды таңдауға мәжбүрлейді.

Жаһандық үрдістер ағынындағы Қазақстан үшін еңбек нарығындағы өзгерістерді бақылап, реттеп отыру өзекті мәселе болып табылады. Сондай-ақ, еңбек нарығындағы жастардың қызметі мен рөлі Қазақстанның еңбек нарығындағы бірқатар мәселелердің шешімі ретінде қарастырылады.

Жалпы қарастыратын болсақ, 2019 жылдың ақпан айындағы статистикалық мәліметтерде Қазақстанда экономикалық белсенді (жұмыс күші) халық – 9,179,100 адамды құрады. Оның ішінде жұмыспен қамтылған халықтың саны – 8,738,800 адам. Ал, жұмыссыздардың көрсеткіші –

шілгі çalışanların sayısı 420,300'dir. Ayrıca, serbest meslek sahibi ve kendi hesabına çalışanların sayısı 358,700 olmuşken, işsiz sayısı 41,800'e ulaşmıştır. Genel olarak, bölgedeki işsizlik oranı %5,1 olmuştur. İşgücüne dâhil olmayanların sayısı ise 414,400 kişidir. [2]. 2018'de Türkistan bölgesi olarak yeniden kurulmadan önce bölgenin işgücü ülke işgücünün %13,4'ünü oluşturarak ülke genelinde ilk sıradaydı [3]. Bu rakamlar, Türkistan bölgesindeki demografik durumla doğrudan ilgilidir.

2018'in ilk çeyreğinde Türkistan bölgesindeki 15-28 yaş arası gençlerin çeşitli alanlarda istihdam verilerine bakarsak, toptan ve perakende ticaret, inşaat ve otomobil tamiri alanında 56,900 kişi, tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe 51,700 kişi, eğitim alanında 41,500 kişi ve üretim alanında 16,200 kişi çalışmaktadır [4].

Söz konusu verilerdeki çalışan sayısının büyük

440,300 адамды қамтыды. Елдегі жұмыссыздықтың үлесі – 4,8%-ды құраған [1]. Осы көрсетілген мәліметтерді Түркістан облысы көлемінде қарайтын болсақ, 2018 жылы Түркістан облысында, жалпы жұмыс күші – 820,800 адам, жұмыспен қамтылған халық – 779,000 адам [2]. Сонымен қатар, облыстың еңбек нарығында жалдамалы қызметкерлердің саны – 420,300 адам. Ал, өзін-өзі жұмыспен қамтыған қызметкерлердің саны – 358,700 адамды құраса, жұмыссыздар саны – 41,800 адамға жеткен. Жалпы облыс бойынша жұмыссыздық деңгейі – 5,1%-ға жетті. Жұмыс күші құрамына кірмейтін адамдар – 414,400 адам [2]. 2018 жылғы әкімшілік бөліністерге дейін Түркістан облысындағы жұмыс күші республика көлемінде – 13,4%-ды құрап, еліміз бойынша алғашқы орында тұрды [3]. Бұл көрсеткіштер Түркістан облысының демографиялық ахуалымен тікелей байланысты болды.

bir kısmını tarım, toptan ve perakende ticaret vb. hizmet sektörü oluşturmaktadır. Bölge genelinde söz konusu sektörlerin önemli bir kısmının da kayıt dışı olduğu belirtilmeliyiz. Bölgedeki ekonomik kalkınma sürecinde iş fırsatlarının öncelikle ticaret, inşaat, ev hizmetleri ve benzeri alanlarda olduğu bilinmektedir. Sonuçta toptan ve perakende ticaretteki gençlerin sayısı artmaktadır. Eğitim ve sağlık hizmetleri ise, genelde devlet programları ("Diploma ile köye", "Gençlik Uygulaması", "İstihdam 2020 Yol Haritası" vb.) temelinde gerçekleştirilmektedir. Burada bölge genelinde resmi ve gayri resmi istihdamdaki gençlerin rolünü analiz etmek gerekir.

Perakendecilerin çoğu, Türkistan bölgesindeki 111 pazarın faaliyetleriyle karakterize edilmektedir (2018 kayıtlara göre). Bölge genelindeki ticaret pazarları dışında 22,209 perakende satış mağazasının mevcudiyeti kayıt dışı istihdamın önemli bir duruma geldiğini göstermektedir. Zira bölgedeki pazarlar ve alışveriş yerlerinin sayısı ülke genelinde ilk sırada yer almaktadır. Bu sektörlerde çalışanların sayısının önemli bir kısmının gençler olması onların sosyal niteliklerinden kaynaklanmaktadır.

Perakende ticaret, inşaat, ziraat alanında çalışan gençlerin çoğu; ilk aşamada iş bulamayanlar, mesleğe göre düşük maaş alanlar, emek kurallarının zorluğu, sağlığı vb. birçok sosyal konuya bağlı olarak bu sektörü seçenler olarak ele alınabilir. Ek olarak, bölgedeki ticaret ve tarım sektörlerini geleneksel iş olarak yapanlar da mevcuttur.

Türkistan bölgesindeki istihdam konusunda resmi olmayan bir faktör tarihsel geleneklerle de ilgilidir. Örneğin, bölge merkezindeki pazarın yarım asırdan fazla bir süreyi kapsayan bir tarihi vardır. Bununla birlikte,

**2019'UN BAŞINDA
TÜRKİSTAN
BÖLGESİNDE İŞ
İÇİN 89,000 KİŞİ
BAŞVURUDA
BULUNMUŞTUR**

**2019 ЖЫЛДЫҢ БА-
СЫНДА ТҮРКІСТАН
ОБЛЫСЫНДА
ЖҰМЫСҚА ОРНА-
ЛАСУ ҮШІН – 89,000
АДАМ ӨТІНІШ
БЕРГЕН**

2018 жылы 1 тоқсанындағы Түркістан облысындағы 15–28 жас аралығындағы жастарының әртүрлі салалардағы жұмыспен қамтылуының көрсеткішіне көз жүгіртетін болсақ, көтерме және бөлшек сауда, құрылыс, авто жөндеу саласы бойынша – 56,900 адам, ауыл, орман және балық шаруашылығында – 51,700 адам, білім саласында – 41,500 адам, өндірісте – 16,200 адам қызмет етеді [4].

Берілген индикаторлардың ішінде көп мөлшерде жұмыспен қамтылғандардың саны ауыл шаруашылығы, көтерме және бөлшек сауда және т.б. қызметтерден тұрады. Бұл салалардың облыс көлеміндегі біраз бөлігі бейресми секторға тиесілі екендігін атап өтуіміз керек. Аймақтағы экономикалық өрлеу байқалған жағдайда еңбек сұранысы сауда, құрылыс, тұрмыстық қызмет көрсетулер және т.б. тарапынан болатыны белгілі. Соның негізінде көтерме және бөлшек сауда қызметіндегі жастардың саны артып отыр. Ал, білім беру және денсаулық сақтау қызметтері көбінесе мемлекеттік бағдарламалар («Дипломмен ауылға», «Жастар практикасы», «Жұмыспен қамтудың 2020 жол картасы» және т.б.) негізінде жүзеге асырылып отыр. Бұл жерде облыс көлеміндегі ресми және бейресми жұмыспен қамтылудың арақатынасындағы жастардың қызметін талдау қажет деп есептейміз. Бөлшек саудасымен айналысып отырған қызметкерлердің көпшілігі Түркістан облысындағы 111 базардың қызметімен сипатталады (2018 жылғы тіркеу бойынша). Облыс көлеміндегі сауда базарларының сыртындағы 22,209 сауда орындарының болуы бейресми жұмыспен қамтылудың маңызды факторға айналып отырғандығын көрсетеді (облыстағы базарлар мен сауда орындарының саны республика бойынша алғашқы орынды иемде-

бүйүк Іpek Yolu үзінде булунан бөлге ішін тичагет ве зираат геленексел бирер меслектір.

Бөлгедіе кайыт діші истихдам геелекте генч аилелер таравиндан дестекленектегір. Чүнкү yeni доғмуш кайындлар ішін гүнлүк ресми чалыша саатлеринин саат 9 иле 18 арасында олмасы уыгун деғилдір. Yани, чокук бакимы, креше гондерме ве чокук yetиштірме ішлери онлары дага еснек бир чалыша програмна доғру чекмектедір. Бу неденле чоғу кайын еснек бир чалыша таквими истемектедір. Бу сүречлерин онценден онүне гечмек ішін үксекогретим курумларына адай кыз чокуклары меслек сечеркен геелеге йонелик яшамларына уыгун ішлере одакланмалдыр.

Түркистан бөлгеси генчлеринин ішгүcü piyasасындаки ролү ве faaliyetи бирчок башка факторле де бағлыдыр. Булардан бири, генчлер арасында узун вадели хедерлерин булунмамасыдыр. Шу анда генчлерин чоғу хызла сонуч верен планлары геçekлештірмевей терчих етмектедір. Бу, modern piyasа ішін авантажлыдыр. Genel оларак, генчлер арасындаки бу еғилimler son замандардаки хызмет sunan alanларла доғрудан бағлантылдыр. Онеғин, ішгүcü piyasасындаки генчлерин истихдамы sadece бир гечим кайнағи деғил, айна заманда онларын sosyal statülerини де белірлеме арадыр. Шehir генчлери ішін бош заманлары yararлы бичимде гечирме, ya да arkadaş ortamында veya еғленце merkezinde еғленме бир геленек haline гелмиштір. Бу сүречлер генчлерин psikolojik yашынın büyümesine katkıда булунмактадыр.

Bunun temelinde генчлерин іш arama sırasında özel sektörü seçmesi булунмактадыр. Ek оларак, toplumда NEET (eғitimde ya да istihdamda olmayan генчлер) kategorisine ait генчлерин sayısını artırmamaktadır. Бөлгедіе NEET kategorisine ait генчлерин sayısı 11,300'dir. Бу veri, үлке genelinde Ka-

nedi). Осы қызметтерді жастармен байланыстыруымызда олардың әлеуметтік мүмкіндіктері негізге алынады.

Бөлшек сауда, құрылыс, ауыл шаруашылығы саласындағы қызметтерді атқаратын жастардың көпшілігі алғашқы мамандығы бойынша жұмыс таба алмағандар, мамандығы бойынша табылған жұмыстың жалақысының аздығы, еңбек тәртібінің қиындығы, денсаулығы және т.б. көптеген әлеуметтік мәселелерге байланысты осы

ГЕНЧ ІШСІЗЛІК PROBLEMİ, PERSONEL EĞİTİMİ İLE DOĞRUDAN İLGİLİDİR

ЖАСТАРДЫҢ
ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫ
КАДР ДАЯРЛАУ
МӘСЕЛЕСІМЕН
ТІКЕЛЕЙ БАЙЛА-
НЫСТЫ

ragandı bölgesinden sonra Türkistan bölgesinin 2. sırada yer aldığını göstermektedir [5].

Kamu sektörünün kapsadığı eğitim, sağlık sektörleri gençler için mevcut yaşam standartlarından bir çıkış yolu olarak kabul edilir. Kayıt dışı istihdamın, devletin vergi politikasına aykırı bir davranış sergilediği bilinmektedir, ancak gençlerin kayıt dışı sektörlerde çalışma amacıyla iş seçimi birçok açıdan olumlu sonuçlar da vermektedir. Bu, küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimi için iyi bir fırsat yaratır. Bunun nedeni ise kayıt dışı sektördeki işverenin işe alınan bir işçinin resmi olarak çalışmasını istememesidir. Bu, kısa süreli ça-

саланы таңдағандар ретінде қарастырсақ болады. Сонымен қатар, облыста сауда және ауыл шаруашылығымен ата кәсіп ретінде айналысатындар да бар. Түркістан облысындағы жұмыспен қамтылудың бейресми факторы тарихи дәстүрлерге де байланысты. Мысалы, облыс орталығындағы базарлардың тарихы жарты ғасырдан асып кеткен. Сонымен қатар, Ұлы Жібек жолы бойындағы облыс үшін сауда-саттық пен ауыл шаруашылығы дәстүрлі кәсіп болып табылады.

Өңірдегі бейресми жұмыспен қамтылу келешекте жас отбасылар тарапынан қолдау

Ішма үшін devlete vergi ödemekten isteksiz olmalarından ortaya çıkmaktadır.

Aksine, devlet tarafından sağlanan sosyal yardıma hem kamu hem özel sektördeki çalışanlar da başvurumaktadırlar. Yani, vergi mükellefleri ve mükellef olmayanlar da ücretsiz hizmetlerden yararlanmak istemektedirler. Bu ise gelecekte ciddi sosyal sorunlara yol açacaktır. Bu yüzden gelecekte bu sorunlar göz önüne alındığında ülkedeki bazı emek yasalarıyla ilgili belgelerde değişiklik yapmak gerekecektir.

Genç işsizlik problemi ise, personel eğitimi ile doğrudan ilgilidir. Örneğin, 2017'de bölgede teknik eğitim alan sayısı 20,272 kişi olmuş ise 2016'da bu rakam 20,772 kişi olmuştur [6]. Buna bağlı olarak 2017'deki verilere göre bölgede 22,300 işsiz profesyonel teknik eğitim almıştır [3].

Bu rakam bölgedeki işsizlerin %35.8'ini oluşturmaktadır. Bu verilerden çıkan sonuç şu-

табатын болады. Себебі, жаңадан балалы болған әйелдер үшін ресми жұмыстың күнделікті сағат 9 бен 18 арасындағы жұмыста отыру тәртіптері қолайлы келе бермейді. Яғни баланы қарау, балабақшаға беру, бала тәрбиелеу жұмыстары икемді жұмыс кестесіне жетелейді. Сондықтан, әйелдердің көпшілігі жұмыс уақытының икемді кестесінің болғандығын қалайды. Бұл үрдістердің алдын алу мақсатында ЖОО-ға талапкер қыз балалар мамандық таңдағанда келешек өмір сүруге бейінді тұстарын қарау керек деп есептейміз.

Түркістан облысы жастарының еңбек нарығындағы рөлі мен қызметі көптеген факторлармен байланысты. Соның бірі, жастар арасындағы ұзақ мерзімді мақсаттардың болмауы болып табылады. Қазіргі кезде жастардың көпшілігі тез нәтиже беретін жоспарларды іске асырғанды жөн көреді. Бұл қазіргі нарықтық қоғам үшін тиімді де. Жалпы, жастар арасындағы бұл үрдістер соңғы кездегі қызмет көрсету салаларымен де тікелей байланысты. Мыса-

dur ki bölgede istihdam konusunda düzensizliğe izin verilmiştir. Halkın iş bulamama sebepleri ise istatistiksel verilerde aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir: Toplam işsizler (bin kişi) 62.2; Onların içinde 1. İşletmenin kapatılması 0.2; İstifa edenler 1.9; 3. Sözleşme süresinin bitmesine bağlı olarak 4.8; 4. Aile durumuna bağlı olarak 0.9; 5. Sağlık (sakatlığa bağlı olarak) 0.3; 6. Mezun olduktan sonra iş bulamama 0.8; 7. Çalışmanın sezonluk yapısına bağlı olarak 0.3; 8. Diğer neden: herhangi bir işin olmaması 53.0'dır [3].

Son sebebin 53,000 kişiyi kapsamı büyük bir sorundur. Yukarıdaki faktörlerin çoğunluğu personel eğitiminin yetersizliğini göstermektedir. Örneğin, bölgedeki gerekli uzmanlar bölge dışı Almatı, Nur-Sultan, Aktöbe, Karagandı gibi birçok şehirde hazırlanıp eğitim almaktadır. Sonuç olarak, çalışmaya gelen uzman aday, geldiği bölgeye geri dönmeden büyük şehirlere yerleşmektedir. Bu eğilim sadece Türkistan halkı arasında değil, aynı zamanda diğer bölgelerdekiler arasında da görülmektedir. Uzman adayını gönderen taraf ise gelecek yıl, alana bağlı bir uzmana ihtiyaç duymaya devam etmektedir ve tekrardan burs ayarlamak için başvuruda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, işgücü piyasasında düzensizlik ortaya çıkmaktadır. Bu süreç bir veya iki yılda oluşan bir sorun değil, yıllar içinde biriken ciddi bir sorundur.

2019'un başında Türkistan bölgesinde iş için 89,000 kişi başvuruda bulunmuştur. Bunlardan 5,400'ü profesyonel yeniden hazırlık kurslarına alınmıştır [7]. 2018'deki istatistiksel verilere göre bölgedeki işsiz sayısının 41,800 olduğu dikkate alındığında, 2019'un başındaki 89,000 başvuran sayısı sadece eyalet merkezini değiştirilme-

**BÖLGEDEKİ NEET
(EĞİTİM VE İSTİHDAM
DIŞI GENÇLER)
KATEGORİSİNE AİT
GENÇLERİN SAYISI
11,300'DİR**

**OBLYS BOYINSHA
NEET SANATYNA
JATATYIN JASTAR-
DYŇ SANY 11,300
ADAMDY QYRAP
OTYR**

ly, жастардың еңбек нарығындағы қызметі бұл тек күнкөріс қамы емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік статусын анықтайтын құрал болып табылады. Қалалық жастар үшін бос уақытты тиімді өткізу немесе достардың ортасында ойын-сауық орталықтарында бас қосу дәстүрге айналған. Бұл үрдістер жастардың психологиялық жасының ұзаруына септігін тигізіп отыр. Соның негізінде жастардың жұмыс іздеу барысында бейресми секторды таңдауы осыған тіреледі. Сонымен қатар, қоғамда NEET санатына жататын жастардың санын көбейтіп келеді. Ал, облыс бойынша NEET санатына жататын жастардың саны 11,300 адамды құрап отыр. Бұл республика бойынша Қарағанды облысынан кейінгі 2-орынға жайғасты [5].

Ресми секторлардың қамтып отырған білім беру, денсаулық сақтау саласы жастар үшін өмір сүру деңгейі үдесінен шығудың жолы ретінде қарастырылады. Бейресми сектор арқылы жұмыспен қамтылу мемлекеттің әлеуметтік салық саясатына оғаш келетіні белгілі, алайда, жастардың жұмыс таңдаудағы бейресми секторды таңдауы көпшілігінде оң нәтижелерін де беріп жатады. Бұл шағын және орта бизнесті дамытуға мол мүмкіндік тудырады. Себебі, бейресми сектордағы жұмыс берушінің өзі жалданбалы жұмысшының ресми рәсімделгенін қаламайды. Бұл қысқа мерзімдік жұмыстар үшін мемлекет алдындағы салықтарды төлеуге құлықсыздықтан шығып отыр. Керісінше, мемлекет тарапынан көрсетілетін әлеуметтік көмектерге ресми және бейресми сектордағы қызметкерлерде жүгінеді. Яғни салық төлегендер де төлемегендер де тегін қызметтерді пайдаланғысы келеді. Бұл келешекте күрделі әлеуметтік мәселелерге алып келеді. Сондықтан келешекте осы мәселелерді қарастырғанда

siyle ilintili olabilir. Diğer bir ifadeyle, bölgedeki yeni iş yerlerinin açılması, insanların yeni bir iş yerine geçişinden veya eyalet merkezinde çalışma fırsatına sahip olmalarından anlaşılmaktadır.

Son olarak, Türkistan şehrinin eyalet merkezi olması, işgücü piyasasında birkaç sektöre katkı sağlayacaktır. Örneğin, inşaat, servis, eğlence vb. alanlar kayda değer büyümeler yaşayacaktır. Bunula birlikte, 2018-2019 yılları arasındaki rakamların sürekli değişimi nüfusun sezonluk işlerde çalışmakta olduğunu da göstermektedir. Bu, merkezi değişen bölge için gelecekte gençlere kalıcı işler sağlayan projelere olan ihtiyacı göstermektedir.

мемлекеттегі кейбір еңбек тәртібіне қатысты заңнамалық құжаттарға өзгерістер енгізуді қажет ететін болады.

Ал, жастардың жұмыссыздығы кадр да-
ярлау мәселесімен тікелей байланысты.
Мысалы, 2017 жылы облыс көлемінде тех-
никалық білім алып шыққандардың саны
– 20,242 адам, ал 2016 жылы бұл көрсет-
кіш – 20,772 адамнан тұрды [6]. Осыған
сәйкес, 2017 жылғы мәліметтерде облы-
стағы жұмыссыздардың 22,300-і кәсіптік
техникалық білімі бар азаматтар болды [3].
Яғни, облыс көлеміндегі жұмыссыздардың
– 35,8%-на тең. Бұдан шығатын қорытынды
облыстағы жұмыспен қамту мәселесінде
ретсіздіктерге жол берілген. Ал, халықтың

Кайнактар:

1. 2010-2019 жылдары ішкі гүш нарығындағы маңызды көрсеткіштер (2010-2019 жж. айларындағы еңбек нарығының негізгі индикаторлары). Алынған жер: www.stat.gov.kz Ерісім тарихі: 10.04.2019.
2. 2001-2018 жж. кезеңдерге қарап ішкі гүш нарығындағы маңызды көрсеткіштер (2001-2018 жж. тоқсандар бойынша еңбек нарығындағы негізгі индикаторлар). Алынған жер: www.stat.gov.kz Ерісім тарихі: 10.04.2019.
3. Қазақстандағы Істiхдам Меселелері 2013-2017 (Қазақстанда жұмыспен қамтылу 2013-2017). Астана, 2018: с. 152, с. 164-168.
4. Жас ерекшеліктері бойынша істiстiктер 2018 (Статистический бюллетень по актуальным вопросам молодежи второй квартал 2018), Астана, с. 5.
5. "Қазақстан Жастары-2018", Улттық Бағамдама, Астана, 2018: с. 71.
6. Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесінің статистикасы). Улттық жинақ, Астана, 2018: с. 268.
7. 2019 Оқар тарихі ішкі гүш нарығындағы маңызды көрсеткіштер (2019 жылдың қаңтар айында Еңбек нарығының негізгі көрсеткіштері). Алынған жер: www.enbek.gov.kz Ерісім тарихі: 12.04.2019.

жұмыс таба алмауының себептерін статистикалық деректерде былайша көрсетеді: жалпы жұмыссыздар (мың адам) – 62,2; соның ішінде - 1. Кәсіпорынның таратылуы – 0,2; 2. Өз еркімен жұмыстан босатылуы – 1,9; 3. Келісім шарттың бітуіне байланысты – 4,8; 4. Отбасылық жағдайға байланысты – 0,9; 5. Денсаулығына (мүгедектігіне) байланысты – 0,3; 6. Оқу бітіргеннен кейін жұмыстың болмауы – 0,8; 7. Жұмыстың маусымдық сипатына байланысты – 0,3; 8. Өзге себеп кезкелген жұмыстың болмауына байланысты – 53,0 [3]. Осы тұста соңғы себептің 53,000 адамды көрсетуі күрделі мәселе. Яғни жоғарыда келтірілген факторлардың көпшілігі кадр даярлау мәселесіндегі әлсіздікті байқатады. Мысалы, облысқа қажетті мамандар облыстан тыс еліміздің Алматы, Нұр-Сұлтан, Ақтөбе, Қарағанды сияқты көптеген қалаларында дайындалып, білім алады. Нәтижесінде, білім алуға келген

**ТҮРКІСТАН ШЕHRІНІН
EYALET MERKEZІ
OLMASI, ІШGÜCÜ
PIYASASINDA BİRKAÇ
SEKTÖRE KATKI
SAĞLAYACAKTIR**

**ТҮРКІСТАН ҚАЛАСЫНЫҢ ОБЛЫС
ОРТАЛЫҒЫ БОЛУЫ
ЕҢБЕК НАРЫҒЫН-
ДАҒЫ БІРҚАТАР
САЛАЛАРДА
БАСЫМДЫҚТАРДЫ
АЛЫП KELEДІ**

талапкер кадр ретінде өзі келген облысқа қайтпай ірі мегаполистерде қалып қояды. Бұл үрдіс тек түркістандықтар арасында ғана емес, сонымен қатар, басқа да облыстардың тұрғындарынан да байқалады. Ал маманды жіберуші тарап келесі жылы сала бойынша маманға зәру екендігін көрсетіп, тағы да гранттық орындарға тапсырыстар беріп жатады. Нәтижесінде еңбек нарығындағы ретсіздіктер туындайды. Бұл үрдіс бір немесе екі жылда қалыптасқан мәселе емес, ол жылдар бойы қордаланған күрделі проблема болып табылады.

2019 жылдың басында Түркістан облысында жұмысқа орналасу үшін – 89,000 адам өтініш берген. Соның ішінде 5,400 адам кәсіби қайта даярлау курстарына жіберілген [7]. Бұл көрсеткіштерді 2018 жылғы статистикалық деректермен салыстырғанда, ондағы жұмыссыздар саны облыс бойынша – 41,800 адам деп көрсетілген. Ал, жыл басындағы 89,000 өтініш берушінің санын тек облыс орталығының ауысуымен байланыстыруға болады. Яғни, облыстағы жаңа жұмыс орындарының ашылуы, халықтың жаңа жұмыстарға ауысуға немесе облыс орталығында қызмет ету мүмкіндіктеріне ие болғандығынан байқалады.

Қорытындылай келе, Түркістан қаласының облыс орталығы болуы еңбек нарығындағы бірқатар салаларда басымдықтарды алып келеді. Мысалы, құрылыс, қызмет көрсету, ойын-сауық және т.б. салаларда байқалатын болады. Сонымен қатар, 2018-2019 жж. көрсеткіштердің үздіксіз ауысып отыруы халықтың мерзімдік жұмыстарда қызмет ететіндігін көрсетеді. Бұл орталығы ауысқан облыс үшін келешекте жастарды тұрақты жұмыспен қамтамасыз ететін жобаларды қолға алу қажеттігін түсіндіреді.

04 NİSAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ BAŞKAN YARDIMCISI SAYIN DOÇ. DR. ÇAĞLA GÜL YESEVİ, "AVRASYA'DA ENERJİ POLİTİKALARI" KONULU BİR SEMİNER VERDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 4 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ЫСТАМБҰЛ МӘДЕНИЕТ УНИВЕРСИТЕТІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР БӨЛІМІНІҢ МЕҢГЕРУШІСІНІҢ ОРЫНБАСАРЫ ДОЦЕНТ, ДОКТОР ЧАҒЛА ГҮЛ ЙЕСЕВИ «ЕУРАЗИЯДАҒЫ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ САЯСАТ» ТАҚЫРЫБЫНДА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Доцент, доктор Чағла Гүл Йесевидің семинары Алматы сапары аясында институтымызда қонақ болған Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Ғылыми-зерттеу істері жөніндегі вице-президенті профессор, доктор Қамалбек Беркімбаевтың қатысуымен ұйымдастырылды.

Доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви баяндамасында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының энергия тақырыбында өте жақсы зерттеулер жүргізгенін айта отырып, өз баяндамасының негізгі бағыттарын сипаттады. Әлемдегі энергетика мәселесі және осы бағыттағы тақырыптардың жалпы проблемалары туралы әңгімелей отырып, баяндамасын бастаған доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви жалпы бүкіл әлемдегі, атап айтқанда, Еуразия аймағындағы ең маңызды энергетикалық құбыр жолдары және энергияны өндіретін және тұтынатын елдерге мысалдар келтірді.

Семинар жалғасында энергетикалық құбыр жолдарының қалай қаржыландырылғаны жә-

Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi'nin semineri, Almatı ziyareti kapsamında Enstitümüz'ü ziyaret eden Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Bilimsel Araştırmalardan sorumlu Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Kamalbek Berkimbayev'in de katılımıyla düzenlendi.

Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi, sunumunda, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün enerji konusunda çok güzel araştırmalar yaptığını belirtti, ve kendi sunumunun kapsamını ana hatlarıyla belirtti. Dünya'da enerji meselesi ve ilgili konunun genel sorunlarından bahsederek sunumuna başlayan Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi, genelde tüm dünyadaki, özelde Avrasya bölgesindeki en önemli enerji boru hatlarından ve enerjiyi üreten ve tüketen ülkelerden örnekler verdi.

Seminerin devamında söz konusu enerji boru hatlarının nasıl finanse edildiğini ve hukuki açıdan nelerin üstünde durulması gerektiğine değinen Yesevi, Avrasya'daki enerji politikalarının uluslararası

}

ne zaңды түрде қай жағына назар аудару керектігі туралы баяндаған Йесеви Еуразиядағы энергетика саясатының халықаралық аспектілерін түсіндірді. Энергия саласының ғаламдық және аймақтық негізгі субъектілері туралы баяндаған Йесеви Түркияның Энергетика және табиғи ресурстар министрлігінің соңғы жариялаған кестелерін семинарға қатысушыларға ұсынды. Бүкіл әлемде көмірдің 114 жылдық, табиғи газдың 53 жылдық және мұнайдың 51 жылдық қоры қалғанын баяндаған Йесеви энергетикалық сарапшылардың пікірінше жаңа пайда болған әдістермен бұл көрсеткіштердің өзгеретіндігін және арту мүмкіндігін атап көрсетті. Сондықтан, Еуразия аймағындағы елдер көптеген энергетикалық ресурстарға ие болса да, жаңартылатын энергия көздеріне және таза энергия көздеріне мән берулері керектігін атап айтты.

Семинар соңында қатысушылар Еуразиядағы энергетикалық ресурстар туралы өз пікірлерімен бөлісті.

boyutlarını anlattı. Enerji alanının küresel ve bölgesel temel aktörlerinden bahseden Yesevi, Türkiye'nin Enerji ve Kaynaklar Bakanlığı'nın son yayınladığı tabloları da seminere katılanlara sundu. Dünya çapında kömürün 114 yıllık, doğal gazın 53 yıllık ve petrolün ise 51 yıllık rezervi olduğunu belirten Yesevi, ancak enerji uzmanlarına göre yeni bulunan tekniklerle bu rakamların değ-

şebileceğinin ve daha da artabileceğinin altını çizdi. Dolayısıyla Avrasya ülkelerinin bol enerji kaynaklarına sahip olmalarına rağmen, yenilenebilir enerji kaynakları ve temiz enerji kaynaklarına önem vermeleri gerekliliği ifadesinde bulundu.

Seminerin sonunda katılımcılar Avrasya'da enerji konusunda görüş alışverişinde bulundular.

04 NİSAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ BAŞKAN YARDIMCISI DOÇ. DR. ÇAĞLA GÜL YESEVİ "TÜRKİSTAN'DAN GÖÇÜN KİMLİK OLUŞUMUNA ETKİSİ" KONULU BİR SEMİNER VERDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 4 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ЫСТАМБҰЛ МӘДЕНИЕТ УНИВЕРСИТЕТІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР КАФЕДРАСЫ МЕНГЕРУШІСІНІҢ ОРЫНБАСАРЫ ДОЦЕНТ, ДОКТОР ЧАҒЛА ГҮЛ ЙЕСЕВИ «ТҮРКІСТАННАН ҚОНЫС АУДАРУДЫҢ БІРЕГЕЙЛІКТІҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ЫҚПАЛЫ» АТТЫ ТАҚЫРЫПТА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Доцент, доктор Чағла Гүл Йесевидің семинары Алматы сапары аясында институтымызға қонақ болған Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Ғылыми-зерттеу істері жөніндегі вице-президенті профессор, доктор Қамалбек Беркімбаевтың қатысуымен ұйымдастырылды.

Доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви семинар барысында 1930-шы жылдары Түркістаннан Ауғанстанға, одан Түркия мен Арабияға қоныс аударған Түркістандықтардың көші-қон кезінде басынан кешкен жағдайларын, тіршілік көзін қалай жүргізгенін, түрлі елдерде қалай өмір сүргендігін және өз тілдері, әдет-ғұрыптары мен мәдениеттерін қалай сақтап қалғандығы туралы ақпараттармен бөлісті. Ең алдымен, бұл зерттеудің Ыстамбұл мәдениет университеті Технология және жоба қолдау бөлімі тарапынан қаржыландырылғанын баяндаған доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви зерттеудің қоныс аударушыларға қатысты әдебиеттерден алынған дереккөздерімен және қоныс ауда-

Доц. Dr. Çağla Gül Yesevi'nin semineri, Алматы Зиярети kapsamında Enstitümüz'ü ziyaret eden Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalardan sorumlu Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Kamalbek Berkimbayev'in de katılımıyla gerçekleşti.

Доц. Dr. Çağla Gül Yesevi seminerinde, 1930'larda Türkistan'dan önce Afganistan'a, sonra Türkiye'ye ve Arabistan'a göç etmiş Türkistanlılar'ın göç esnasında neler yaşadıkları, geçimlerini nasıl sağladıkları, farklı ülkelerde nasıl yaşadıkları ve dillerini, adetlerini, kültürlerini nasıl korudukları hakkında bilgiler verdi. Öncelikle bu araştırmanın İstanbul Kültür Üniversitesi Teknoloji ve Proje Destek Birimi tarafından desteklendiğini anlatan Доц. Dr. Çağла Gül Yesevi, çalışmanın göç edenlere ilişkin literatürden elde edilen bilgiler; ve göçü bizzat yaşamış olanlarla, ve onların çocukları ve torunlarıyla yapılan mülakatlar kapsamında gerçekleştirildiğini belirtti.

Seminerin devamında Доц. Dr. Çağла Gül Yesevi, söz konusu göç sürecine, ünlü Türk mutasavvıfı Hoca Ahmet Yesevi'nin soyundan gelen Yesevi ailesinin de katıldığını, Afganistan'a geçen Yesevi ailesinin bir kısmının daha sonra Arabistan'a ardından da Türkiye'ye göç ettiğini anlattı. Доц. Dr. Yesevi, Türkistan'dan göç edenlerin Türkiye, Arabis-

руға қатысқандармен, олардың балаларымен және немерелерімен жүргізілген сұхбат аясында жүзеге асырылғанын айтты.

Семинардың жалғасында доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви қоныс аудару кезеңінде ұлы түркі сопысы Қожа Ахмет Ясауи ұрпағынан тараған Ясауи әулетінің де көш арасында болғанын, Ясауи ұрпақтарының біршамасы Ауғанстан асып Арабияға артынша Түркияға қоныс аударғанын баяндады. Доцент, доктор Чағла Гүл Йесеви Түркістаннан қоныс аударғандардың Түркия, Арабия және АҚШ сияқты түрлі географиялық елді мекендерге қоныстануы және сол уақыттан бері бірнеше ұрпақ алмасуына қарамастан өздеріне тән және болашақ ұрпаққа мирас қалдырған тіл, әдет-ғұрып, мәдениет және бірегейлік сияқты құндылықтарын сақтап қалғандарын баяндады.

Семинар соңында Вице-президент профессор доктор Қамалбек Беркімбаев семинарда бөліскен маңызды ақпараттары үшін доцент, доктор Чағла Гүл Йесевиге алғыс білдіріп, Түркістан аймағының өткені және бүгіні туралы өз ойларын білдірді. Сөз соңында қатысушылар 1930-шы жылдары Түркістаннан қоныс аударудың негізгі себептері туралы, сондай-ақ

tan ve ABD gibi farklı coğrafyalarda yerleşmelerine ve o günden bu yana birkaç nesil geçmesine rağmen, kendilerine özgü olan ve gelecek nesillere aktardıkları dil, adet, kültür ve kimlik özelliklerini korumakta olduklarını belirtti.

Seminerin sonunda, Rektör Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Kamalbek Berkimbayev, seminerinde paylaştığı önemli bilgilerden dolayı Doç. Dr. Çağla Gül Yesevi'ye teşekkür ederek, Türkistan bölgesinin geçmişi ve bugünü hakkında değerlendirmelerde bulundu. Diğer yandan, katılımcılar, 1930'lardaki Türkistan'dan göçün temel nedenleri ve göç sürecinin kimlik oluşumuna etkisi hakkında fikir alışverişinde bulundular.

көші-қонның Түркістаннан қоныс аудару кезеңінде бірегейліктің қалыптасуына ықпалы туралы өз пікірлерімен бөлісті.

**15 NİSAN 2019 TARİHİNDE
AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ TARAFINDAN,
ÇOKAN VALİHANOV TARİH VE
ETNOLOJİ ENSTİTÜSÜ'NDE, ORTA
DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR.
HÜSEYİN BAĞCI'NIN "TARİHTEN
BUGÜNE AVRASYA JEOPOLİTİĞİNDE
DENGİ ARAYIŞLARI: TÜRKİYE
PERSPEKTİFİNDEN ÇİN VE
HİNDİSTAN" KONUSU KONFERANSI
DÜZENLENDİ.**

2019 ЖЫЛДЫҢ 15 СӘУІРІНДЕ
ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ ТАРАПЫНАН ҰЙЫМДА-
СТЫРЫЛҒАН ЖӘНЕ Ш.Ш. УӘЛИХА-
НОВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХ ЖӘНЕ
ЭТНОЛОГИЯ ИНСТИТУТЫНДА
ӨТКІЗІЛГЕН КОНФЕРЕНЦИЯДА ТАЯУ
ШЫҒЫС ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИ-
ТЕТІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНА-
СТАР БӨЛІМІНІҢ ПРОФЕССОРЫ,
ДОКТОР ХҮСЕЙІН БАҒЖЫ «ЕУРАЗИЯ-
ДА ГЕОСАЯСИ ТЕПЕ-ТЕҢДІК ІЗДЕНІ-
СТЕРІНІҢ ӨТКЕНІ МЕН БҮГІНІ:
ТҮРКИЯ ПЕРСПЕКТИВАСЫНАН
ҚЫТАЙ МЕН ҮНДІСТАН» АТТЫ
ТАҚЫРЫПТА БАЯНДАМА ЖАСАДЫ.

Konferansın açılış konuşmasında Çokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Müdür Yardımcısı Prof. Dr. Sayın Borbasov, davetli konuşmacı Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'nın sunacağı bildirinin önemini vurguladı. Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, ilgili alan araştırmalarında Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'nın analiz ve görüşlerine öncelik verildiğini altını çizdi.

Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolsu Rıza

Конференцияның ашылуында кіріспе сөз сөйлеген Ш.Ш.Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты директорының ғылыми жұмыстар бойынша орынбасары профессор, доктор Сайын Борбасов құрметті қонақ профессор, доктор Хүсейін Бағжының жасағалы отырған баяндамасының маңыздылығын атап өтті. Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер тиісті салада жүргізілетін ғылыми-зерттеулерде профессор, доктор Хүсейін Бағжының талдаулары мен пікірлері басымдыққа ие екенін атап өтті.

Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаздың қатысуымен Тарих институтының конференц-залында өткен іс-шараға ғалымдар мен атақты археологтар қатысты.

Профессор, доктор Хүсейін Бағжы жасаған баяндамасында фактілер мен оқиғалардың саяси және ғылыми аспектілеріне тоқталып өтіп: «БҰҰ Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты мүшелері болып табылатын АҚШ, Қытай және Ресей сияқты ірі акторлар арасындағы бәсекелестіктің нәтижелері Еуразия аймағына да өз әсерін тигізуде. Қытай ХХІ ғасырдағы ең мықты мемлекет болу жолында дамып келеді және кейбір бәсекелес елдердің кедергілеріне қарамастан, бұл елдің даму перспективаларын тоқтату қиынға соғатын тәрізді. Қытайдың Ресеймен қарым-қатынастарындағы мәселелер үшінші елдердің, атап айтқанда АҚШ-тың ықпалы нәтижесінде туындап отыр. Осы уақытқа дейін Қытай басқа елдер арасындағы саяси мәселелерге араласып көрмеген. Алайда болашақта Қытайдың бұған деген көзқарасы өзгереді және бұл елдің толығымен әлемдік державаға айналатынына куә боламыз», – деп мәлімдеді.

Профессор Бағжының айтуынша, Үндістан да қарқынды дамып келе жатқан елдердің бірі саналады. Үндістан Қытайдан қалыспай дамыған немесе дамушы елдермен бәсекелесуде және тіпті көптеген салаларда көшбасшылыққа қол жеткізе алды.

Kağan Yılmaz'ın teşrifleriyle Tarih Enstitüsü'nün salonunda gerçekleşen konferansa bilim adamları ve ünlü arkeologlar katıldı.

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı sunduğu bildirisinde olgu ve olayların politik ve bilimsel boyutlarını ortaya koyarak şunları ifade etti:

"BM Güvenlik Konseyi daimi üyelerinden de olan ABD, Çin, Rusya gibi büyük güçlerin ara-

Профессор, доктор Хүсейін Бағжы жақын болашақта Еуразия аймағында жаңа саяси үдерістер басталып, соның нәтижесінде әртүрлі экономикалық және саяси дағдарыстар туындауы мүмкін екендігін мәлімдеді.

Ш.Ш.Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты директорының ғылыми жұмыстар бойынша орынбасары профессор, доктор Сайын Борбасов баяндама жа-

сіндаки рекабетін сонуқлары Аврасыа бөлгесін де еткілемектедір. Чін, 21. yüzyılın en güçlü ülkesi olma yolunda ilerlemektedir, bazı rakip ülkelerin aksi yöndeki gayretlerine rağmen bu ülkenin kalkınma perspektifini durdurmak güç görünmektedir. Чін'in Rusya ile ilişkilerindeki sorunlar özellikle ABD başta olmak üzere üçüncü ülkelerin etkisi sonucunda meydana gelmektedir. Bugüne kadar Чін diğer ülkeler arasındaki siyasi sorunlara karışmadı. Gelecekte ise, Чін'in bu yaklaşımı değişecektir ve bu ülkenin bütünüyle bir 'küresel aktör' olmasına tanık olacağız".

Profesör Bağcı'ya göre, Hindistan da hızla gelişmekte olan bir ülkedir. Hindistan, Чін ile aynı paralelde gelişme kaydederek, gelişen veya gelişmekte olan ülkelerle rekabet içindedir, hatta birçok alanlarda liderliği elde etmeyi başaran bir ülke olmuştur.

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, yakın gelecekte, Avrasya'da yeni siyasi süreçlerin başlayabileceğini ve bunun etkisiyle çeşitli ekonomik ve siyasi krizlerin yaşanabileceğini kaydetti.

Çokan Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü

саған профессор, доктор Хүсейін Бағжыға алғысын білдіріп, «әлемге әйгілі саясаттанушылар тарихшылардың арасынан шығатынына» қатысты қағиданың тағы бір рет дәлелденгенін айтты. Профессор, доктор Борбасов бірлескен ғылыми зерттеулер жүргізуге дайын екендіктерін білдірді.

Конференция соңында Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Қаған Йылмаз қосқан үлесі үшін профессор, доктор Хүсейін Бағжыға алғысын білдіріп, сертификат табыстады.

мүдүр yardımcısı Prof. Dr. Sayın Borbasov, bildirisinden dolayı Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'ya teşekkür ederken, "Dünyaca kabul edilen siyaset uzmanları tarihçilerden yetişir" kaidesini bir daha ispatlandığını vurguladı. Prof. Dr. Borbasov, ortak bilimsel çalışmamaların yapılmasına istekli olduklarını iletti.

Konferans sonunda, Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Rıza Kağan Yılmaz, katkılardan dolayı Prof. Dr. Hüseyin Bağcı'ya teşekkürlerini ileterek, sertifika takdim etti.

15 NISAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TARAFINDAN DÜZENLENEN VE KAZAK DEVLET KIZLAR PEDAGOJİ ÜNİVERSİTESİ'NDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ETKİNLİKTE, DAVETLİ KONUŞMACI OLARAK ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HÜSEYİN BAĞCI "BELT AND ROAD INITIATIVE: A TURKISH PERSPECTIVE" KONUSU KONFERANS VERDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 15 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ ТАРАПЫНАН ҰЙЫМДАСТЫРЫЛҒАН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗДАР ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ӨТКІЗІЛГЕН КОНФЕРЕНЦИЯДА ҚҰРМЕТТІ ҚОНАҚ РЕТІНДЕ ТАЯУ ШЫҒЫС ТЕХНИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР БӨЛІМІНІҢ ПРОФЕССОРЫ, ДОКТОР ХҮСЕЙІН БАҒЖЫ «БЕЛДЕУ ЖӘНЕ ЖОЛ» БАСТАМАСЫ: ТҮРКИЯ ПЕРСПЕКТИВАСЫ» АТТЫ ТАҚЫРЫПТА БАЯНДАМА ЖАСАДЫ.

Профессор, доктор Хүсейін Бағжы баяндамасында Қытайдың «Белдеу және жол» бастамасы туралы айта келе, бұл жоба Қазақстан экономикасына үлкен үлес қосатындығын, сондай-ақ елдегі қоғамдық-саяси өмірдің дамуына мүмкіндік беретінін айтты.

Бағжы бүгінгі таңда Қытай мен АҚШ-тың экономикалық салада бәсекелесетінін және Қытай экономикасы әлемдегі ең мықты экономикалардың біріне айналғанын атап өтті. Осындай прогреске қол жеткізілгеннен кейін «Белдеу және жол» жобасы іске асырыла бастағанын және Қытай осы жоба арқылы Батыс әлемінің экономикаларына көбірек тауар мен қызмет ұсынуды көздеп отырғанын тілге тиек етті.

«Белдеу және жол» бастамасындағы Қазақстан рөлінің маңыздылығын атап өткен Бағжы Қытай батыс әлеміне Қазақстан арқылы қол жеткізе алатынын айтты. Жылдам қарқынмен дамып келе жатқан Қытай өз тауарларын Еуропаға жіберіп жатса, Қазақстан да бұл жобаның мүмкіндіктерін барынша пайдалануы керек екенін атап өтті.

Семинар барысында Бағжы тарихта Марко Полоның шығыс елдеріне жасаған саяхаты үлкен маңызға ие екендігін және бүгінгі таңда Қытайдың Батысқа бет алғандығын, Қытай Төрағасының жақында Италияға жасаған сапары осының белгісі екенін мәлім-

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, sunumunda, Çin'in Kuşak ve Yol inisiyatifini özetleyerek, bunun Kazakistan ekonomisine büyük katkı vereceğini, ülkedeki siyasi ve sosyal yaşamın gelişmesine de imkân sunacağını açıkladı.

Bağcı, günümüzde Çin ve ABD'nin ekonomik alanda rekabet halinde olduğunu ve artık Çin ekonomisinin dünyadaki en güçlü ülkelerden biri haline geldiğini vurguladı. Bu hızlı ilerlemenin devamında "Belt and Road Initiative" projesinin ortaya konulduğunu ve Çin'in amacının bu proje ile Batı dünyası ekonomilerine daha fazla mal ve hizmet sunmak olduğunu vurguladı.

"Belt and Road Initiative" (BRI) adlı projede Kazakistan'ın rolünün de önemli olduğuna değinen Bağcı, Çin'in Batı dünyasına Kazakistan üzerinden ulaşacağını söyledi. Hızla gelişmekte olan Çin kendi mallarını Avrupa'ya gönderirken, Kazakistan'ın da kendi tarafından projenin yaratacağı imkânlarını kullanması gerektiğinin altını çizdi.

Seminerin devamında Bağcı, tarihte Marko Polo'nun Doğu ülkelerine seyahatinin önemi büyük olduğunu, günümüzde ise Çin'in batıya ulaşma çabası olduğunu, Çin Devlet Başkanı'nın geçtiğimiz günlerdeki İtalya ziyaretinin de bunu sembolize ettiğini anlattı.

BRI projesinin yol üzerinde ve çevresindeki

dedi.

Bağcı «Белдеу және жол» бастамасы бағыт бойындағы және айналасындағы көптеген елдерде өркениеттік өзгерістер мен елдер арасындағы ынтымақтастықты нығайтуға мүмкіндік беретінін, сауда-экономикалық ынтымақтастықпен қатар адамдар арасында жаңа идеялардың дамуына септігін тигізетінін айтты. Ол, сондай-ақ, «Белдеу және жол» жобасының маңыздылығы ойлағаннан да үлкен екенін және бұл жоба еуропалық экономистер мен ғалымдар тарапынан ең көп талқыланатын мәселе екенін ерекше атап өтті.

Қорытындылай келе, Бағжы Қытайдың әлемдік экономикада көшбасшы ел болайын деп жатқанын және бірқатар салада он миллиондаған маман дайындап жатқанын тілге тиек етті. Географиялық тұрғыдан Еуропа мен Қытайды бір-біріне байланыстыратын көпір іспетті Қазақстан да бұл мүмкіндіктерді мейлінше мұқият пайдалана отырып, әлемдік экономикаға өз үлесін қоса алатынын айтты.

Конференция соңында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер және Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің Қазақ тіл білімінің теориясы және әдістемесі кафедрасының меңгерушісі

birçok ülkede medeni değişimi ve ülkeler arası işbirliğini güçlendirmek için imkânlar sunacağını, ticarî ve ekonomik işbirliği ile birlikte insanlar arasında yeni fikirler gelişeceğini söyleyen Bağcı, BRI projesinin önemini bazılarınca sanılandan büyük olduğunu ve projenin Avrupalı iktisatçılar ve akademik bilim insanları tarafından en çok tartışılmakta olan konu olduğunu vurguladı.

Sonuç olarak, Çin'in dünya ekonomisinde lider konumuna yaklaştığını, pek çok alanda on milyonlarca uzman yetiştirmekte olduğunu aktaran Bağcı, coğrafi açıdan Avrupa ve Çin'i birbirine bağlayan konuma sahip olan Kazakistan'ın da bu imkânları özenle kullanarak dünya ekonomisine kendi katkılarını verebileceğini söyledi.

профессор, доктор Тыныштық Ермакова профессор, доктор Хүсейін Бағжыға рақмет айтып, алғыс хат табыс етті. Сонымен қатар, іс-шараға қатысушыларға Еуразия ғылыми-зерттеу институтының басылымдары сыйға тартылды.

Konferans sonunda Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer ve Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi Kazak Dili Teorisi ve Metodu Bölümü Müdürü Prof. Dr. Tınıştık Yermekova, Prof. Dr. Hüseyn Bağcı'ya teşekkür belgesi takdim etti. Etkinlikte ayrıca, Avrasya Araştırma Enstitüsü yayınları ilgililerle paylaşıldı.

17 NISAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE SİYASET, DIŞ POLİTİKA VE GÜVENLİK ARAŞTIRMALARI GRUBU SEMİNERLERİ KAPSAMINDA ANKARA KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (ANKASAM) AVRASYA MASASI BAŞKANI DR. DİNMUHAMMED AMETBEK "BÜYÜK BOZKIR GÖÇEBELERİNİN AVRASYA'DA DEVLETLERİN OLUŞUMUNDAKİ ETKİSİ" KONUSU SEMİNER VERDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 17 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА САЯСАТ, СЫРТҚЫ САЯСАТ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗДІК ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ТОБЫНЫҢ СЕМИНАРЛАРЫ ШЕҢБЕРІНДЕ АНКАРА ДАҒДАРЫС ЖӘНЕ САЯСИ ЗЕРТТЕУЛЕР ОРТАЛЫҒЫ (ANKASAM) ЕУРАЗИЯ БӨЛІМІНІҢ БАСШЫСЫ ДОКТОР ДІНМУХАММЕД ӘМЕТБЕК «ҰЛЫ ДАЛА КӨШПЕНДІЛЕРІНІҢ ЕУРАЗИЯДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ӘСЕРІ» ТАҚЫРЫБЫНДА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Доктор Дінмұхаммед Әметбек бүгінде бүкіл әлемде отырықшы өркениеттің үстемдік етуі және тарихтың жеңімпаздар тарапынан жазылғандығын айта отырып, қаласы болмаған ұлттарды «жабайы» деп сипаттайтын бұрыс идеялар түркі халықтарының санасына енгізілгенін баяндады.

Семинардың тақырыбы болған Ұлы дала көшпенділерінің көне өркениетке ие болғандығы түркі тұжырымдамасының түп тамырын зерттеу кезінде айқындалғанын тілгетіек қылған Әметбек мырза «ел» сөзі негізінде «бейбітшілік» мағынасына келетінін және сол сияқты зерттеу тақырыптарының Қашқари еңбектерінде табылғандығын айтты. Бұл тұрғыда, қазақтарда кеңінен қолданылатын «Елу жылда ел жаңа, жүз жылда тамам» (елу жылда мемлекет жаңарады, жүз жылда толығымен өзгереді) деген мақалдың мағынасына назар аудара отырып, Ұлы дала көшпенділерінің тарихына қарағанда мемлекеттердің әрбір жүз жыл сайын жаңартылып отырғанын айтты. «Ұлы дала көшпенділері мемлекеттердің қалыптасуына қалай әсер етті?» сұрағына өз пікірлерін ұсынған Әметбек мырза түркі көшпенділердің барған жерлерінде адамдарды жаппай қырмағанын, өз тілі мен дәстүрлерін күшпен қабылдатуға тырыспағандығын, керісінше қай тіл бұрыннан жалпы қолданысқа ие және биліктің басқаруына өз көмегін тигізетін болса сол тілде ха-

Dr. Dinmuhammed Ametbek, günümüzde neredeyse bütün dünyada yerleşik medeniyetin hâkim olduğunu, ve tarihin, kazananlar tarafından yazıldığını ifade ederek, şehri olmayan milletleri daha çok “barbar” olarak tanımlayan hatalı fikirlerin Türk milletlerinin zihnine bir şekilde dayatıldığını vurguladı.

Seminerin konusu olan Büyük Bozkır göçebelilerinin eski bir medeniyete sahip olduğunu, Türk kavramının kökünü incelendiğinde açıkça ortaya çıktığını dile getiren Dr. Ametbek, “el” kelimesinin aslında “barış” anlamını taşıdığını ve bunun hakkındaki tezleri Kaşgari’nin eserlerinde rastlandığını açıkladı. Bu bağlamda, Kazaklar’ın çok kullandığı “Elu jılда el jana, jüz jılда tamam (Elli yılda devlet yenilenir, yüz yılda tamam olur)” atasözünün anlamı üzerinde durarak, Büyük Bozkır tarihine bakıldığında her yüz yılda bir, devletlerin yenilenmekte olduğunu söyledi. “Büyük Bozkır devlet kavramının oluşumunu nasıl etkiledi?” sorusu üzerinde fikirlerini sunan Dr. Ametbek, ayrıca, Türk göçebelerinin gittikleri yerlerde insanları

лықты басқарғандығын баяндады.

Семинар жалғасында Әметбек мырза Ұлы дала көшпелілерінің тарихында үш маңызды көршілерінің болғандығын атап айтты. Қытай, Ресей және Иран тарихындағы императорлықтар және мемлекеттердің қалыптасуында далалық көшпенділердің маңыздылығын тиісті әдеби көздерден мысалдар келтіре отырып түсіндірді. Қытай тарихи дерекнамаларында Шан империясының отырықшы өмір сүру салтын қабылдағанын, ауыл шаруашылығында жетістіктерге қол жеткізгенін, Ди деп аталатын құдайлары болғанын және адамдарды құрбандыққа шалғандығы туралы ақпарат бар екенін түсіндірген Әметбек мырза б.з.д. 1122 жылы солтүстіктен келген бір көштің Көк Тәңіріне табынуды да ала келгендігін және бұдан былай адамдарды құрбандыққа шалу дәстүрі тоқтатылғанын зерттеу тақырыбының тартымдылығын арттырғандығын айтты.

Ирандағы барлық мемлекеттердің көшпенділер тарапынан құрылғанын және иран-

katledip toplu mezarlar bırakmadıklarını, zorla kendi dillerini ve geleneklerini kabul ettirmeye çalışmadıklarını, bunun aksine hangi dil eskiden daha hâkim ve devlet yönetimine daha çok yardımcı olabiliyorsa o dilde halkları yönettiklerini ilettiler.

Seminerin devamında Dr. Ametbek, Büyük Bozkır göçebelerinin tarih boyunca üç önemli komşularının olduğunu açıkladı. Çin, Rusya ve İran tarihlerindeki imparatorluklar ve devletlerin oluşumunda Bozkır göçebelerinin rolünün büyük olduğunu ilgili kaynaklardan örneklerle anlattı. Çin tarihi kaynaklarında, Şan İmparatorluğu'nun yerleşik yaşam tarzını benimzedikleri, tarım alanında başarı elde ettikleri, Di isimli tanrıları olduğu ve insanları kurban olarak adadıkları ile ilgili bilgilerini açıklayan Dr. Ametbek, daha sonra M.Ö. 1122 yılında Kuzey'den bir göçün Gök Tanrısı'na inancı da beraberinde getirdiğini, bu tarihlerden sonra insanların kurban edilmesi adetinin durdurulmasının da konunun ilgi çekiciliğini artırdığını ifade etti.

Р

дықтардың түркілерден ерекшеленетінін дәлелдеу үшін исламның шииттік ағымын құрғандығын баяндады. Оның айтуынша, Ресей мемлекеттік жүйесінің негізі Алтын Орда империясы болған. Сонымен қатар, орыстар өздерінің өмірін, болмысын сақтап қалу үшін түркі ұғымдарын қолданғанын айтты. Семинар жалғасында Әметбек мырза түркілердің саяси басқармасына қатысты еңбектердің өте ескі заманға сүйенгендігін айта отырып, Жүсіп Баласағұнидің «Құтадғу біліг» атты еңбегі көптеген мамандар тарапынан түсіндірілгені сияқты бақытты өмір сүру негіздері т.б. тақырыптарға байланысты еместігін, оның мемлекеттік басқару ғылымының мәнін талқылаған бір еңбек екенін атап өтті.

Семинар соңында институттың зерттеушілері өз пікірлерін білдіріп, пікір алмасты. Баяндамашы Әметбек мырза Еуразиядағы тұжырымдамалардың қалыптасуында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының еншісіне түскен миссияның маңыздылығын атап айтты. Сонымен қатар, Еуразия ғылыми-зерттеу

İran'daki bütün devletlerin göçebeler tarafından inşa edildiğini, İranlılar'ın, Türkler'den farklı kimliğe sahip olduklarını ispatlamak için Şiilik olarak bilinen İslam'ın ayrı bir mezhebi ni ortaya çıkardıklarını dile getirdi. Rus devlet sisteminin temelini Altın Orda İmparatorluğu olduğunu söyleyen Dr. Ametbek, devletlerinin varlıklarını sürdürmek ve onu korumak için Ruslar'ın Türk kavramlarını kullandıklarını açıkladı. Seminerin devamında, Dr. Ametbek, Türkler'de siyasî yönetim üzerine verilen eserlerin çok eskilere dayandığını anlatarak, Kutadgu Bilig adlı eserin birçok uzmanlar tarafından anlatıldığı gibi mutlu yaşamın temelleri vb. konuları değil, devlet yönetim bilimi anlamını tartışan bir eser olduğunu vurguladı.

Seminer sonunda Enstitü araştırmacıları kendi görüşlerini ortaya sunarak fikir alışverişinde

институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер мырза Еуразия аймағындағы мәселелер бойынша ортақ зерттеулер жүргізуге болатындығын айта отырып, терең ғылыми білімімен бөліскені үшін Әметбек мырзаға рақмет айтты және алғыс хатпен марапаттады.

bulundular. Konuşmacı Dr. Ametbek, Avrasya'daki kavramların oluşturulmasında Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne düşen misyonun da önemli olduğunu iletti. Ayrıca Enstitü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Avrasya bölgesinde incelenmesi gereken konular üzerinde ortak çalışmalar yapılabileceğini ifade ederek, Dr. Ametbek'e paylaştığı derin bilgiler için teşekkür etti ve sertifika takdim etti.

19 NISAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ, DİL BİLİMİ ENSTİTÜSÜ İLE ORTAKLAŞA OLARAK TÜRKOLOG, EĞİTİMCİ, ÇEVİRMEN TELJAN ŞONANULI'NIN DOĞUMUNUN 125. YILI ANISINA "21. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNDE YAZI REFORMU: TELJAN ŞONANULI MİRASI" KONUSU KONFERANSI DÜZENLEDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 19 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ А.БАЙТҰРСЫНҰЛЫ АТЫНДАҒЫ ТІЛ БІЛІМІ ИНСТИТУТЫМЕН БІРЛЕСЕ ОТЫРЫП, ТҮРКІТАНУШЫ, ПЕДАГОГ, АУДАРМАШЫ ТЕЛЖАН ШОНАНҰЛЫНЫҢ ТУҒАНЫНА 125 ЖЫЛ ТОЛУЫНА ОРАЙ «XX ҒАСЫРДЫҢ БАСЫНДАҒЫ ЖАЗУ РЕФОРМАСЫ: ТЕЛЖАН ШОНАНҰЛЫ МҰРАСЫ» АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯ ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Конференцияның ашылуында сөз сөйлеген Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер Қазақстанның латын әліпбиіне өту үдерісі кезінде маңызды жұмыс атқарып жатқан А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының қызметіне табыс тіледі. Қазақстан мәдениеті мен әдебиетін дамытуға үлес қосқан тарихи тұлғаларды еске алуға арналған конференциялар мен семинарлар өткізуге Еуразия ғылыми-зерттеу институты әрқашан дайын екендігін айтты. Бұған дейін де Алаш қайраткерлеріне қатысты көптеген ғылыми іс-шаралар өткізгендігін және бірлескен жобаларды іске асыруға әрдайым қолдау білдіретінін тілге тиек етті.

А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының директоры ф.ғ.д., профессор Ерден Қажыбек баяндамасында халықаралық ғылыми-теориялық конференция «Ұлы даланың жеті қыры», «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақалаларды жүзеге асыруға бағытталған іс-шараны өткізуге қолдау білдірген Еуразия ғылыми-зерттеу институты басшылығына алғыс білдірді. XX ғасырдағы солақай саясаттың кесірінен қазақтың зиялы қауым өкілдері кінәсіз сотталғанын айтты. Қажы-

Konferansın açılış konuşmasını Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer yapmıştır. Konuşmasında Doç. Dr. Vakur Sümer, Kazakistan'ın Latin alfabesine geçiş süresi boyunca önemli işler yapmakta olan Ahmet Baytursınulı Dil Bilimi Enstitüsü'ne başarılar dileyerek, Kazakistan medeniyeti ve edebiyatının gelişmesi yolunda büyük işler yapan Kazak aydınlarını anmak ve tüm dünyaya tanıtmak için Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün her çalışmalar yapmakta olduğunu ve her zaman bu alanda çalışan akademisyenlere yardımcı olmaya hazır olduğunu belirtti. Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün geçtiğimiz yıllarda Alaş kahramanlarına yönelik birçok konferans ve seminer organize ettiklerini anlattı.

Ahmet Baytursınulı Dil Bilimi Enstitüsü'nün Müdürü Prof. Dr. Erden Kajıbek de konuşmasında, uluslararası bilimsel-uygulamalı konferans "Ulu Bozkırın Yedi Karakteri", "Geleceğe Doğru: Manevi Uyanış" makalelerinin gerçekleşmesine doğrudan destek veren Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne teşekkür ederek, 20. Yüzyıldaki ters siyaset yüzünden Kazak aydınları nedensiz yere yargıldığını dile getirdi.

бектің пайымдауынша, зиялы қауым өкілдері Алаш қозғалысымен ұйықтап жатқан елімізді оятуға тырысып, солақай саясатқа қарсы шыққысы келді. Қажыбек архив қорларында жатқан арыстардың еңбектері тарихымызды түгендеуге, рухани болмысымызды бүтіндеуге негіз болатынын мәлімдеді.

Конференцияға Телжан Шонанұлының туған жері Ақтөбе облысынан арнайы қонақтар да келіп, болашақта Телжан Шонанұлының көп томдық шығармалар жинағын шығаруды жоспарлап отырғандарын жеткізді. Сонымен қатар, конференцияға Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының президенті, ф.ғ.д., профессор, ҚР ҰҒА академигі Өмірзақ Айтбайұлы, М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері ф.ғ.д., профессор Айгүл Ісімақова, ҚР ҰҒА корр. мүшесі, п.ғ.д., профессор Фаузия Оразбаева, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры, ф.ғ.д. Анар Салқынбай, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің доценті ф.ғ.к. Аманқос Мектептегі сынды ға-

Kajibek'in ifadesiyle, "aydınlar Alaş hareketiyle, uyumakta olan halkı uyandırmak istemiştir, ters siyasete karşı çıkmak istemiştir". Kajibek, "bu aydınların eserlerini, çalışmalarını toz basmış arşivlerden çıkararak, ve onları tekrar araştırarak Kazak milli kimliğini keşfetmiş ve canlandırmış oluruz" ifadelerini kullandı.

Konferans'a Teljan Şonanulı'nın doğduğu yer Aktöbe bölgesinden özel misafirler de iştirak etmiştir. Bu kıymetli misafirler, yakın tarihte Teljan Şonanulı'nın eserleri ve çalışmalarını toplayarak birkaç ciltlik bir kitap olarak yayınlamak istediklerini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, konferansa Uluslararası Kazak Dili Kurumu başkanı Prof. Dr. Ömirzak Aytbayev; Mukhtar Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü'nün Uzman Araştırmacısı Prof. Dr. Aygül İsimakova; Kazakistan Milli Bilimler Akademisi üyesi Prof. Dr. Fauzia Orazbayeva, Kazak Milli Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Anar

лымдар қатысып, Телжан Шонанұлының өмірі мен қайраткерлік қызметі туралы баяндама жасады.

Конференция соңында Еуразия ғылыми-зерттеу институты мен А.Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты тарапынан конференцияға қатысқан ғалымдар мен қонақтарға естелік сыйлықтар табыс етілді.

Salkınbay; Kazak Milli Üniversitesi'nden Doç. Dr. Amankos Mekteptegi de katılarak, Teljan Şonanulı'nın hayatı ve mücadeleleri hakkında çok faydalı bilgiler aktardılar.

Konferansın sonunda Avrasya Araştırma Enstitüsü ve Ahmet Baytursınulı Dil Bilimi Enstitüsü tarafından, konferansa katılan tüm bilim insanlarına ve sunum sunan katılımcılara çeşitli hediyeler takdim edilmiştir.

20 NİSAN 2019 TARİHİNDE TÜRKİYE GENÇLİK VE SPOR BAKANİ SAYIN DR. MEHMET MUHARREM KASAPÖĞLÜ'NUN BAŞKANLIĞINDAKİ HEYET İLE, DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI SAYIN YAVUZ SELİM KIRAN, TÜRKİYE CUMHURİYETİ ASTANA BÜYÜKELÇİSİ NEVZAT UYANIK, VE T.C. ALMATI BAŞKONSOLOSU RIZA KAĞAN YILMAZ AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NE NEZAKET ZİYARETİNDE BULUNDULAR.

2019 ЖЫЛДЫҢ 20 СӘУІРІНДЕ ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЖАСТАР ЖӘНЕ СПОРТ МИНИСТРІ, ДОКТОР МЕХМЕТ МУХАРРЕМ КАСАПОҒЛУНЫҢ ДЕЛЕГАЦИЯСЫ МЕН СЫРТҚЫ ІСТЕР МИНИСТРІНІҢ ОРЫНБАСАРЫ ЯВУЗ СЕЛИМ КЫРАН, ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НҰРСҰЛТАНДАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖӘНЕ ӨКІЛЕТТІ ЕЛШІСІ НЕВЗАТ УЯНЫК ЖӘНЕ ТҮРКИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ БАС КОНСУЛЫ РЫЗА КАҒАН ЙЫЛМАЗ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ҚОНАҚТА БОЛДЫ.

Сапар барысында Касапоғлу мырза Еуразия ғылыми-зерттеу институтының ғимараты мен кітапханасын аралап, институт қызметкерлерімен танысты. Институт директоры, доцент, доктор Вакур Сүмер Касапоғлу мырзаға және оның делегациясына институт қызметі туралы таныстырып, болашақта жоспарланған жақын және ұзақ мерзімді жоспарлар туралы баяндады.

Баяндама кезінде Вакур Сүмер мырза Еуразия ғылыми-зерттеу институтының 2008 жылдан бастап дайындалып келе жатқан және бүкіл әлемдегі барлық зерттеу ұйымдарын түрлі критерийлерге сәйкес бағалап келген Жаһандық аналитикалық зерттеу ұйымының базасына енгендігін хабарлады. Ұйымның 2019 жылғы базасында 8000-нан астам зерттеу орталықтары сарапталып, тек қана ең сапалылары базаға ене алғандығын және әлемдегі зерттеу ұйымдарының орташа есеппен алғанда 98%-ы базаға ене алмағандығын атап айтты. Вакур Сүмер мырза Институттың сонымен қатар бұл жылы «Әлеуметтік медианы ең үздік қолданған зерттеу ұйымы» және «Интернетті ең үздік қолданған зерттеу ұйымы» тізімдерінде орын алғандығын да баяндады.

Сұхбат кезінде Жастар және спорт министрі министрліктегі әртүрлі саладағы бөлімдер мен институт арасында ынтымақтастықты орна-

Ziyaret sırasında Sayın Kasapoğlu Avrasya Araştırma Enstitüsü binasını ve kütüphanesini gezdi ve Enstitü personeli ile tanıştı. Enstitü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer Sayın Bakan ve beraberindeki heyete Enstitü faaliyetleri hakkında ve geleceğe yönelik yakın ve uzun vadeli planlar hakkında bir sunum yaptı.

Sunum sırasında Vakur Sümer, Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün, 2008'den beri hazırlanmakta olan ve tüm dünyadaki düşünce kuruluşlarını çeşitli kriterlere göre değerlendiren Küresel Düşünce Kuruluşları Endeksi'ne girdiğini söyledi. 2019 Endeksi'nde 8000'den fazla kuruluş değerlendirilmiş ve yalnızca en iyiler endekse girebildiğini, ortalama olarak, dünyadaki düşünce kuruluşlarının %98'i endekse giremediğini vurgulayan Vakur Sümer, Enstitü'nün bu yıl ayrıca "Sosyal Medyayı En İyi Kullanan Düşünce Kuruluşları" ve "İnterneti En İyi kullanan Düşünce Kuruluşları" listelerine de giriş yapmış bulunmakta olduğunu iletti.

tuға болатынын айтты. Министрлік аясындағы Сыртқы қатынастар департаменті мен Халықаралық ұйымдар бөлімі сияқты көптеген бөлімшелерден мысал келтіре отырып, делегация құрамында болған Мәдениет және туризм министрлігінің Сыртқы байланыстар жөніндегі бас директоры Ахмет Али Темуржуны Институт қызметкерлерімен таныстырып, ынтымақтастық орнатуға кеңес берді. Бұдан сырт, Министрліктің академиялық бөлімдермен және жас ұрпақпен қарым-қатынастарды дамыту бағытындағы іс-шаралары туралы ақпарат берді. Осы бағытта Қазақстанда оқитын Түркиялық жастардың орыс және қазақ тілдерін үйренуі үшін Институт тарапынан қандай жағдайлар жасай алатындығы жайлы талқыланды. Министр Каспароғлу, 2019 жыл Түркияда «Еріктілік жылы» деп жарияланғандығын және осы бағыттағы ағымдағы іс-шараларға қысқаша шолу жасады. Кездесу өзара марапаттаумен аяқталды.

Görüşme sırasında Sayın Gençlik ve Spor Bakanı Bakanlık'taki farklı birimler ile Enstitü arasında işbirliği yapılabileceğinden bahsetti. Bakanlık bünyesinde bulunan birçok birim arasından özellikle Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, Uluslararası Organizasyonlar Dairesi Başkanlığı gibi birimleri örnek vererek, heyette bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürü Sayın Ahmet Ali Temurcüyü Enstitü personeline tanıtarak, işbirliği için gerekenlerin yapılması konusunda tavsiyelerde bulundu. Ayrıca Bakanlığın akademik birimlerle

ve genç nesillerle ilişkileri geliştirme konusundaki çalışmalarını aktardı. Bu çerçevede, Kazakistan'da okuyan Türkiyeli gençlerin Rusça ve Kazakça öğrenmesi konusunda Enstitü tarafından ne gibi katkılar sağlanabileceği konusu da görüşüldü. Bakan Kasapoğlu, 2019'un Türkiye'de "Gönüllülük Yılı" olarak ilan edildiğini ve bu bağlamda sürdürülmekte olan faaliyetleri anlattı.

Toplantı, karşılıklı olarak hediyelerin takdim edilmesiyle sona erdi.

22 NİSAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ, AL-FARABİ KAZAK MİLLİ ÜNİVERSİTESİ TARİH, ARKEOLOJİ VE ETNOLOJİ FAKÜLTESİ İLE İŞBİRLİĞİ İÇİNDE, HOCA AHMET YESEVİ ULUSLARARASI TÜRK-KAZAK ÜNİVERSİTESİ MÜTEVELLİ HEYET ÜYESİ PROF. DR. MUHİTTİN ŞİMŞEK'İN VERDİĞİ "BİLİM TARİHİ PERSPEKTİFİNDE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ" BAŞLIKLİ KONFERANSI DÜZENLENMİŞTİR.

2019 ЖЫЛЫ 22 СӘУІРДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ МЕН ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ТАРИХ, АРХЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ЭТНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТІНІҢ БІРЛЕСІП ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚ-ТҮРІК УНИВЕРСИТЕТІ ӨКІЛЕТТІ КЕҢЕСІНІҢ МҮШЕСІ, ПРОФЕССОР, ДОКТОР МУХИТТИН ШИМШЕКТИҢ «ҒЫЛЫМ ТАРИХЫ ПЕРСПЕКТИВАСЫНДА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БАСҚАРУ» АТТЫ СЕМИНАР-КОНФЕРЕНЦИЯСЫ ӨТТІ.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Қазақстан тарихы кафедрасының профессоры Берекет Кәрібаев конференцияға қатысушыларды Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент Доктор Вакур Сумер және Өкілетті кеңесінің мүшесі, профессор, доктор Мухиттин Шимшекпен таныстырды. Сонымен қатар Конференция тақырыбының маңыздылығына тоқтала отырып, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Тарих, археология және этнология факультетінің оқытушылары, магистранттары мен докторанттарынан басқа студент жастардың да қатысып отырғандығын айта кетті.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент, доктор Вакур Сумер өз сөзінде Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Қазақстан тарихы кафедрасының меңгерушісіне және Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-ға конференцияны ұйымдастыруға қосқан үлесі мен қонақжайлығы үшін алғысын білдірді.

Іс-шараны ұйымдастыруға үлес қосқан Еуразия ғылыми-зерттеу институтына және Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың әкімшіліктеріне алғыс білдіріп, сөзін бастаған Шимшек мырза Қазақстандағы ең жетекші университеттердің бірі болған Әл-Фараби университетінде конференцияны өткізуге қуанышты екенін жеткізді.

Профессор Шимшек, Түркияда 2019 жылы

Konferansın açılış konuşmasını yapan Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Kazakistan Tarihi Bölümü Başkanı Prof. Dr. Bereket Karibayev, konferans katılımcılarına Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer'i, ve Üniversitemiz Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek'i tanıtmıştır. Ayrıca, konferans konusunun günümüzdeki önemini vurgulayarak, Al-Farabi Üniversitesi Tarih, Arkeoloji ve Etnoloji Fakültesi öğretim üyeleri dışında lisans, yüksek lisans, doktora öğrencilerinin de dinleyici olarak etkinliğe katılım sağladığını iletti.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer de konuşmasında, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Kazakistan Tarihi Bölümü Başkanı'na ve şahsında Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi'ne söz konusu konferansın düzenlenmesinde gösterdikleri katkı ve misafirperverliklerinden ötürü teşekkür etti.

Etkinliğin düzenlenmesine katkı veren Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne ve Al-Farabi Üniversitesi

Профессор Фуат Сезгін жылы деп жарияланғанын және оның маңызды түрік ғалымдарының бірі болғандығын айта келіп, өзінің семинар-конференциясын сол кісіні еске алу үшін өткізіп жатқанын атап өтті. Өмірін ғылым мен технологияға арнаған профессор Фуат Сезгін 70 жасқа дейін күніне 17 сағат жұмыс істегенін еске салған Шимшек мырза бүгінгі ұрпақтарға қарқынды дамып келе жатқан ғылым мен техниканы меңгерудің маңыздылығын түсіндірді.

Өткен жылы Қазақстанда қонақта болған Нобель сыйлығының иегері, ғалым Азиз Санжардың «Мен ақылға емес жұмысқа сенемін» деген қанатты сөзін мысал ретінде көрсеткен Шимшек мырза қарыштап дамыған бүгінгі дәуірде түркі әлемінің өз орнын қалай табуы керектігі туралы ойларымен бөлісті. Жаһанданған әлемде технологиядағы бәсекелестіктің маңызды кезеңдеріне баға берген Шимшек мырза, 1960

yöneticilerine teşekkürlerini ileterek konuşmasına başlayan Prof. Dr. Şimşek, Kazakistan'ın en önde gelen üniversitelerinden biri durumundaki Al-Farabi Üniversitesi'nde konferans vermenin büyük mutluluk olduğunun altını çizdi.

Prof. Dr. Şimşek, 2019 yılının Türkiye'de Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı olarak ilan edildiğini ve kendisinin önemli Türk bilim insanlarından birisi olduğunu ve kendisinin vereceği konferansın da onun anısına düzenlendiğini belirtti. Fuat Sezgin'in, bilim ve teknoloji için ömrünü adayan bir örnek kişi olarak, 70 yaşına kadar günde 17 saat çalıştığını vurgulayan Prof. Dr. Şimşek, bugünkü nesiller için hızla gelişmekte olan bilim ve teknolojiye ayak uydurabilmenin önemini anlattı.

Geçen yıl, Kazakistan ziyaretinde bulunan değerli bilim adamı Nobel Ödülünün sahibi Aziz Sancar'ın, "ben zekâya değil, çalışmaya inanırım" anlamındaki önemli sözünü örnek gösteren Prof.

жылы технология саласындағы өндіріс үшін бәсекелестік болған болса, 1970 жылы өндірістің төмен өзіндік құны үшін бәсекелескенін, 1980 жылы сапа үшін бәсекелестік болғанын және 1990 жылдан кейін технологияда жылдамдық үшін бәсекелестік болғанын атап өтті.

Яғни, Шимшек мырзаның ойына сәйкес, өнімнің сапасы мен өзіндік құнына қоса нарыққа жылдам ұсына алған тарап бәсекелестерінің алдына шыға алады. Кейінірек 2000 жылдардың ең маңызды бәсекелестік тұжырымдамасы ретінде білім пайда болғанын және білімге ие болудың үлкен бір күш иесі болу мағынасына келгенін айтты. Сондай-ақ, ол жай ғана білімге ие болу жеткілікті болмағанын, сонымен қатар білімнің ұйымдастырылуы мен өндіріске бағыттап дайындауының да маңызын атап өтті. Бүгінде ғылым мен технологияның коммерциялану кезеңінде білімнің технологияға

Dr. Şimşek, дүнианың күчүлдүгү дөңдемде Түрк Дүңясы'нын nerede олмасы gerektiđi konusunda-ki fikirlerini paylaştı. Küreselleşen dünyada teknoloji- de rekabetin önemli safhalarını değerlendiren Prof. Dr. Şimşek, 1960'lı yıllarda teknoloji alanında üretim için rekabet olduysa, 1970'li yıllarda üretimin düşük maliyeti için rekabet, 1980'lerde kalite alanında rekabet ve 1990'lardan sonra teknoloji- de hız için bir rekabet olduğunun altını çizdi. Yani Şimşek'e göre, ürünü –diğєr üstünlükler yanında- artık hızlı bir şekilde piyasaya sunabilen taraf, rakiplerinin önüne geçmektedir. Daha sonra, 2000 yılların da en önemli rekabet kavramı olarak bilginin ortaya çıktığını ve bilgiye sahip olmanın büyük bir güç sahibi olmak anlamına geldiğini belirtti. Bu arada yalnızca bilgiye sahip olmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda bu bilginin organize edilmesi ve üretime yönelik hazırlanmasının da önemli olduğunu vurguladı. Bugün bilimin ve birikimin ticarileştiđi bir dönemde bilginin teknolojiye dönüştürülmesinin insanlık tarihi için çok önemli bir gelişme olduğunu söyledi.

Dünyada ilk olarak gelişen tarım toplumundan sonra, 18. yüzyıldan itibaren Sanayi Devrimi'nin ortaya getirdiđi sanayi toplumunun, ve bunun so-

айналуы адамзат тарихы үшін өте маңызды даму үдерісі болып табылатын айтты. Әлемдегі алғашқы дамыған ауылшаруашылық қоғамынан кейін XVIII ғасырдан бастап Индустриялық революцияның алып келген өнеркәсіптік қоғамның және оның нәтижесінде адамзатпен жасалынған жұмыстардың технология арқылы жасала бастауы адамзат тарихындағы маңызды оқиғалардың бірі болып табылады. Сонымен қатар Шимшек мырза XXI ғасыр білімді ең жақсы қолданған қоғамның ғасыры екенін айтты.

Сонымен қатар, егер ағымдағы ақпарат жақсы өңделмесе онда ауа ластануы мен қоршаған ортаның ластануы проблемалары сияқты ақпараттың ластануы проблемасы туындауы мүмкін және артық, қажетсіз, кейде қате ақпараттар адамдарды жұтып қоюы мүмкін деді. Оның айтуынша, ғасырлар бойы адамзат тарихында керемет оқиғалар болғанын, ал бүгінгі білім айтарлықтай жылдамдыққа ие болғанын баяндады. Whatsapp, Facebook және Instagram әлеуметтік желілері жас ұрпақтың ойына қалай орналасқанын, Google және Apple сияқты ірі технологиялық компаниялардың бюджеті бірнеше мемле-

nucunda da insan tarafından yapılan işlerin teknoloji ile yapılmaya başlamasının insanlık tarihindeki önemli gelişmelerden olduğunu anlatan Prof. Dr. Şimşek, 21. yüzyılın, bilgiyi iyi bir şekilde kullanan toplumların yüzyılı olarak belirlendiğini belirtti.

Ayrıca, bugünkü mevcut bilgilerin ayıklanıp iyi bir biçimde kullanılmadığı durumda, hava kirliliği, çevre kirliliği sorunları gibi bir bilgi kirliliği probleminin ortaya çıkabildiğini, ve aşırı ve gereksiz, kimi zaman da yanlış bu bilgilerin insanları yutabileceğini de söyledi. İnsanlık tarihinde yüzyıllar boyunca inanılmaz gelişmelerin olduğunu, ve günümüzde bilgi üretiminin çok daha fazla hız kazandığını anlattı. Whatsapp, Facebook, Instagram gibi sosyal medya ağlarının genç kuşak zihinlerine nasıl yerleştiğini, Google ve Apple gibi büyük teknoloji şirketlerin bütçesinin bir ülke bütçesinden birkaç kat büyük olduğu gibi ilgi çekici bilgileri de paylaştı. Prof. Dr. Şimşek, bugün bilgiyi yönetmenin ve bilginin hızına ayak uydurabilmenin birtakım örneklerini paylaştı.

Konferans, soru-cevap ve tartışma kısmı ile devam etti. Özellikle bilimdeki gelişmelerin Türk Dünyası'na ait halkların gelişimini nasıl etkileyebileceği,

ketiң бюджетінен бірнеше есе үлкен екендігі сияқты қызықты ақпараттармен бөлісті. Бүгінгі күні ақпараттың басқарудың және білімнің жылдамдығына қалай үлгеру керектігі жайында бөлісті.

Конференция сұрақ-жауаппен жалғасты. Атап айтқанда, ғылымдағы оқиғалар Түркі халықтарының дамуына қалай әсер етуі мүмкін және ғылым мен техникадағы оқиғалар адамзаттың рухани құндылықтарына қалай әсер етуі мүмкін деген сұрақтарға Шимшек мырза тартымды жауап берді. Конференция соңында профессор Берекет Кәрібаев, профессор Мухиттин Шимшекке өзінің терең білімімен бөліскені үшін рахмет айтып алғыс хат табыстады.

bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin insanlığın manevi değerlerine ne gibi etkide bulunabileceği gibi sorular Prof. Dr. Şimşek tarafından detaylı bir şekilde cevaplandı. Konferans sonunda Prof. Dr. Berекet Karibayev, Prof. Dr. Muhittin Şimşek'e paylaştığı derin bilgilerden ve ders niteliğini taşıyan sunumundan dolayı teşekkürlerini iletти ve сертификатı takdimi gerçекleştirildi.

23 NİSAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE, JAPONYA'NIN RITSUMEIKAN ÜNİVERSİTESİNDEN AISHINGIORO KAIHE, "KAZAKİSTAN İLE İLGİLİ MANÇU BELGELERİNİN KISA TANITIMI" BAŞLIKLİ BİR SEMİNER VERDİ.

2019 ЖЫЛДЫҢ 23 СӘУІРІНДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ЖАПОНИЯНЫҢ РИЦУМЕЙКАН УНИВЕРСИТЕТІНЕН КЕЛГЕН АЙШИНГИОРО КАЙХЕ «ҚАЗАҚСТАНҒА ҚАТЫСТЫ МАНЬЧЖУР ҚҰЖАТТАРЫНА ҚЫСҚАША ШОЛУ» АТТЫ ТАҚЫРЫПТА СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Айшингиоро Кайхе семинарында жалпы маньчжур халқының көрші қазақ және басқа да түркі халықтарымен қарым-қатынасын сипаттап, кейбір тарихи кезеңдерге қатысты ақпарат беретін ежелгі және ортағасырлық тарихи қолжазбалар туралы баяндап берді.

Айшингиоро Кайхе 1970-ші жылдардың басында Қытайда жүзеге асырылған ырықтандыру саясаты арқасында қазіргі уақытта бірқатар әдебиеттер мен мұрағатқа қол жеткізуге болатындығын атап өтті. Айшингиоро Кайхенің мәліметі бойынша, Қытай тарихының Цин әулеті кезеңін (1644-1912 жылдары) сипаттайтын маңызды кітап серияларының бірінде маньчжур халқы жайлы құнды тарихи деректер бар. Кітап сериялары 20-30 шақты құжаттан тұрады және жақсы құрылымдалған. Дегенмен, әлемде маньчжур тарихы бойынша ғылыми зерттеу жүргізетін мамандар саны өте аз. Маньчжур тарихы, тілі және мәдениеті саласындағы танымал сарапшылардың барлығы

AishinGioro Kaihe, seminerinde ana hatlarıyla Mançu halkının komşu Kazak ve diğer Türk gruplarıyla ilişkilerini tanımlayarak bazı tarihi dönemlere ışık tutan eski ve ortaçağ tarihi el yazmalarını ele almıştır.

AishinGioro Kaihe, 1970'lerin başında Çin'de uygulanan serbestleşme politikası sayesinde şu anda birçok literatür ve arşivin erişilebilir olduğunu belirtti. AishinGioro Kaihe'ye göre, 1644'ten 1912'ye kadar Çin tarihinin Qing Hanedanlığı dönemini anlatan önemli kitap serilerinden biri, Mançu halkı hakkında son derece değerli tarihi yazılar içermektedir. Kitap serileri 20 ila 30 belgeden oluşup iyi yapılandırılmış durumdadır. Ancak, dünyada Mançu tarihi alanında çalışan çok az uzman bulunmaktadır. Mançu tarihi, dili ve kültürü alanında bilinen uzmanların hemen hepsi, bu topluluğun tarihi yerleşim bölgeleri olan Kuzey Doğu Çin'den Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ne taşınmışlardır.

AishinGioro Kaihe, sunumunda Mançu tarihini incelemenin belki de en büyük probleminin bugüne kadar korunmuş tarihsel bilgi eksikliği olduğunu söyledi. Mançu tarihi hakkında değerli bilgiler içeren çok az sayıda kütüphane bulunmaktadır. Bu

derlik маньчжурлардың тарихи елді мекені – солтүстік-шығыс Қытайдан Шыңжаң-Ұйғыр автономиялық аймағына қоныс аударған.

АйшинГиоро Кайхе баяндамасында бүгінгі күнге дейін сақталған ақпараттың жетіспеушілігі маньчжур тарихын зерттеудің ең басты мәселесі болып табылатынын айтты. Ол Маньчжур тарихына қатысты құнды ақпарат қамтыған кітапханалардың саны өте аз екендігін тілге тиек етті. Мұндай кітапханаларға мысал ретінде Пекин кітапханалары, Тайвандағы Ұлттық Тайбей кітапханасы және Токиодағы Тойо Бунко кітапханасын атап өтуге болады.

Сонымен қатар, АйшинГиоро Кайхе осы салада Қытайдан тыс елдерде жұмыс істейтін қытайлық емес ғалымдардың бар екенін айтты. Сондай-ақ, соңғы бірнеше онжылдықта батыс ғалымдары маньчжур халқының тарихына көбірек көңіл бөле бастағанын мәлімдеді. Біршама тарихи материалдар сақталған орталықтардың бірі – Ресей, атап айтқанда Санкт-Петербург қаласы. АйшинГиоро Кайхе өткен ғасырда маньчжур халқы өзінің мәдениеті мен ұлттық ерекшелігін жоғалтып алғанын

kütüphaneler arasında Pekin kütüphaneleri, Tayvan'daki Ulusal Taipei Kütüphanesi ve Tokyo'nun Toyo Bunko kütüphanesi yer almaktadır.

AishinGioro Kaihe, ayrıca, bu alanda Çin dışındaki ülkelerde çalışan Çinli olmayan akademisyenlerin de olduğunu söyledi. Buna ek olarak, son birkaç on yılda Mançu halkının tarihinin çoğunlukla Batılı bilginlerden giderek daha fazla ilgi görmekte olduğunu belirtti. Bazı tarihi el yazmaların bulunduğu merkezlerden biri de Rusya'daki St. Petersburg'dur. Bununla birlikte, Mançu halkının son yüzyılda kültür ve milli kimlikleri konusunda büyük bir kayıp yaşadığını ve bunun, Mançu halkının bugünlerde karşı karşıya kaldığı en önemli sorunlardan biri olduğunu ifade etti.

Seminer sonunda katılımcılar, sunumun konusu ile ilgili sorular üzerinde fikir alışverişinde bulundular.

және бұл бүгінгі таңда маньчжур халқының алдында тұрған аса маңызды мәселелердің бірі екендігін тілге тиек етті.

Семинар соңында қатысушылар баяндама тақырыбына қатысты сұрақтар қойып, пікір алмасты.

24 NİSAN 2019 TARİHİNDE AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ TARAFINDAN, KAZAK ULUSAL TARIM ÜNİVERSİTESİ İLE İŞBİRLİĞİ İÇİNDE, HOCA AHMET YESEVİ ULUSLARARASI TÜRK-KAZAK ÜNİVERSİTESİ MÜTEVELLİ HEYET ÜYESİ PROF. DR. MUHİTTİN ŞİMŞEK'İN SUNUMUYLA "BİLGİ: MANİYETİ VE TEKNOLOJİK OBEZİTE" BAŞLIKLİ BİR KONFERANS DÜZENLENMİŞTİR.

2019 ЖЫЛЫ 24 СӘУІРДЕ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫ МЕН ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ БІРЛЕСІП ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ АТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚ-ТҮРІК УНИВЕРСИТЕТІ ӨКІЛЕТТІ КЕҢЕСІНІҢ МҮШЕСІ, ПРОФЕССОР, ДОКТОР МУХИТТИН ШИМШЕКТІҢ «АҚПАРАТ: ТАБИҒАТЫ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ АРТЫҚ САЛМАҒЫ» АТТЫ СЕМИНАР-КОНФЕРЕНЦИЯСЫ ӨТТІ.

Конференцияның алғы сөзін бастаған ҚазҰАУ-дің «Рухани жаңғыру» гуманитарлық зерттеу орталығының директоры, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының академигі Ханкелді Әбжанов университет оқытушылары және студенттерімен құнды ақпаратпен бөлісе келгені үшін профессор, доктор Мухиттин Шимшекке рахмет айтып, семинар тақырыбының маңыздылығын атап өтті. Сонымен қатар, бұл іс-шараны ұйымдастыруға ықпал еткен Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент доктор Вакур Сүмер мырзаға алғысын білдірді.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент доктор Вакур Сүмер мырза өз сөзінде Қазақ ұлттық аграрлық университетінің «Рухани жаңғыру» гуманитарлық зерттеу орталығының директорына және Қазақ ұлттық аграрлық университетінің басшылығына конференцияны ұйымдастыруға қосқан үлесі мен қонақжайлылығы үшін алғысын білдірді.

Конференцияны ұйымдастыруға ат салысқан Еуразия ғылыми-зерттеу институты және Қазақ ұлттық аграрлық университеті басшылығына алғыс білдіре отырып сөз

Konferansın açılış konuşmasını yapan Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi “Manevi Canlanma (Ruhani Jangıru)” Beşeri Araştırmalar Merkezi Başkanı, Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Bilim Akademisi Üyesi Hangeldi Abjanov, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek’e, üniversite öğretim üyeleri ve öğrencilerine değerli bilgileri paylaşacağı için teşekkürlerini iletmiş ve sunacağı bildirinin konusunun önemi üzerinde durmuştur. Ayrıca bu etkinliğin düzenlenmesinde emeği geçen Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer’e de şükranlarını sunmuştur.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer de konuşmasında, Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi “Manevi Canlanma” Beşeri Araştırmalar Merkezi Başkanı’na ve Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi’ne söz konusu konferansın düzenlenmesinde gösterdikleri katkı ve misafirperverliklerinden ötürü teşekkür etti.

Konferansın düzenlenmesine katkı sağlayan Avrasya Araştırma Enstitüsü’ne ve Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi yöneticilerine teşekkürlerini sunarak

keзегін алған профессор, доктор Мухиттин Шимшек конференция тақырыбының, әсіресе, жас ұрпақ үшін маңыздылығына тоқталды.

Профессор, доктор Мухиттин Шимшек биыл Түркияда 2019 жылдың профессор доктор Фуат Сезгин жылы ретінде жарияландығын және оның маңызды түрік ғалымдарының бірі болғандығын, сонымен қатар, осы жеке конференциясын Фуат Сезгинді еске алуға арнағанын айтты. Фуат Сезгин өмір бойы ғылым мен техника үшін зерттеулер жасаған үлгілі бір тұлға ретінде 70 жасына дейін 17 сағат жұмыс істегенін жеткізді. Профессор, доктор Шимшек бүгінгі ұрпақ үшін қарқынды дамып келе жатқан ғылым және технологиялармен жұмыс жасаудың маңызды екенін де еске салды.

Дегенмен, тек ақпаратқа ие болудың жеткіліксіз екендігін, сондай-ақ осы ақпараттың бір уақытта ұйымдастырылуы және өндіруге бағыттап дайындалуының маңызды екенін атап өтті. Бүгінгі таңда ғылым мен ғылыми қордың саудалануы болып жатқан уақытта білімнің технологияға айналуы

konuşmasına başlayan Prof. Dr. Şimşek, konferans konusunun özellikle genç nesil için önemini vurguladı.

Prof. Dr. Şimşek, 2019 yılının Türkiye’de Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı olarak ilan edildiğini ve kendisinin önemli Türk bilim insanlarından birisi olduğunu ve kendisinin vereceği konferansın da onun anısına düzenlendiğini belirtti. Fuat Sezgin’in, bilim ve teknoloji için ömrünü adayan bir örnek olarak, 70 yaşına kadar günde 17 saat çalıştığını vurgulayan Prof. Dr. Şimşek, bugünkü nesiller için hızla gelişmekte olan bilim ve teknolojiye ayak uydurabilmenin önemini anlattı.

Bu arada yalnızca bilgiye sahip olmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda bu bilginin organize edilmesi ve üretime yönelik hazırlanmasının da önemli olduğunu vurguladı. Bugün bilimin ve bilimsel birikimin ticarileştiği bir dönemde bilginin teknolojiye dönüştürülmesinin insanlık tarihi için çok önemli bir gelişme olduğunu söyledi. Prof. Dr. Şimşek, bugünkü mevcut bilgilerin ayıklanıp iyi bir biçimde kullanılmadığı durumda, hava kirliliği, çevre kirliliği sorunları gibi bir bilgi ve teknolojinin obezitesi probleminin ortaya çıkabildiğini ve

adamzat tarihinde өте маңызды прогресс екенін айтты. Профессор, доктор Шимшек, қазіргі кездегі ақпарат сұрыпталып ұқыпты қолданылмаған жағдайда ауаның ластануы, қоршаған ортаның ластану проблемалары сияқты білім мен технологияның артық салмақ алу мәселесі туындайтынын және төтенше әрі қажетсіз, кейде бұрыс ақпараттың адамдарды жұта алатындығын жеткізді. Сондай-ақ, ақпараттық бомбаланудан өзін қорғау үшін адамзат тарапынан шаралар қолданылу қажет екенін атап көрсетті.

Конференция сұрақ-жауап және талқылаумен жалғасты. Әсіресе ғылымдағы прогресс ұлттардың тағдыры мен оның болашағына қалай әсер етуі мүмкін, ғылым мен техниканың дамуы отбасылық қатынастарға, сондай-ақ ата-аналардың балаларымен қатынастарына қандай проблемалар тудыруы мүмкін деген сұрақтарға профессор, доктор Шимшек мырза жауап берді.

Конференция соңында Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, доцент доктор Вакур Сүмер мырза Қазақ ұлттық аграрлық университетінің оқытушы-

аşırı ve gereksiz, kimi zaman da yanlış bu bilgilerin insanları yutabileceğini de söyledi. Ayrıca, bilgi bombardımanı altında kendini koruyabilmek için insanlık tarafından tedbirlerin alınması gerektiğinin altını çizdi.

Konferans, soru-cevap ve tartışma kısmı ile devam etti. Özellikle bilimdeki gelişmelerin milletlerin kaderini ve geleceğini nasıl etkileyebileceği, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerin aile ilişkilerinde, anne babaların çocukları ile aradaki ilişkilerde ne gibi sorunlar ortaya çıkarmakta olduğu gibi konular Prof. Dr. Şimşek tarafından cevaplandı.

Konferans sonunda Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, Kazak Ulusal Tarım Üniversitesi öğretim üyelerine Türkiye ve Kazakis-

ларына Түркия мен Қазақстан арасында ауыл шаруашылығы саласындағы ынтымақтастықты дамыту үшін Түркия Оңтүстік Шығыс Анатолия жобасы (GAP) сияқты суару жобалары туралы айтып, Қазақстанда осындай жобаларды жүзеге асыру үшін бірлескен ғылыми жоба жұмыстарын жүргізуге шақырды. Конференция соңында қатысушыларға сертификат табысталды.

tan'ın tarım alanında işbirliğinin geliştirilmesi için, Türkiye'deki Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) gibi sulama projelerinden bahsederek, Kazakistan'da da bu tür projelerin uygulanabilmesi için ortak bilimsel proje çalışmaları yapmak için davette bulundu. Konuşma sonunda konferans katılımcılarına sertifika takdimi gerçekleştirildi.

29 NİSAN 2019 TARİHİNDE HOCA AHMET YESEVİ ULUSLARARASI TÜRK-KAZAK ÜNİVERSİTESİ AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ'NDE HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ENSTİTÜSÜ'NDEN DOÇ. DR. SEYFİ YILDIRIM "TARİHTEN BUGÜNE ERMENİ MESELESİ" KONUSU BİR KONFERANS VERDİ.

29.04.2019 KÜNI ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ АТЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАЗАҚ-ТҮРІК УНИВЕРСИТЕТІ ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНДА ХАЖЕТТЕПЕ УНИВЕРСИТЕТІ АТАТҮРІКТІҢ ПРИНЦИПТЕРІ ЖӘНЕ РЕВОЛЮЦИЯ ТАРИХЫ ИНСТИТУТЫНАН ҚҰРМЕТТІ ДОЦЕНТ ДОКТОР СЭЙФИ ЙЫЛДЫРЫМ «ТАРИХТАН БҮГІНГІ КҮНГЕ ДЕЙІНГІ АРМЕНИЯ МӘСЕЛЕСІ» ТАҚЫРЫБЫНДА КОНФЕРЕНЦИЯ ӨТКІЗДІ.

Конференцияны ұйымдастыруға ат салысқан Еуразия ғылыми-зерттеу институтына алғыс білдіре отырып сөз кезегін алған доцент, доктор Сэйфи Йылдырым конференция тақырыбының, әсіресе, тарихшылар үшін маңыздылығына тоқталды. Доцент, доктор Сэйфи Йылдырым, өз баяндамасында өзінің әрі тарихшы әрі мұрағатшы болғанын айтты.

Осман империясының барлық ұлттармен шын мәнінде бейбітшілік негізінде бірге өмір сүргенін және армяндарды да «адал ұлт» деп атағанын, сондай-ақ, 20 ғасырды қамтыған тұтас Империя тарихында армян ұлтынан көптеген генерал, министр, елші және университет оқытушылары шыққанын хабарлады. Бұл мәселені саясиландыруға да тырысқандар болғанан атап өткен Йылдырым, көптеген жазбаша құжаттар мен фотосуреттер арқылы 1915 оқиғасына байланысты тарихи шындықты айқындап, сөзде геноцид деп айыптаулардың негізсіз екенін көрсетті. Түркияның тұтас әлемге мұрағаттарын ашып бұл мәселеде сенімді екенін көрсеткенін айтқан Йылдырым, зерттеулер нәтижесінде негізінен аймақтағы

Konferansın düzenlenmesine katkı sağlayan Avrasya Araştırma Enstitüsü'ne teşekkürlerini sunarak konuşmasına başlayan Doç. Dr. Seyfi Yıldırım, konferans konusunun özellikle tarihçiler için önemini vurguladı. Doç. Dr. Seyfi Yıldırım, sunumunda, kendisinin hem bir tarihçi hem de bir arşivci olduğu için şanslı olduğunu dile getirdi.

Osmanlı İmparatorluğu'nda tüm etnik toplulukların uzun asırlar barış içerisinde yaşadığını ve Ermeniler'in de "millet-i sadıka" (sadık millet) olarak adlandırıldığını, ve 20. Yüzyıl da dahil olmak üzere İmparatorluk tarihi boyunca pek çok Ermeni kökenli general, bakan, elçi, üniversite öğretim üyesinin bulunduğunu da bildirdi. Konunun siyasi tarafa çekilmek istendiğini ifade eden Yıldırım, çok sayıda yazılı belge ve fotoğraf ile 1915 olaylarına ilişkin tarihi gerçekleri ortaya koydu ve sözde "soykırım" iddialarının temelsiz olduğunu gösterdi. Türkiye'nin arşivlerini tüm dünyaya açarak bu konuda kendine güvendiğini ortaya koyduğunu belirten Yıldırım, konunun araştırılması sonucunda esas olarak bölgedeki Türkler'in şiddetli bir katliama uğradıklarını gördüğünü aktardı. Bölgede bulunan çok sayıda toplu mezarda da Türkler'in medfun bulunduklarını ifade etti.

түріктердің жаппай қырып-жойылып үлкен қасіретке душар болғаны анықталғанан баяндады. Өңірдегі көптеген тоқтық мазарларда да Түріктердің сүйегі табылғанын мәлімдеді.

Доцент, доктор Сэйфи Йылдырым конференциясына, Түркия Республикасының Алматы қаласындағы Бас консулы Рыза Каған Йылмаз да қатысқан еді. Конференция барысында, Түркия Республикасының Алматы қаласындағы бас консулы Рыза Каған Йылмаз осы мәселе бойынша жарияланымдар көлемін ұлғайту қажеттігін атап өтті. Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер тақырып бойынша жарияланым санының жетіспеуін және институттың осы мәселе бойынша жас зерттеушілерге қаржылай қолдау көрсететінін атап өтті. Сондай-ақ, Институттың осы бағыттағы жарияланымдарды көбейтетінін жеткізді.

Конференция сұрақ-жауап және талқылаумен жалғасты. Сонымен қатар, қатысушы-

Doç. Dr. Seyfi Yıldırım'ın seminerine, Türkiye Cumhuriyeti Almatı Başkonsolosu Sayın Rıza Kağan Yılmaz da teşrif etti. Sayın Rıza Kağan Yılmaz, özellikle bu konuda daha fazla yayın yapılması gerektiğinin altını çizdi. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer de bu konuda yayın eksikliği olduğunu ve aynı konuyu araştıran genç araştırmacılara Enstitü tarafından destek verileceğini vurguladı. Ayrıca Enstitü tarafından bu alanda yayınların da artırılacağını belirtti.

Konferans, soru-cevap ve tartışma kısmı ile devam etti. Katılımcılar Ermeni meselesi konusunda görüş alışverişinde bulundular ve sorular Doç. Dr. Seyfi Yıldırım tarafından cevaplandı.

Konferansın sonunda Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Vakur Sümer, seminerinde paylaştığı önemli bilgilerden dolayı Doç. Dr. Seyfi Yıldırım'a teşekkür ederek, "Tarihten Bugüne Ermeni Meselesi" hakkında değerlendirmelerde bulundu. Bunula birlikte bu konuda araştırma kapsamını genişletmek amacıyla Doç. Dr. Vakur

лар Армения мәселәсі бойынша пікір алмасты. Армения мәселәсі бойынша сұрақтарға доцент, доктор Сейфи Йылдырым жауап берді.

Конференция соңында Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Вакур Сүмер семинарда бөліскен маңызды ақпараттары үшін доцент, доктор Сәйфи Йылдырымға ризашылығын білдіре отырып, Армения мәселесінің өткені мен бүгіні туралы өз ойларымен бөлісті. Сонымен қатар, доцент, доктор Вакур Сүмер осы зерттеудің ауқымын кеңейту мақсатында Хажеттепе университетімен ынтымақтастық орнатуға дайын екенін жеткізді.

Конференция соңында қатысушыларға сертификат табысталды.

Sümer Hacettepe Üniversitesi ile işbirliğine hazır olduklarını da dile getirdi.

Konferans, sertifika takdimi ile sona erdi.

ERI Infographic No.17

ҚАЗАҚСТАНҒА ТІКЕЛІ ШЕТЕЛДІК ИНВЕСТИЦИЯЛАР | KAZAKHSTAN'DA DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR
FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN KAZAKHSTAN

Foreign Direct Investment, net Inflows (% of GDP)

Gross Foreign Direct Investments by Industries in Kazakhstan in %

Inflow of foreign Direct Investments by Regions in %

Top 10 Countries that Provide Gross Foreign Direct Investments to Kazakhstan (mln USD)

Akademik Türkçe Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Mayıs 2019 Sayı: 40
Мамыр 2019 жыл №40